ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಇಲಾಖೆ

ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಸಾಮಗ್ರಿ

2025-26

ವಿಷಯ : ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆ ಮರಾಠಿ

ತರಗತಿ : 8

ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ,

ಬನಶಂಕರಿ ಮೂರನೇ ಹಂತ ಬೆಂಗಳೂರು –560085

ಮತ್ತು

ಸರಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ

(CTE) , ಬೆಳಗಾವಿ.

ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ

ಶ್ರೀಮತಿ. ರಶ್ಮಿ ಮಹೇಶ್ V, ಭಾ.ಆ.ಸೇ **ಸರಕಾರದ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು** **ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಇಲಾಖೆ**	
ಡಾ. ತ್ರಿಲೋಕ್ ಚಂದ್ರ ಕೆ.ವಿ ಭಾ.ಆ.ಸೇ **ಆಯುಕ್ತರು, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.**	**ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಎಚ್. ಎನ್** **ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಡಿ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು.**
ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು	
ಶ್ರೀ. ಶ್ರೀಕಂಠ. ಎನ್ **ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು/ ಸಹ ನಿರ್ದೇಶಕರು** **ಸರಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, (CTE) ಬೆಳಗಾವಿ.**	**ಶ್ರೀಮತಿ. ಬೀನಾ ಡಿ. ಕಾರದಗೆ** **ಶ್ರೀಮತಿ. ಜಕಿಯಾ ಸುಲ್ತಾನಾ ಸೈಯದ್** **ಉಪನ್ಯಾಸಕರು** **ಸರಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, (CTE) ಬೆಳಗಾವಿ.**
ಸಂಯೋಜನೆ	
ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಧಾ ಪಿ ಹಿರಿಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು DSERT ಬೆಂಗಳೂರು	
ಶ್ರೀ ರಾಮಪ್ಪ ಪಿ **BEO ಖಾನಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೆಳಗಾವಿ.**	**ಶ್ರೀ ಎ. ಆರ್ ಅಂಬಿಗಿ** **BRC ಖಾನಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೆಳಗಾವಿ.**
ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯಕರು **ಶ್ರೀ. ಜೋತಿಬಾ ಪಿ ಕುಗಜಿ** **ಲೋಂಡಾ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆ ಲೋಂಡಾ ತಾ. ಖಾನಾಪುರ ಜಿ. ಬೆಳಗಾವಿ.**	

ರಚನಾ ಸಮಿತಿ

ಶ್ರೀ.ಎಂ.ಪಿ.ಗಿರಿ ಗಣೆಬೈಲ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆ,ಗಣೆಬೈಲ	ಶ್ರೀ.ಎಮ್.ಎಮ್.ಪವಾರ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ,ನಂದಗಡ
ಶ್ರೀ.ಎನ್.ಎಸ್.ಕರಂಬಳಕರ ಶ್ರೀ.ಮಾವುಲಿ ವಿದ್ಯಾಲಯ,ಕಣಕುಂಬಿ	ಶ್ರೀ. ಟಿ. ವಾಯ್. ಆಳವಣೆ ಶ್ರೀ.ರವಳನಾಥ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆ,ಶಿವಠಾಣ
ಶ್ರೀ. ಯು. ಕೆ. ಪಾಟೀಲ ಶ್ರೀ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆ,ಲೊಕೋಳಿ	ಶ್ರೀ. ಆರ್, ಎನ್. ಘಾಡಿ ಕಾರಲಗಾ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆ,ಕಾರಲಗಾ
ಶ್ರೀ ಜೋತಿಬಾ ಕುಗಜಿ ಲೋಂಡಾ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆ,ಲೋಂಡಾ	ಶ್ರೀ. ಪಿ.ಡಿ. ಪಾಟೀಲ ಆನಂದಗಡ ವಿದ್ಯಾಲಯ,ನಂದಗಡ

ಪರೀಶೀಲಕರು

ಶ್ರೀ ಎಂ.ಪಿ.ಗಿರಿ

ಗಣೆಬೈಲ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆ, ಗಣೆಬೈಲ, ತಾ. ಖಾನಾಪುರ ಜಿ. ಬೆಳಗಾವಿ

कर्नाटक सरकार

शालेय शिक्षण आणि साक्षरता विभाग

गव्हर्नमेंट कॉलेज ऑफ टीचर एज्युकेशन (G.C.T.E),बेळगावी.

पाठावर आधारित मूल्यमापन

2025-26

प्रथम भाषा मराठी

इयत्ता - आठवी

राज्य शैक्षणिक संशोधन आणि प्रशिक्षण विभाग,

बनशंकरी तिसरा टप्पा, बेंगळुरू-560085

गव्हर्नमेंट कॉलेज ऑफ टीचर एज्युकेशन बेळगावी.

संकल्पना आणि मार्गदर्शन

श्रीमती रश्मी महेश व्ही., भा.प्र.से. प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण आणि साक्षरता विभाग	
डॉ. त्रिलोकचंद्र के. व्ही., भा.प्र.से. आयुक्त, शालेय शिक्षण आणि साक्षरता विभाग	श्री गोपालकृष्ण एच. एन. संचालक, डी.एस.ई.आर.टी., **बेंगळुरु**
शासकीय अध्यापक शिक्षण महाविद्यालय (सी.टी.ई.), बेळगाव - सहकार्य	
श्री. एन. श्रीकंठ, सहसंचालक आणि प्राचार्य, सरकारी अध्यापक शिक्षण महाविद्यालय (सी.टी.ई.), बेळगाव	श्रीमती बिना कारदगे, श्रीमती जकिया सैयद प्राध्यापक, सरकारी अध्यापक शिक्षण महाविद्यालय (सी.टी.ई.), बेलागावी

संयोजक

श्रीमती, राधा पी **ज्येष्ठ सहाय्यक निर्देशक डी .एस .ई .आर. टी .बेंगळूर**	
रामप्पा पी BEO खानापूर	ए .आर.अंबिगी BRC खानापूर

तांत्रिक सहाय्यक

श्री.जे.पी.कुगजी-(स.शि)लोंढा हायस्कूल लोंढा.

रचना समिती

1. श्री. पी .एम. गिरी-(स.शि)गणेबैल हायस्कूल गणेबैल.

2. श्री.जे.पी.कुग्गजी-(स.शि)लोंढा हायस्कूल लोंढा.

3. श्री.एस .एन . करबळकर-(स.शि)श्री माऊली विद्यालय कणकुंबी.

4. श्री. एम. एम. पवार-(स.शि) महात्मागांधी हायस्कूल नंदगड .

5. श्री. टी.वाय .अळवणी -(स.शि) श्री रवळनाथ हायस्कूल शिवठाण.

6. श्री.यु.के.पाटील -(स.शि) श्री ज्ञानेश्वर हायस्कूल लोकोळी.

7. श्री.आर एन घाडी -(स.शि) कारलगा हायस्कूल कारलगा.

8. श्री. पी .डी. पाटील -(स.शि) आनंदगड विद्यालय नंदगड

अध्ययन निष्पत्ती

अ.न	पाठाचे /कवितेचे नाव	उद्दिष्टे
1	तो राजहंस एक	*विद्यार्थ्यांना राजहंस पक्षाबद्दल माहिती करून देणे *विद्यार्थ्यांना राजहंस पक्षाप्रमाणे मानवी जीवनाच्या अस्तित्वाची माहिती करून देणे *विद्यार्थ्यांना आत्मविश्वासा बद्दल माहिती करून द्या *एकता निर्माण करणे *गायन करणे
2	दिव्य दृष्टी	* दिव्यांग व्यक्ती बद्दल माहिती करून देणे *विद्यार्थ्यांना ध्येयाचे महत्त्व पटवून देणे *दिव्यांग व्यक्तींच्याकडे वेगळी शक्ती असते याची माहिती करून देणे *विद्यार्थ्यांचे मनोबल उंचावणे *वाचन *चिंतन *
3	चल उठ रे मुकुंदा	*विद्यार्थ्यांना प्रांत: काळच्या निसर्ग सौंदर्याची माहिती देणे *विद्यार्थ्यांमध्ये सकारात्मक दृष्टिकोन निर्माण करणे *विद्यार्थ्यांना महत्त्वकांक्षेबद्दल माहिती करून दिणे *गायन *स्मरण करणे
4	सुखाची चव	* विद्यार्थ्यांना सुट्टीची लागलेली आतुरता * विद्यार्थ्यांच्या मध्ये अभ्यासाची आवड निर्माण करणे * वाचनाचे महत्त्व पटवून देणे * वाट पाहण्यातील आनंद *सुखाचे महत्व समजावून सांगणे *चिंतन * वाचन *आतुरता
5	हा हिंद देश माझा	*विद्यार्थ्यांमध्ये देशाभीमान जागृत करणे *भारताच्या ऐतिहासिक व राजकीय वारसा बद्दल विद्यार्थ्यांना माहिती देणे *भारतीय महापुरुषांचा सन्मान करणे *कवितेचा सारांशसमजावून देणे *सांस्कृतिक माहिती
6	चिंगी महिन्याची झाली नाही तोच	*विद्यार्थ्यांना नाट्यछटा बद्दल माहिती करून देणे *विद्यार्थ्यांच्या एकपात्री अभिनयाबद्दल आवड निर्माण करणे *काल्पनिक जीवनाचे महत्त्व समजावून सांगणे *आईच्या वात्सल्याची जाणीव करून देणे
7	तिथे	*कवी गणेश हरी पाटील यांचा परिचय करून घेणे *कवीने खेड्यातील निसर्ग वर्णनाचे दिलेले दाखले मुलांपर्यंत पोहोचविणे *निसर्ग कवितेचा परिचय करून देणे *कठीण शब्दांचे अर्थ समजावून सांगणे *वेगवेगळ्या फळा फुलांच्या झाडांची माहिती देणे
8	अतिथी	*विद्यार्थ्यांना कृतज्ञते बद्दलची जाणीव करून देणे *भारतीय संस्कृतीची जाणीव करून देणे *अतिथी बद्दलचा आदर निर्माण करणे *सामाजिक बांधिलकी दाखवून दिणे

9	दीप लाव तो	*विद्यार्थ्यांना माणुसकी बद्दल माहिती करून देणे *मुक्तछंद या साहित्य प्रकाराची माहिती देणे *कुसुमाग्रज यांचा परिचय करून देणे
10	रामेश्वरचे दिवस	* विद्यार्थ्यांना आत्मचरित्र या साहित्य प्रकाराची ओळख करून देणे *डॉक्टर कलाम यांच्या कार्याची ओळख करून देणे *मराठी भाषेची अभिरुची निर्माण करणे
11	पाहुणचार	*ग्रामीण साहित्याविषयी विद्यार्थ्यांना माहिती करून देणे.*आलेल्या पाहुण्यांचा आदर कसा करावा याची माहिती देणे.*भारतीय संस्कृतीचे ज्ञान विद्यार्थ्यांच्या मनात निर्माण करणे.
12	वाट चुकल्याचा आनंद	* विद्यार्थ्यांना लघु निबंध साहित्य प्रकाराची ओळख करून देणे *वृक्ष संवर्धन आणि पर्यावरण यांचे महत्त्व सांगणे *विद्यार्थ्यांना पर्यटनाची आवड निर्माण करणे *विद्यार्थ्यांच्यात सृष्टी सौंदर्याचेआकर्षण निर्माण करणे *वैचारिक, स्मरण
13	माझी मुक्ताई	मुक्ताबाईचे बालपण समजावून देणे. संत साहित्याची ओळख करून देणे. मुक्ताईने चांगदेवाला गुरू मानले आहे याची ओळख करून देणे.
14	कर्नाटकातील काही शिल्प सुंदर स्थळे	*विद्यार्थ्यांच्या मनात प्रवास्वरणाविषयी आकर्षण निर्माण करणे *प्राचीन [illegible]यी आवड निर्माण करणे *विजापूर मधील शिल्पकलेचा माहिती करून देणे *वाचन व लेखन कौशल्य विकसित करणे
15	भाषा बांधव्य	विद्यार्थ्यांना मातृभाषे बरोबर इतर भाषांची माहिती करून देणे *इतर भाषा शिकण्यास प्रेरित करणे *साहित्यिकांची माहिती देणे *सण उत्सवांची माहिती देणे
16	भाऊराया	भाऊ बहिणीच्या प्रेमळ नात्याचे व त्यांच्या भावनांचे वर्णन केले आहे. लोकसाहित्य विषयी माहिती स्त्रिया व लोकगीत यांचा संबंध
17	तीन मुद्दे	*मराठी भाषा साहित्य प्रकारचे वाचन करतात *वैचारिक लेख या साहित्य प्रकाराची माहिती देणे *कठीण शब्द, वाक्यप्रचार यांची माहिती करून देणे
18	माय	*मातृप्रेम जागृत करणे *विद्यार्थ्यांना दलितांच्या व्यथा समजावून सांगणे *कवीच्या मनातील दुःख समजावून सांगणे

19	आलोकाबाईस पत्र	समाजसेवेचे महत्व सांगणे स्वार्थ आणि त्याग समजावून सांगणे स्वच्छते विषयी माहिती करून देणे अंधश्रद्धा निर्मूलन बद्दल माहिती देणे
20	गोपाळकाला	ओवी या साहित्य प्रकाराविषयी माहिती करून देणे, कृष्णांच्या बाल क्रीडांचे वर्णन, मैत्री व एकता , प्राचीन साहित्याची माहिती
21	शनिवार वाड्यात कात्रज चे पाणी	* विद्यार्थ्यांच्या मध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन निर्माण करणे *बखर साहित्याचा परिचय *चिकित्स वृत्ती जागरूक करणे *दूरदृष्टीकोन *
22	संत वाणी	* संतांची ओळख करून देणे *कान्होपात्राच्या भक्तीचे वर्णन *ज्ञाननिष्ठा व निर्मळ भक्ती *शेख मोहम्मद चा परिचय * समानार्थक शब्दांची ओळख
23	म्हाईभटी शिक्षा पाणी	* प्राचीन मराठी साहित्याची ओळख *महानुभाव पंथाची ओळख *अस्पृश्यता निवारण करणे *प्राचीन मराठी व बोलीभाषा
24	व्याकरण	

अनुक्रमाणिका

इयत्ता:-आठवी

माय मराठी

2025-26

प्रश्नपेढी

कविता-1

पद्य - तो राजहंस एक

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

तो राजहंस एक	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	14	12	6	-	32
गुण	15	16	13	-	44

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	8	8
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	15	15
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	7	14
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	1	3
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		32	44

****

तो राजहंस एक

ग.दि. माडगूळकर

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1) या कवितेत कोणत्या पक्षाचे वर्णन केले आहे?-सोपे

अ)बदक ब)पोपट क) राजहंस ड) कावळा

2) बदकाची पिल्ले कुठे राहत होती?-सोपे

अ)पिंजऱ्यात ब) समुद्रात क) तळ्यात ड) घरट्यात

3) या कवितेचा काव्य प्रकार हा आहे.- सोपे

अ) देशगीत ब)बालगीत क) भावगीत ड) प्रेमगीत

4) गीत रामायणाच्या रचनेनंतर ग .दि. माडगूळकरांना कोणत्या नावाने ओळखले जाते? -मध्यम

अ) गदिमा ब) गीत रामायणकार क) आधुनिकवाल्मिकी ड) श्रीराम

प्रश्न 2 खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

5) ग. दि.माडगूळकरांच्या आत्मचरित्राचे नाव काय?-मध्यम
6) ग .दि.माडगूळकरांची कादंबरी कोणती? -सोपे
7) 'तो राजहंसएक' हे भावगीत कोणत्या संग्रहातून निवडले आहे?-मध्यम
8) 'तू राजहंसएक 'या भावगीतेचे मूल्य कोणते? -सोपे
9) राजहंस पक्षी कोठे राहतो?-सोपे
10) राजहंस पक्षी कोणता चारा खातो? -मध्यम
11) राजहंस पक्षाला काय वेगळेकरता येते? -सोपे
12) बदकाची पिल्ले कशी होती?-सोपे
13) हे पिल्लू वेगळे का तरंगत होते? -मध्यम
14) त्या पिल्लाला कोण विचारत नसे? -सोपे
15) मानस सरोवरात दिसून येणारा दुर्मिळ पक्षी कोणता? -कठीण
16) शिवाजी सावंत यांची कादंबरी कोणती? -कठीण
17) ग. दि.माडगूळकर यांचा जन्म कोणत्या साली झाला ?-मध्यम
18) ग. दि.माडगूळकर यांनी कोणते रामायण लिहिले?-सोपे
19) बदकाच्या पिल्ला बरोबर कोणत्या पक्षाचे पिल्लू वाढत होते? -सोपे

प्रश्न 3 खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

20) ग. दि.माडगूळकर यांचा परिचय लिहा?- मध्यम
21) लोक हसून काय म्हणत असत?-सोपे
22) पिल्लास कोणते दुःख होते? -मध्यम
23) राजहंस असल्याचे पिल्लास केव्हा कळाले?-मध्यम
24)"आहे कुरूप वेडे पिल्लू तयात एक"-संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. -मध्यम
25)"त्याचेच त्या कळाले तो राजहंस एक"-संदर्भासह स्पष्टीकरणकरा. -मध्यम
26) राजहंसपक्षा बद्दलच्या कोणत्या दंतकथा प्रसिद्ध आहेत?-कठीण

प्रश्न 4 खालील प्रश्नाचे उत्तर पाच सहा वाक्यात लिहा.

27) कुरू पपिल्लास इतर पिल्ले कशी वागणूक देत असतात? -कठीण

प्रश्न 5 खालील प्रश्नाचे उत्तर सात-आठ वाक्यात लिहा.

28) या कवितेचा अर्थ तुमच्या शब्दात लिहा? -कठीण

प्रश्न 6 पहिल्यादोन पदांचा संबंध ओळखून तिसऱ्या पदाशी जुळणारा शब्द लिहा.

29) कुरूप. : विद्रूप. : : सुरेख : -------- -सोपे
30) पक्षी. : नाम. : : राजहंस : --------मध्यम
31) कावळ्याची पिल्ले : घरट्यात : : बदकाची पिल्ले : ---------सोपे
32) आकाशाची फळे : कादंबरी : : वाटेवरच्या सावल्या : --------- -मध्यम

****

पाठ-2

गद्य-दिव्य दृष्टी

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

दिव्यदृष्टी	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	25	19	6	1	51
गुण	28	26	15	4	73

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	17	17
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	19	19
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	10	20
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	3	9
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	2	8
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	51	73

****

दिव्य दृष्टी

डॉ. विजया वाड

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1)गौरीच्या गावाचे नाव काय?-(सोपे)

अ) मुंबई ब) पळसवणे क) पळस्पे ड) पाळींद्रे

2)शिवांगीची मैत्रीण कोण आहे ?-(सोपे)

अ) शारदा ब) भक्ती क) गौरी ड)गोदावरी

3)देवाघरी कोणाची आई गेली आहे? -मध्यम

अ) गौरीची ब) गोदावरीची क) शिवानीची ड)शिवांगीची

4)शिवांगीला किती टक्के गुण मिळाले आहे-सोपे

अ) ९२% ब) ८५% क) ९०% ड)९५%

5)गौरीच्या आईला बांगड्या कोणी घेतल्या होत्या?-मध्यम

अ) मामाने ब) मावशीने क) बाबानी ड) दादाने

6)गौरी व शिवांगी कोठे राहत होत्या?-सोपे

अ)आपल्यागावी ब) शाळेत क)वस्तीगृहात ड)मामाच्यागावी

7)शिवांगीला काय व्हायचं आहे-सोपे

अ)पोलीस ब) वकील क)गुप्तहेर ड) डॉक्टर

8)गौरीच्या आईच्या बांगड्या कोणाकडून परत मिळाल्या? -मध्यम

अ)राणेसाहेब ब)सुरतीलाल क)बाबा ड) पोलीस

9)दादा खायला काय देतो? सोपे

अ)लाडू ब)ऊसाचा रस क) बर्फाचा गोळा ड)आईस्क्रीम

10)शिवांगीला प्रश्न कोण विचारणार आहे?-मध्यम

अ)बाबा ब) चोर क) पोलीस ड)इन्स्पेक्टर राणेसाहेब

11)इन्स्पेक्टर राणे साहेबांनी किती चोरांना हजर केले?-मध्यम

अ)४ ब)६ क) ५ ड)७

प्रश्न -२) खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा?

12)गौरीला न्यायला कोण कोण येणार आहेत? सोपे

13)गौरी नेहरूपार्क मध्ये जाऊन काय करणार आहे?-मध्यम

14)दिव्य दृष्टी हा पाठ कोणत्या दिवाळी अंकातून घेतला आहे?-मध्यम

15)दिव्य दृष्टी या पाठाचे मूल्य कोणते?-सोपे

16)दिव्य दृष्टी हा पाठ कोणी लिहिला आहे?-सोपे

17)बाबा मळ्यातून काय घेऊन येतात? सोपे

18)सर्वजण कोणत्या सहलीला निघाले आहेत? -मध्यम

19)शिवांगीच्या शाळेतील मुख्याध्यापिकेचे नाव काय?-मध्यम

20)गौरी व शिवांगी यंदा कोणत्या वर्गात शिकणार आहेत? -मध्यम

21)काकू बरोबर कोण होते?सोपे

22)पोलिसांना कशाची चांगली माहिती होती?-कठीण

प्रश्न -३रा खालील प्रश्नांचे दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा?

23)गौरीला आपल्या गावी काय काय खायला मिळणार आहे? -मध्यम

24)गौरी व शिवांगीचे मुंबई दर्शन अर्धवट का राहिले? -कठीण

25)मे महिना कधीच संपूनये असे गोरीला का वाटते? -मध्यम

2)आईला बांगड्या कोणी व केव्हा घेतल्या होत्या?-सोपे

27)शब्दांच्या जाती किती व कोणकोणत्या? -मध्यम-

प्रश्न-४था संदर्भासह स्पष्टीकरण करा?

28)"मला गुप्तहेर व्हायचं आहे गौरीची आई"-सोपे

29)"अहो माझ्या बांगड्या, तुम्ही हौसेने घेतलेल्या माझ्या सोन्याच्या बांगड्या"-सोपे

30)"बाळ तू होतीस यांच्याबरोबर"-मध्यम

31)"काय सुरतीलाल?तेरेको कबूल है चोरी?"-कठीण

32) "कमालकी लडकीहै ये!"-मध्यम-

प्रश्न-५वा खालील प्रश्नांची चार-पाच वाक्यात उत्तरे लिहा?

33) गौरी आणि शिवांगीने मुंबई दर्शनच्या सहलीमध्ये काय कायपाहिले? -मध्यम

34)शिवांगीच्या मते तिच्या जवळ किती डोळे होते. व ते कसे सांगा? -कठीण

35)राणेसाहेबांनी तपासणीची पूर्वतयारी कशी केली? -कठीण

प्रश्न-६वा खालील प्रश्नांची सात-आठ वाक्य उत्तरे लिहा?

36)इन्स्पेक्टर आणि इतर सर्वजण शिवांगीकडे कौतुकाने का बघत होते? -कठीण

37)मोठेपणी गुप्तहेर बनण्याचे कोणते गुण शिवांगीच्या अंगी दिसून येतात? -कठीण

प्रश्न-७ वा वाक्यांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

38)सल्ला देणे-सोपे

39)किंचाळणे -मध्यम

40)देवाघरी जाणे-सोपे

41)हळहळणे-सोपे

42)खटला भरणे -मध्यम

प्रश्न-८वासमानार्थी शब्द लिहा? -सोपे

43) मस्त

44) खबर

45) यंदा

46)आत्मसिद्धी

47) वारंवार

48) बाबा

49)"बरं काकू! तुम्ही शाहाळपाणी घ्या, मग आपण जाऊ"शिवांगी म्हणाली.याओळीत कोणकोणती विरामचिन्हे वापरण्यात आली आहेत?-मध्यम

50)शिवांगी, मी आज घरी जाणार पळस्पे इथे! या ओळीतील नाम व सर्वनाम ओळखा.-सोपे

51) आपली शाळा पण आवडते! पण मला इथलं जेवण अजिबात आवडत नाही. 'पण' या शब्दाची जात ओळखा. –(मध्यम)

****

कविता-3

पद्य - चल ऊठ रे मुकुंदा

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

चल ऊठ रे मुकुंदा	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	19	10	3	1	33
गुण	19	13	10	1	43

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	12	12
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	15	15
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	3	6
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	2	6
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		33	43

****

चल ऊठ रे मुकुंदा

सुरेश भट

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1) गगनात कोणता तारा मंदावला आहे? - सोपे

अ) मंगळ   ब) बुध   क) गुरु   ड) शुक्र

2) सुरेश भट यांनी कोणता काव्य प्रकार पुनरुज्जीवन केला.- मध्यम

अ) विडंबन   ब) गझल   क) चारोळी   ड) सुनित.

3) बेचैन गोकुळाने कुणाचा पुकारा केला.-सोपे

अ) बलरामाचा ब) मुकुंदाचा क)राधेचा   ड) सवंगड्याचा

4)'कालिंदी' म्हणजे कोणती नदी- मध्यम

अ) गोदावरी ब) गंगा क) यमुना ड) मलप्रभा

5)'कुंज' म्हणजे काय -मध्यम

अ) सरोवर ब) बाग क) विहिर ड) नदी

6) पहाटवारा कसा आला.-सोपे

अ) जोरजोरात ब) हळूहळू क)चोरपावलांनी ड) झुळूझुळू

7)चादण्यांली जाग आली कोणता अलंकार होतो -कठीण

अ) अनुप्रास ब) श्लेष क) चेतनगुणोक्ती ड) रूपक

II) खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

8) चल उठ रे मुकुंदा या कवितेचे कवी कोण?-सोपे

9) या कवितेचा साहित्य प्रकार कोणता? -सोपे

10) या कवितेत कोणाला जागवत असल्याचे वर्णन केले आहे?-सोपे

11) यशोदा कोणाला उठवत आहे.?-सोपे

12) पहाट झाल्यावर चांदण्याला काय आली असे म्हटले आहे? -सोपे

13) उषे:च्या गालावर काय आली आहे ?-सोपे

14) मुकुंदाला काय आवरून घ्यायला सांगितले आहे? मध्यम

15) पाखरे कोणाचे गीत गात उडाली आहेत.? मध्यम

16) कालिंदीचा किनारा मुकुंदाला कशाने हाक मारीत? सोपे

17) कुंजातल्या कळ्यांनी मुकुंदाला काय केला आहे? मध्यम

18)मुकुंदाला शोधण्यास कोण पुन्हा निघाली आहे? सोपे

19) उषा या शब्दाचा अर्थ काय होतो? सोपे

20)इशारा या शब्दाचा अर्थ काय होतो? सोपे

21)राधा ही 'गोकुळात राहणाऱ्या कोणत्या गवळ्याची पत्नी होती ? मध्यम

22) सुरेश भट यांच्या काव्याचे वैशिष्ट्य कोणते? कठीण

III) खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन-तीन वाक्यात लिहा

23 सुरेश भट यांचा परिचय लिहा . ? मध्यम

24)गोकुळ बेचैन का झाले आहे ? सोपे

25)तव गीत गात सारी ही पाखरे उडाली संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. मध्यम

IV) खालील प्रश्नांची उत्तरे चार-पाच वाक्यात लिहा

26) कृष्णाला उठविण्याच्या वेळी सृष्टीत काय घडले होते ? मध्यम

27)भूपाळी म्हणजे काय? कठीण

28) या कवितेचा सरळ अर्थ लिहा. कठीण

जो जुळवा

अ		ब	
29)चांदण्याला	-	चोरपावलांनी	सोपे
30)शुक्रतारा	-	हाकमारी	सोपे
31)पहाटवारा	-	जाग	सोपे
32)कालिंदीचा किनारा	-	इशारा केला	सोपे
33) फुलांनी (कळ्यांनी)	-	मंदावला	स

पाठ-4

गद्य-सुखाची चव

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

सुखाची चव	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	31	19	4	1	55
गुण	36	30	9	4	79

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	17	17
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	24	24
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	7	14
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	4	12
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	3	12
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	55	79

****

सुखाची चव

डॉ. अरुणा ढेरे

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

१). होळीनंतर काय झपाट्याने कमी होत जायचे? (सोपे)

अ). पाऊस ब). गर्मी क). थंडी ड). उन्हाळा

२). लेखिकेला कोणता आळस नसायचा?(सोपे)

अ). लेखनाचा ब) टी.व्ही पाहण्याचा क) अभ्यासाचा ड) खेळण्याचा

३). लेखिकेच्या अंगणात कोणते झाड होते? (मध्यम)

अ). वडाच ब). बकुळीच क). आंब्याचे ड). हजारी मोगऱ्याचे

४). लेखिका सकाळी सकाळी कोणती फुले वेचून आणते? (सोपे)

अ). मोगरीची ब). गुलाबाची ड). बकुळीची क). चाफ्याची

५). लेखिकेला कोणता ताजा रस आवडायचा? (सोपे)

अ)आंब्याचा ब). लिंबूचा क). उसाचा ड). कडुनिंबाचा

६)लेखिकेला कोणती आठवण उसळी मारून यायची? (सोपे)

अ)अभ्यासाची ब). लेखनाची क). वाचनाची ड). सुट्टीची

७)लेखिकेला कोणती जादू कळत होती? (मध्यम)

अ)जादूगाराची ब). शिक्षकांची क). अभ्यासाची ड)शब्दांची

८)लेखिकेला कोणाची ताकद समजत होती? (मध्यम)

अ)मैत्रिणीची ब)भाऊची क)अभ्यासाची ड)भाषेची

९)अरुणा ढेरे यांनी कोणता सिनेमा पाहिला? (सोपे)

अ) भारतीय ब)अरेबिक क) चिनी ड)बंगाली

१०)लेखिकेने पाहिलेल्या सिनेमाचे नाव काय? (सोपे)

अ) द पोस्टमन ब)इन द माउंटन क)पोस्टमन इन द माउंटन ड)परदेसी चिनी सिनेमा

११)पत्राची थैली पाठीवर कोणी घेतली? (मध्यम)

अ)पोस्टमन ब)मुलान क) बाबानी ड)लेखिकेने

१२) म्हातारी कोणाची वाट पाहत होती? (कठीण)

अ)पोस्टमनची ब)पत्राची क)मुलाची ड)जेवणाची

प्रश्न-२ खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा?

१३) सुखाची चव या पाठाचा साहित्यप्रकार कोणता? (मध्यम)

१४) सुखाची चव या पाठाचे मूल्य कोणते? (सोपे)

१५) लेखिकेला गॅलरीत केव्हा झोपायला मिळायचे? (सोपे)

१६) लेखिकेच्या मनात झोपताना कोणता विचार यायचा? (सोपे)

१७) लेखिका कोणती पुस्तके पुन्हा पुन्हा आवडीने वाचायची? (मध्यम)

१८) लेखिकेला घरची परवानगी मिळाल्यावर काय खायला मिळायचे? (मध्यम)

१९) पोस्टमने कोणाला पत्र वाचन करून दाखवले? (सोपे)

२०) म्हातारी कशाने पत्राचा आनंद भोगते? (मध्यम)

२१) म्हातारीला पोस्टमन कोणते पत्र वाचन करून दाखव होता? (मध्यम)

२२) वाट पाहताना आपण कोणत्या गोष्टी शिकतो? (कठीण)

२३) वाट पाहणे ही गोष्ट एरव्ही कशाची असते? (मध्यम)

२४) अरुणा ढेरे यांचे कोणकोणते ललित गद्यसंग्रह प्रसिद्ध आहेत?(कठीण)

प्रश्न- ३ खालील प्रश्नांची दोन- तीन वाक्यात उत्तरे लिहा?

२५) लेखिकेला रात्री झोप केव्हा येत होती?(सोपे)

२६) लेखिका अरुणा ढेरे यांनी कोणकोणत्या प्रकारचे लेखन केले आहे? (मध्यम)

२७) लेखिकेला कोणत्या गोष्टी थक्क करणाऱ्या होत्या? (सोपे)

२८) म्हातारीच्या मुलान पत्रात काय लिहिले होते? (सोपे)

२९) पोस्टमन मनाचेच कोरे पत्र का वाचत असे? (मध्यम)

प्रश्न-४ संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

३०)ती म्हातारी आपल्या दूर गेलेल्या मुलाची वाट पाहत आहे. (मध्यम)

३१)'जे सुचलं, जे लिहावसं वाटलं ते कसं लिहू शकली आहेत ही माणसं!' (सोपे)

प्रश्न-५ खालील प्रश्नांची प्रत्येकी चार-पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

३२)सुट्टीची आठवण आल्यानंतर लेखिकेला कोणकोणत्या गोष्टी आठवत होत्या? (सोपे)

३३) लेखिकेने मार्च महिन्याचे वर्णन कसे केले आहे? (मध्यम)

३४) पोस्टमनच्या मुलाला कोणते नाटक पुढे चालवायचे आहे? (कठीण)

३५) पुस्तकाची वाट पाहताना लेखिकेला कोणती गंमत वाटत होती? (मध्यम)

प्रश्न-६ खालील प्रश्नांचे सात ते आठ वाक्यात उत्तरे लिहा.

३६) वाट पाहताना आपण कोण कोणत्या गोष्टी शिकतो?(मध्यम)

३७) सुखाची चव कशी वाढेल? (सोपे)

३८) लेखिकेच्या मते सुख कशामध्ये आहे. असे वाटते? (कठीण)

प्रश्न-७वाक्याचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा

३९) तृप्त होणे-(मध्यम)

४०) वेड लागणे-(मध्यम)

४१) सार्थक होणे-(सोपे)

४२) टक्क उघडणे- (मध्यम)

४३) मोल समजणे-((सोपे)

प्रश्न-८ जोड्या जुळवा.(सोपे)

अ		ब
४४) मोहोर	-	अ) सफल
४५) सार्थक	-	ब) परीक्षा
४६) संत	-	क) आंब्याची फुले
४७) कोकिळा	-	ड) विठ्ठल
४८) मार्च	-	इ) कुहू कुहू

४९) शिवांगी तू कुठे जाणार? या वाक्याचा प्रकार कोणता?(सोपे)

प्रश्न-९-विरुद्धार्थी शब्द लिहा.(सोपे)

५०) तरुण

५१) सुख

५२) यश

५३) शेवट

५४) साक्षर

५५) पूर्ण

****

कविता-5

पद्य - हा हिंद देश माझा

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

हा हिंद देगमाझा	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	32	9	5	-	46
गुण	32	13	15	-	60

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	32	32
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	9	13
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	5	12
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	1	3
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	-	-
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	46	60

****

हा हिंद देश माझा

आनंदराव टेकाडे

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

1.'हिमालय' या संधीचाविग्रह असा होतो-(सोपे)

अ) हिम+आलय ब) हिमा+लय. क) हिम+लय ड)हिमइ+लय

2.'जनकादि' हे या संधीचे उदाहरण आहे.-(सोपे)

अ)स्वर संधी ब)व्यंजन संधी. क) विसर्ग संधी ड) यापैकी नाही

3.“आनंदकंद ऐसा। हा हिंद देश माझा ओळीचा अलंकार हा आहे.-(सोपे)

अ) अनुप्रास ब) यमक क) श्लेष. ड) उपमा

4. हा हिंद देश माझा कवितेचा साहित्य प्रकार हा आहे.-(सोपे)

अ) प्रेमगीत ब)भावगीत क)देशभक्तीगीत ड. निसर्गकवीता

5. आ. कृ. टेकाडे यांनी या नावाने कविता संग्रह लिहिले.-(सोपे)

अ) सुनिता. ब) आनंदगीत. क) कुसुमड)केशवानुज

6. आ.कृ. टेकाडे यांना कोणत्या बाण्याचे कवी म्हणून ओळखले जाते? .-(सोपे)

अ)ग्रामीण ब)राष्ट्रीय क)राज्यस्तरीय ड) आंतरराष्ट्रीय

7.विश्वाला कोण मोहीत करते.-(सोपे)

अ) हिमालय. ब)गीरीजा. क) श्रीराम. ड) मुकुंद मुरली

8. मिथीलेचा राजा हा आहे-(सोपे)

अ) अर्जुन ब) जनक क) रावण ड) अर्जुन

9. व्यास पुत्र खालील पैकी हा आहे.-(सोपे)

अ) शुक. ब) जनक क) राजयोग ड) पृथ्वीराज

10. शिल या शब्दाचा समानार्थी शब्द हा आहे.-(सोपे)

अ) प्रेम ब) चरित्र क) विनय ड) विद्या

11. राष्ट्रीय बाण्याचे कवी म्हणून कोणाला ओळखलेजाते.-(सोपे)

अ) कुसुमाग्रज ब) आ. कृ. टेकाडे. क)केशवसुत ड)अनुज

12. हा हिंद देश माझा' या कवितेचे मुल्य हे आहे -(सोपे)

अ)वृक्षप्रेम ब)शिक्षणप्रेम क) देशप्रेम ड)पुस्तकप्रेम

13. आ.कृ. टेकाडे हे मुळचे कोठे राहणारे होते.-(सोपे)

अ) मुंबई ब)सोलापूर क)नागपुर ड) चंद्रपूर

14. ‘हिमाचल’ म्हणजे काय? -(सोपे)

अ) पर्वत. ब) हिमालय. क) मैदान. ड) नदी

15. ‘गाजी’ या शब्दाचा अर्थ काय? -(सोपे)

अ) गायक ब) पराक्रमी पुरुष क) नर्तक ड) पुजारी

16. ‘नटेश’ कोणाला म्हटले आहे? -(सोपे)

अ) विष्णू ब) शंकर. क) ब्रम्हां. ड) इंद्र

17. ‘प्रेमभावे’ म्हणजे काय?-(सोपे)

अ) द्वेषाचे. ब) प्रेमाने. क) रागाने. ड) आनंदाने

II. योग्य जोड्याजुळवा(मध्यम)

18. अ गट	**ब गट**
1. शुक	अ. सीतेचेवडील, मिथिलाधिपती
2. जनक	ब. पार्वती, उमा
3. गिरीजा	क. कीर्तिचा प्रसार करणारा
4. कीर्तिवजा	ड. काळीज, हृदय

5. कलिजा इ. संपूर्ण वैराग्य असलेलावेदकालीनऋषी, व्यासपुत्र

III . पहिल्या पहाचा संबंध ओळखूनतिसऱ्यापदाशीजुळणारा शब्द लिहा. -(सोपे)

19. सत्यास : ठाव: :वृतीस:..............................

20. जनकादी : राजयोग:: शुक...........................

21. पुजोनी:जीवे : :वंदोनी:................................

22. रमवी: निकुंजा : :होऊनी: राही........................

23 रणात : मोजा : :जयनाद हाची :..............................

IV. विरुद्धार्थी शब्द लिहा. -(सोपे)

24. सत्य x

25. न्यायी x

26. वीर x

27. प्रेम x

28. स्वातंत्र्य x

V. समानार्थी शब्द लिहा. -(सोपे)

29. आनंद =

30. राजा =

31. शील =

32. विश्वास =

33. कलिजा =

VI. खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

34. आ.कृ टेकाडे यांचे पूर्ण नाव काय?(मध्यम)

35आ.कृ. टेकाडेच्या कवीता लोकप्रीय का झाल्या?(मध्यम)

36. ‘हा हिंद देश’माझा हे गीत कोणा कोणास परिचित आहे ? (मध्यम)

37.हिंद देशाने कोणाला राजा मानले आहे?(मध्यम)

38.राजयोगी कोणास म्हंटले आहे?(मध्यम)

39.देशाचेकाळीज होऊन कोण राहीले आहे?(मध्यम)

40. कोणत्या विरयोध्याने शौर्य गाजवले आहे?(मध्यम)

41. प्रमानेवंदन कोणाला करावे? (मध्यम)

VII .खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन तिन वाक्यात लिहा.

42.भारता देशाला भूषविणारी स्त्री-रत्ने व वीर पुरुष कोणकोण आहेत.?(कठीण)

43.. हिंदे देश कशामूळे पावन व सुंदर बनलाआहे?(कठीण)

44. ‘सत्यास ठाव देई’ संदर्भासह अर्थस्पष्टकरा?(कठीण)

45. ‘गंगाहिमाचलाची वसती जीथेसदाची’ संदर्भासह अर्थ स्पष्ट करा?(कठीण)

VIII . खालील प्रश्नांचीउत्तरेपाच सहा वाक्यात लिहा.

46. हिंद देशात कोण थोर व्यक्ति हाऊन गेल्या आहेत?त्यांची वैशिष्ट्ये लिहा?(कठीण)

****

पाठ-6

गद्य- चिंगी महिन्याची झाली नाही तोच

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

चिंगी महिन्याची झाली नाही तोच	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	15	6	4	-	25
गुण	18	10	12	-	40

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	3	3
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	11	11
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	8	16
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	2	6
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	25	40

****

चिंगी महिन्याची झाली नाही तोच

दिवाकर

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

1) चिंगीरंगाने कशी आहे? सोपे

अ) सावळी ब) काळी क) गोरी ड) गव्हाळी

2) चिंगीचीआई चिंगीच्या लग्नात किती हुंडा देणार आहे? सोपे

अ) लाख ब) पाचशे क) हजार ड) शंभर

3) माझ्या छबिला नक्षत्रासारखा अगदी चित्रासारखा नवरा मिळेल अलंकारओळखा. सोपे

अ) अनुप्रास ब) उपमा क) रूपक ड) उत्प्रेक्षा

प्रश्न 2 खालीलप्रश्नांचीउत्तरेएका वाक्यातलिहा.

4) दिवाकरांचे पूर्ण नाव लिहा. सोपे

5) दिवाकरांनी कोणता साहित्यप्रकार मराठीतआणला? सोपे

6) ही नाट्यछटा कोणत्या पुस्तकातून निवडली आहे? सोपे

7) या नाट्यछटेतील आई कोणते मनोराज्य करीत आहे? सोपे

8) या नाट्यछटेचे मूल्य कोणते? सोपे

9) चिंगीकसली बुकं वाचील? मध्यम

10) चिंगीरंगानेकशी आहे? सोपे

11) मोठी दैवाची कोण आहे? सोपे

13) नाट्यछटेत किती पात्रे असतात? मध्यम

14) चिंगीचे पहिले बाळंतपण कुठे व्हायला पाहिजे अशी आईची इच्छा आहे? सोपे

प्रश्न 3 खालीलप्रश्नांचीदोन-तीनवाक्यातउत्तरेलिहा.

15) दिवाकरांचा परिचय लिहा. मध्यम

16) चिंगीचीआई चिंगीला कोणते दागिने करायचे असे म्हणते?

17) चिंगीला कसा नवरा मिळणार आहे? सोपे

18) चिंगीच्या लग्नाची वरात कशी निघणार आहे? सोपे

19) चिंगीला मुलगेच व्हावेत अशी चिंगीच्या आईला का वाटते? मध्यम

20) चिंगी रडू का लागते? कठीण

21)"शहाणी होईल बबी माझी"-संदर्भासह स्पष्टीकरणकरा.मध्यम

22)"माणसाला कसे मुठीत ठेवायला हवे बर का!"संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. मध्यम

प्रश्न 4 खालील प्रश्नांची उत्तरे चार-पाचवाक्यातलिहा.

23) चिंगीची आई चिंगीचे लग्न कशाप्रकारे करणार आहे? कठीण

24) चिंगीचा संसार कसा व्हावा असे तिच्या आईला वाटते? कठीण

****

कविता-7

पद्य–तिथे

- उद्देशानुसार प्रश्नसंख्याव गूण

अ नं	ज्ञान	आकलन	अभिव्यक्ती	एकूण
प्रश्न	17	14	10	41
गुण	17	14	27	58

- प्रश्नानुसार महत्व

अ नं	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण	प्रश्नसंख्या
1.	वस्तुनिष्ठ (1गूण)	9	9
2.	एका वाक्यात(1गूण)	22	22
3.	दोन ते तीन वाक्यात(2गूण)	10	5
4.	दीर्घोत्तरी (3गूण)	9	3
5	दीर्घोत्तरी (4गूण)	8	2
	एकूण	58	41

****

तिथे

गणेश हरी पाटील

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

1. वाऱ्यावर याची फुले डुलतात.(सुलभ)

   अ) कोरांटी ब) गुलबाक्षी क) जाईड) सोनवळी

2. घायपातालाकवीने काय म्हटले आहे . (सुलभ)

अ) समशेर ब) चाकूक) चाबूक ड) बंदूक

3. करंडासह तेथे कोण बागडतात . (मध्यम)

अ)भोरड्या ब)बाभळी क)शेरड्या ड)कुंडले

4. झाडीत गेल्यावर कवीला कोठे राहिल्याप्रमाणे वाटते. (सुलभ)

अ)गुहेत ब)अद्भूत बेटावर क)अभयारण्यात ड)झाडांच्या फांदीत

5. कवीच्या मते रहदारी कोणत्या दिवशी चालते आहे . (सुलभ)

अ)सोमवारी ब)बाजाराच्या दिवशी क) सुट्टीच्या दिवशी ड) कधीतरी

6. गणेश हरी पाटील यांचा जन्म कोणत्या साली झाला . (मध्यम)

अ)1905 ब)1906 क)1904 ड)1907

7. गणेश हरी पाटील यांचे शिक्षण इथपर्यंत झाले होते . (सुलभ)

अ)बीए ब)बीए बीटी क)बीएससी ड)एम ए

8. कवी गणेश हरी पाटील यांचा कोणता काव्यसंग्रह खालीलपैकी नाही . (मध्यम)

अ)रातजाई ब)पाखरांची शाळा क) लिंबोळ्या ड)आनंद गीत

9. 'कविता विसाव्या शतकाची'हा काव्यसंग्रह कोणी संपादित केला. (मध्यम)

अ)वि वा शिरवाडकर ब) सुरेश भट क)माधुरीशानभाग ड) शांता शेळके

प्रश्न 2 रा जोड्या जुळवा

अ		ब
10. खुळखुळे	-	लोंबती कर्णफुले(सुलभ)
11. समशेरी	-	शेळीचे पिल्लू(सुलभ)
12. गोकर्ण	-	बदल(मध्यम)
13. स्थित्यंतर	-	तरवडीच्या शेंगा(सुलभ)
14. करडं	-	दोन डोंगरांमधील खोलगट जागा(मध्यम)
15. वल्लरी	-	घायपाताची पाने(सुलभ)
16. खालाटीत	-	वेल(सुलभ)

प्रश्न 3 रा खालील प्रश्नांचीएका वाक्यात उत्तरे द्या

17. अद्भुतबेटावर राहिल्यासारखे कवीला केव्हा वाटते ? (सुलभ)
18. समशेरी रोखल्या ? (सुलभ)
19. पाखरे कोठे चिव चिव करतात ? (सुलभ)
20. कवीने कोणत्या वनस्पतीला समशेर म्हटले आहे ? (सुलभ)
21. शेरड्या कोठे चरत असतात ? (सुलभ)
22. दोन डोंगरांमधील खोलगट जागा याला काय म्हणतात ? (मध्यम)
23. तिथे ही कविता कोणत्या काव्यसंग्रहातून घेतली आहे ? (मध्यम)
24. झरा कोठून वाहतो ? (सुलभ)
25. निळीकुंडले असे कोणास म्हटले आहे ? (मध्यम)
26. कवीचे मन कोठे रमते आहे ? (मध्यम)
27. गणेश हरी पाटील यांच्या कवितेत कोणता संगम आढळतो ? (मध्यम)
28. कवी गणेश पाटील यांनी कोण कोणती पदे भूषविली आहेत ? (मध्यम)

29. कवीचे भान केव्हा हरपते ? (सुलभ)
30. कवी निसर्गातील कोणकोणत्या गोष्टी अनुभवतो ? (मध्यम)
31. तिथे या कवितेचा साहित्यप्रकार सांगा? (मध्यम)

प्रश्न 4 था खालील प्रश्नांचीउत्तरे दोन ते तीन वाक्यात लिहा

32. गणेश हरी पाटील यांचा कवी परिचय थोडक्यात लिहा(कठिण)
33. तिथे या कवितेतील यमक अलंकाराची उदाहरणे द्या(कठिण)
34. कवींनी निवडुंगाच्या बेटाजवळ कोणते दृश्य पाहिले(कठिण)
35. संदर्भासह स्पष्टीकरण करा"दरवळे गंध त्यामुळे भान हरपते "(कठिण)
36. झाडीत शिरल्यावर कवीला काय वाटते(कठिण)

प्रश्न 5 वा खालील प्रश्नांचीउत्तरे चार ते पाच वाक्यात लिहा

37. रानजाई पाशी कोणते दृश्य दिसते ? (कठिण)
38. तरवडीच्या फुलांची वर्णन कवीने कसे केले आहे ? (कठिण)
39. कवीला त्या ठिकाणाचे आकर्षण का वाटते? (कठिण)

प्रश्न 6 वा खालील प्रश्नांचीउत्तरे सात ते आठ वाक्यात लिहा

40. कवीने कोणकोणत्या फुलांचे पक्षांचे वर्णन या कवितेत केले आहे ? (कठिण)
41. त्याठिकाणी गेल्यानंतर कवी निसर्गातील कोणकोणती मौज अनुभवतो? (कठिण)

****

पाठ -8

गद्य पाठ – अतिथी

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

अतिथी	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	25	15	5	-	45
गुण	27	25	13	-	65

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	8	8
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	25	25
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	6	12
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	4	12
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	2	8
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	45	65

****

अतिथी

वा. कृ. चोरघडे

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

1. बैलांना सन्मानाने आमंत्रण देऊन त्यांचे कोड कौतुक करण्याचा दिवस कोणता? सोपे
   अ)दिवाळी ब)दसरा क)नागपंचमी ड)पोळा
2. लाल्या – ढवळ्या ही कोणाची नावे आहेत.?
   अ) मुलांची ब) कुत्र्यांची क) बैलांची ड) मित्रांची
3. पैकूचा मुलगा कोणते भांडे घेऊन बाहेर आला?-सोपे

अ) पाण्याचे ब) चहाचे क) गेरुचे ड) दुधाचे

4. जनावरांचे म्हणजे बैलांच्या ओरड्ण्याचा आवाज ?- सोपे

अ) भु – भु ब)म्याव-म्याव क)हंबार

5. पैकू अखेरीस बैलजोडी घेऊन कोणाकडे गेला- सोपे

अ)वकील ब)डॉक्टर क) पाटील ड)गुरव

6. पैकू आज ________ नाही ओरडलास -सोपे

अ)चांगभल ब)मारबत क)जय भवानी ड)उदो – उदो

7. मुलाना सांभाळतो तसे त्या बैलांना सांभाळायचे या वाक्यातील अलंकार ओळखा ?सोपे

अ) अनुप्रास ब)vलेष क)उपमा ड)रुपक--मध्यम

8. कर सुरु झाल्यावर पैकूच्या ओरडण्याला काय म्हणतात-सोपे

अ)भाकीत ब) मारबत ड)उदो उदो ड) घोषना

प्रश्न 2-खालील प्रश्नांची ऊत्तरे एका वाक्यात लिहा.

9. मराठीतील श्रेष्ठ कथाकार कोण ?-मध्यम
10. अतिथी या पाठाचा साहित्य प्रकार कोणता?-मध्यम
11. वामन कृष्णा चोरघडे यांच्या कथासंग्रहाची नांवे लिहा?-सोपे
12. लोकगीतांचे विवंचन करणारे पुस्तक कोणते?-मध्यम
13. अतिथी ही कथा कोणत्या संग्रहातुन निवडली आहे?-सोपे
14. भारतीय संस्कृती नेहमी कोणता धडा शिकवते ? -सोपे
15. अतिथी या कथेमध्ये (पाठामध्ये) कोणाचे कौतुक केले आहे?-सोपे
16. अतिथी या पाठाचे मुल्य कोणते?-सोपे
17. कोणत्या पौर्णिमेला शेतकरी बैलांनां काम लावीत नाहीत ?-कठीन
18. कृतज्ञता व्यक्त करण्याचा दिवस कोणता ?-सोपे
19. बैलपोळा दिवशी बैलांना काय खाऊ घालतात?-सोपे
20. मानकरी कोणाला म्हणतात ?-सोपे
21. भूतदया म्हणजे काय?-मध्यम
22. बैलाच्या पाठीवर घालावयाच्या रंगीत गोंडेदार वस्त्राला काय म्हणतात ?-सोपे
23. अंधश्रध्दा म्हणजे काय ?-मध्यम
24. बैलांचे नियंत्रण करणा-या दोरीला काय म्हणतात ?-सोपे
25. ‘पोळा’ हा दिवस कोणत्या देवतेची आज्ञा पाळावयाचा दिवस ?-सोपे
26. ‘माणुसकीचा गहिवर’ ही कथा कोणी लिहिली ?-मध्यम
27. चारुता सागर यांनी लिहिलेली कथा कोण्ती?-मध्यम
28. इनाम म्हणुन डॉक्टरीणबाईनी काय दिले? -सोपे
29. बैलांच्या पाठीवर पंजे कोणी मारले?-सोपे
30. ‘पोळा’ या सणाच्या दिवशी बैलांना काय म्हणून बोलावतात?-सोपे
31. कर्नाटकात बैलपोळा सणाला काय म्हणतात ?-सोपे

प्रश्न 3-खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन – तीन वाक्यात लिहा

32. वामन कृष्णा चोरघडे यांचा परिचय लिहा.?-मध्यम
33. पैकूने आपल्या बैलांना कसे स्वच्छ करुन सजविले?-सोपे
34. तोरणाखाली कोणकोणत्या बैलजोड्या आल्या होत्या?-मध्यम
35. आपली बैलजोडी घेऊन मिरवायला गेलेल्या पैकूला इनाम म्हणुन काय मिळाले ?-मध्यम
36. बायजाने पैकूला कमाईबद्दल विचारल्या नंतर पैकूने काय सांगितले?-सोपे
37. डॉक्टरीणबाईनी इनामाचा एक रुपया दिल्यानंतर पैकूला काय वाटले?-कठीण

प्रश्न 4- खालील प्रश्नांची उत्तरे चार – पाच वाक्यात लिहा

38. पैकूने बैलांविषयी कृतज्ञता कशी दाखविली आहे ?- कठीण
39. बायजाने एक रुपयाच्या नोटेला जहर का म्हटले आहे?- कठीण
40. "बाई देव आणले आहेत पुजा करा" संदर्भासह स्पष्टीकरण करा ?मध्यम
41. कसली पुजा करायची रे? या बैलांची संदर्भासह स्पष्टीकरण करा ?-मध्यम

प्रश्न 5- खालील प्रश्नांची उत्तरे सात – आठ वाक्यात लिहा

42. पैकूने आपल्या अतिथीचा सत्कार कसा केला आहे?-मध्यम
43. डॉक्टरीणबाईकडे गेल्यावर काय घडते ? त्यानंतर बायजेने काय केले? का?- कठीण
44. वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगुन वाक्यात उपयोग करा.

    अ) आडवे होणे -सोपे

    ब) मोबदला चुकवणे -सोपे

****

कविता-9

पद्य - दीप लाव तो

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

दीप लाव तो	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	25	10	5	1	41
गुण	25	10	14	4	53

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	14	14
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	11	11
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	10	20
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	4	12
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	2	8
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		41	53

****

दीप लाव तो

कुसुमाग्रज

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

1. तिमिर या शब्दाचा समानार्थी शब्द हा आहे.-(सोपे)

अ. अंधार ब) प्रकाश. क) रात्र ड) दिवस

2. हताश या शब्दाचा समानार्थी शब्द हा आहे.-(सोपे)

अ हतबल ब) दुर्बल क) निराश ड) जवळ

3.दीप लाव तोया कवितेचा साहित्यप्रकारहा आहे. -(सोपे)

अ) सामाजीक कविता ब) प्रेम कविता. क) निसर्गकविता ड) देशभक्ती गीत

4.दीप लाव तो या कवितेचे मुल्य हे आहे.-(सोपे)

अ)भक्ती. ब) श्रध्दा. क)आशा ड) माणूसकी आशा

5. दीप लाव तो ही कविता कोणत्या पुस्तकातून घेतलेला आहे-(सोपे)

अ) स्वगत. ब) किनारा. क) मराठीमाती ड) विशाखा

6. कुसुमाग्रजांना खालीलपैकी कोणता पुरस्कार मिळाला आहे-(सोपे).

अ. ज्ञानपीठ. ब. भारतरत्न. क) बुकर. ड) . मॅगसेस

7.पहिल्या जागतीक मराठी साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष हेहोते. -(सोपे)

अ) वि. स. खांडेकर ब) कुसुमाग्रज. क) बालकवी ड) सुरेशभट

8. दीप लाव तो ही कता कोणत्या छंदात लिहिली आहे. -(सोपे)

अ) चारोळी. ब) सुनीत क) अभंग ड) मुक्तछंद

9. माणसाला कोण प्रसन्न झाले आहे.-(सोपे)

अ) देव ब) राक्षस क) शास्त्र ड) पराक्रम

10. मानुसकीचा दिवा लावण्यास कोणी सांगितले.-(सोपे)

अ) मानवाने ब) देवाने. क) आईने ड) शिक्षकाने

11. प्रथम मानवाने देवाकडे हे मागीतले.-(सोपे)

अ) ज्ञान. ब) दीप. क) शस्त्र. ड) शास्त्र

12. कुसुमाग्रजांचा जन्मदिवस काय म्हणून साजरा केला जातो. -(सोपे)

अ) कवी दिवस .ब)मराठी भाषादिवस क) विज्ञान दिवस ड) गणित दिवस

13. कुसुमाग्रज कोठे भरलेल्या साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष होते. -(सोपे)

अ) मडगाव. ब) गुडगाव. क)वडगाव. ड) बेळगाव

14. खालील पैकी कुसुमाग्रजांची कादंबरी ही आहे.-(सोपे)

अ) विशाखा. ब) ययाती. क) वैष्णवी ड) नटसम्राट

प्रश्न -2- रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.-(सोपे)

15... हवे मज माणूस वदला

16. स्वर्ग परी.. राही

17. करील शास्त्रच.................................. जीवन

18.साध्य सर्व हो..

19...................................... हवे मज माणूस वदला.

20. हतबल आणिक.................................... मानव

प्रश्न-3- खालील प्रश्नाची उतरे एका वाक्यात लिहा.

21. कुसुमाग्रजांचे पूर्ण नाव लिहा.- (मध्यम)

22.कुसुमाग्रजांना ज्ञानपीठ पुरस्कार केव्हा मिळाला? ? (मध्यम)

23. दीप लाव तो या कवितेतून कोणता संदेश मिळतो? ? (मध्यम)

24. परमेश्वराकडून माणसाला काय मिळाले?? (मध्यम)

25. माणूस कोणाला शरण जातो?- (मध्यम)

26. मानवाजवळ कोणता दिवा आहे असे देव म्हणाला? ? (मध्यम)

27. पुन्हा मानव प्रभूच्या दारी का गेला? ? (मध्यम)

28. दुसऱ्यांदा माणसाने देवाकडे काय मागितले?? (मध्यम)

29.प्रथम माणसाला देवाने काय दिले? (मध्यम)

30. प्रसन्न झालेला देव माणयाला काय म्हणाला? ? (मध्यम)

प्रश्न -4-खालील प्रश्नाची उत्तरे दोन ते तीन वाक्यात लिहा.

31 शस्त्र मिळाल्यावर मानवाने काय केले? ? (कठिण)

32. कवि कुसुमाग्रज यांचा परीचय लिहा. ? (कठिण)

33. शास्त्र मिळवून मानव काय करणार होता? ? (कठिण)

34. शास्त्र आणि शस्त्र मिळवून माणूसहताश का झाला? ? (कठिण)

प्रश्न-5- खालील प्रश्नाची उतरे पाच-सहा वाक्यात लिहा.

35. माणूसपणाचा दिवा लाव म्हणजे काय?? (कठिण)

प्रश्न-6- खालीलप्रश्नांची उत्तर सात ते आठ वाक्यात लिहा.

36.'दीप लाव तो' या कवितेचा सारांश तुमच्या शब्दात लिहा.? (कठिण)

प्रश्न-7- खालील शब्दाचे समानार्थी शब्द लिहा.-(सोपे)

37.मंगल

38. मानव

39.दीप

40. मीलन

41. साध्य

****

पाठ -10

गद्य पाठ – रामेश्वरमचे दिवस

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

रामेश्वरमचे दिवस	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	20	15	6	-	41
गुण	35	8	7	-	50

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	25	25
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	10	10
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	4	8
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	1	3
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	41	50

****

रामेश्वरमचे दिवस

` **प्रा. माधुरी शानभाग**

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

1.रामेश्वरचे दिवस या पाठाचा साहित्यप्रकार हा आहे.

अ) चरित्र. ब) आत्मचरित्र. क) व्यक्तीचित्र ड) निबंध

2. डॉ कलाम हे भारताचे कितवे राष्ट्रपती होते.

अ) दहावे ब) आठवे क) अकरावे ड) सातवे

3. कलाम यांच्या आत्मकथनाचे नाव हे आहे.

अ) वॉर अँड पिस .ब) विंग्ज ऑफ फायर. क) उडाण ड) प्रेषीत

4.कलाम यांच्या आत्मकथनाचा अनुवाद ह्यांनी केला.

अ) माधुरी शानभाग ब) रेखा जोशी क)आनंदीदेशपांडे ड) सुमीत

5. डॉ. कलाम हे कोणत्या नावाने नावारूपाला आले-

अ) राष्ट्रपिता ब) लोकांचे राष्ट्रपती क) लोकांचे प्रधान ड) लोकनेते

6.विंग्ज ऑफ फायर' या पुस्तकाचा मराठी अनुवाद हा आहे.

अ) अग्नपंख ब) अग्निप्रक्षेपण क) उडाण. ड) यापैकी नाही.

7.आअग्निप्रक्षेपणाचे उड्डाण खालील पैकी कोणत्या वर्षी करण्यात आले.

अ) 1982 ब) 1989 क) 1995 ड) 1990

8. धनुष्यकोडीला स्थानीक भाषेत असे म्हणतात.

अ)समुद्रकिनारा. ब) सेतुकरायी क) सेतुसमुद्रम)तरीपुरा

9.कलाम यांचा जन्म कोणत्या गावी झाला

अ) रामेश्वर ब) पोरबंदरम्. क)मद्रास म्ड) यरणाकुलम्

10. कलाम यांच्या वडिलांचे नाव हे होते.

अ) पाकिर ब) जैनुलाबुद्दीन क) पठाण. ड)अब्दुल

11.कलामांच्या काळातील लोकप्रीय वर्तमानपत्र हे होते

अ) दिनमणी ब)सुप्रभातकविजयवाणी(ड)प्रजारा (

12.कलामने शिक्षण घेऊन काय व्हावे अशी वडिलांची इच्छा होती.

अ) कलेक्टर ब) इंजिनियर क) डॉक्टर ड) शिक्षक

13. डॉ कलाम यांच्या ब्राम्हण मित्राचे नाव हे आहे.

अ)रामनाथ ब)शिवनाथ क) राजेंद्रनाथ. ड) शिवप्रसाद

14. कलामांना कष्टाची कमाई करायला कोणी शिकविले.

अ)जलालूद्दीन ब) शमसुद्दीन क)रामनाथ. ड) शिवनारायण

15. रामेश्वरच्या शिवमंदीराचे प्रमुख पुजारी हे होते.

अ) रामशास्त्री ब) भरतशास्त्री क)लक्ष्मणशास्त्री. ड)गोविंदशास्त्री

16. रामेश्वरम मध्ये पुस्तकांचा संग्रह हयाच्याकडे होता.

अ) एस. टी आर मणिकम. ब) रामानुजन क) राम्रवेंद्रन ड)पशुपतीनाथन्

17. दरराज रामेश्वरला ह्या गावाहून वर्तमानपत्र येत असत

अ) कुदगोळ. ब) मुद्देबिहाक क) पंबन. ड) कोईमथुर

18. कलामांनी आपल्या वडिलांकडून ही गोष्ट शिकले

अ) प्रामाणिकपणा. ब)प्रार्थना क) काम ड) शेती करणे

19. संपूर्ण रामेश्वर बेटावर इंग्रजी जाणणारा हा होता.

अ) शमसुद्दीन. ब) अकबर क) जलालूद्दीन ड) पेरियार

20. पुढील शिक्षण घेण्यासाठी रामेश्वरहुन कलाम हया गावी गेले.

अ) पेरियार ब) धनुष्यकोडी क) सेतुकराई ड) रामनाथपुर

II खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिह.

21.माणसातील मतभेद केव्हा नाहीसे होतात?

22.कलाम यांचे वडील आणि शिवमंदिराचे मुख्य पुजारी हयाच्यात कोणत्या विषयावर चर्चा होत?

२३. बहादुर ही पदवी कोणास मिळाली होती?

२४. रामेश्वरच्या देवळात कोणता उत्सव साजरा होई?

25 कुलामांचे मित्र कोणकोण होते.

26. जोहराचा विवाह कोणाशी झाला होता

27. कलामांना कोणत्या गोष्टीची ओढ असायची.

28डॉ कलामांना सायन्स शिकविणारे शिक्षक कोण होते?

29. कलामांचे सायन्स मास्तर कोणत्या विचाराचे होते?

30कलामांना नव्या जगाची ओळख कोणी करून दिली?

III रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

31. आमच्या वस्तीत एक जुनी........................ होती.

32. माझ्या वडिलांनी............................. .. बांधायचा व्यवसाय करण्याचे ठरविले.

33................ ....यानी माझ्या बहिणीशी जोहराशी विवाह कला.

34.आमच्या गावात........................ नावाचे एक क्रांतीकारक राष्ट्रभक्त होते.

35 मी आणि .... नेहमी एकमेकांशेजारी पहिल्या बाकावर बसत होतो.

IV. खालीन प्रश्नांची उत्तर दोन ते तीन वाक्यात लिहा.

36. कलाम कोणाकोणा कडून कायकाय शिकले?

37. “त्या दयाळू ,कृपाळू, अल्लाचे आभार माना”संदर्भासह अर्थ स्पष्ट कर.

38. कलामांनी आईबद्दलचे प्रेम कसे व्यक्त केले आहे?

39. शिक्षणासाठी बाहेर जाताना कलामांना वडिलांनी काय सांगितले?

40 “माफीतरी मागा किंवा ही शाळा, गाव सोडून जा “जा. संदर्भासह अर्थ स्पष्ट करा.

V. खालील प्रश्नांची उत्तरे पाच सहा वाक्यात लिहा

41.संध्याकाळच्या नमाजानंतर कलामांचे वडिल् काय करत असतं?

****

कविता-11

पद्य–पाहुणचार.

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	28	6	5	-	39
गुण	31	10	14	-	55

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	16	16
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	12	12
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	7	14
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	3	9
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		39	55

****

पाहुणचार

ग.ल.ठोकळ

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

१) पाहुणचार या कवितेचे मूल्य हे आहे. (सोपे)

अ).आतिथ्य. ब). पाहुणे. क). सोहळे. ड). समानता

२). 'अंघोळ' या शब्दाचा समानार्थी शब्द हा आहे. (सोप)

अ).स्नाथ ब). स्नेहल. क). स्नान. ड). धुतन

३).गरिबांची घ्या गोड करूनी आहे. (सोपे)

अ). कांदे पोहे. ब). साखरभात. क). लसुन. ड). मीठभाकरी

४). ‘शेवट’ या शब्दाचा विरुद्धार्थी हा आहे. (सोपे)

अ).गोड.ब). तिखट. क). सुरुवात. ड). यापैकीनाही.

५). ग.ल. ठोकळ यांचे ग्रामीण काव्यसंग्रह हे आहे. (सोपे)

अ). कांदापोहे. ब). मीठभाकरीक). दहीभात. ड). यापैकीनाही.

प्र२. रा. रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा. (सोपे)

६). ---------चालता जनु लई भागला.

७). पावन्ह चला या आता हे पगा-----टाकलं.

८). -------------चटणी अजून पगावाढली.

९). लई---------- मपली बरं कारभारीन.

१०). गरिबांची------------ ठेवा या बरं राम राम घ्या. (सोपा)

११).निचितीनं जेवा आता-----------शेतावरी .(सोपे)

१२). पाठात दिल्याप्रमाणे जोडशब्द पूर्ण करा. (सोपे)

१).मीठ-------

२). कांदे---

१३).समानार्थीशब्द लिहा.

१) पाहुणचार.

२). गाव (सोपे)

१४). खालीलवाक्यप्रचाराचाअर्थ सांगूनवाक्यातउपयोग करा.(सोप)

१). पाहुणचार. करणे

१५). समानार्थीशब्द लिहा. (सोप)

१) पाहुना.

२). झोप

१६). विरुद्धार्थीशब्द लिहा. (सोपे)

१) गरीब

२) कमी.

प्र.३. रा. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१७).ग.ल. ठोकळ यांचे पूर्ण नाव काय ?(सोपे)

१८). पाहुणचार ही कविता कोणत्या काव्यसंग्रहातून निवडली आहे ?(सोपे)

१९).गजानन लक्ष्मण ठोकळ यांचे कथासंग्रह कोणते?(मध्यम)

२०).खेड्यातील लोकांचे जीवन कसे असते ?(सोपे)

२१).कारभाराने पाहुण्याला बसायला काय दिले ?(सोपे)

२२).जेवणात कोणकोणते पदार्थ होते ?(सोपे)

२३).कारभाऱ्याने सुगरण कोणास म्हटले आहे?(सोपे)

२४).कोणता पदार्थ अपरूक झाला होता ?(मध्यम)

२५).कोणता पदार्थ तिखट झाला होता ?(सोपे)

२६).सुगरण कोणाला म्हणतात ?(सोपे)

२७).कारभाराने शेवटी निघताना काय म्हटले?(मध्यम)

२८).कारभाराने कोणते पदार्थ बनविले ?(सोपे)

प्र. ४था. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते तीन वाक्यात लिहा.

२९). गरीब शेतकऱ्याने पाहुण्यांचे स्वागत कसे केले ?(सोपे)

३०).पाहुण्यांची व्यवस्था शेतकऱ्याने कशी केली ?(मध्यम)

३१).कवीने कारभारणीचे कौतुक कसे केले? (सोपे)

३२). शेतकरी पाहुण्याला जेवण करताना काय म्हणाले ?(सोपे)

३३).घरी आलेल्या पाहुण्यांचे प्रवासात त्रास कमी व्हावा म्हणून घरी कारभाराने काय केले?(कठीण)

३४).पाहुण्यांच्या जेवणाची व्यवस्था कशा तऱ्हेने केले ?(मध्यम)

३५).आपल्या कारभारणीचा मोठेपणा कारभारी कसा व्यक्त करतो?(कठीण)

प्र५वा. खालील प्रश्नांची उत्तरे चार ते पाच वाक्यात लिहा.

३६).घरी आलेल्या पाहुण्यांचा आदर सत्कार कारभारी कशा तऱ्हेने करतो?(मध्यम)

३७).पाहुण्याला आणखी राहण्याचा आग्रह शेतकऱ्यांनी कसा केला आहे ?(कठीण)

३८).शेतकऱ्याने पाहुण्यांचे स्वागत व सत्कार कसा केला आहे हे तुमच्या शब्दात लिहा ?(कठीण)

प्र६.वा. खालील प्रश्नाचे उत्तर सातआठ वाक्यात लिहा.

३९).पाहुणचार या कवितेचा अर्थ तुमच्या शब्दात लिहा ?(कठीण)

****

पाठ -12

गद्य-वाट चुकल्याचा आनंद

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

वाट चुकल्याचा आनंद	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	30	18	8	1	57
गुण	30	18	17	4	69

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	30	30
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	18	18
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	6	12
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	2	6
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	57	69

****

वाट चुकल्याचा आनंद

ना. सी. फडके

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

1. 'वाट चुकल्याचा आनंद' या पाठाचा साहित्य प्रकार हा आहे.(सोपे)

अ) कथा .ब) कादबरी क) लघुनिबंध ड) नाटक

2. ना.सी. फडके यांना जन्म केव्हा झाला.(सोपे)

अ) 1978 ब) 199 4 क) 1887 ड) 1999

3.ना. सी. फडके यांची पहिली कादंबरी ही आहे.(सोपे)

अ) गुजगोष्टी ब)अल्ला -हो -अकबर. क) कुलाब्याचीदाडी ड)शितू

4. ना. सी. फडके यानी एकूण किती कादंबऱ्यालिहील्या.(सोपे)

अ) 84 ब) 90 क) 85 ड) 86

5.लघुनिबंधाचे प्रवर्तक असे यांना म्हटले जाते.(सोपे)

अ) वि.स. खांडेकर ब) ना. सी. फडके क)रणजीतदेसाई ड) .माडगुळकर

6 . फडके हे येथे भरलेल्या साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष होते(सोपे)

अ) सिंधुदूर्ग ब) पैठण क)रत्नागिरी. ड)लातूर

7.वाट चुकल्याचा आनंद हा पाठ या पुस्तकातून घेतलेला आहे.(सोपे)

अ)गुजगोष्टी ब)कुलाब्याचीदांडी क) दौलत ड) दोन ध्रुव

8.फडकेनी लिहिलेला समिक्षात्मक ग्रंथ हा आहे.(सोपे)

अ) प्रतिभाविलास ब) प्रेषीत क) दौलत ड)अखेरचेबंड

9.लेखक फिरायला या ठिकाणी गेले होते.(सोपे)

अ) मुंबई ब) रामेश्वर. क) महाबळेश्वर ड) कारवार

10. ‘वाट चुकल्याचा आनंद’ या पाठाचे मुल्य हे आहे.(सोपे)

अ) शिक्षणप्रेम ब)प्रवासवर्णन क) निसर्गप्रेम ड)समाजीक समस्या

11लेखक बाजारात का गेले होते(सोपे)

अ) भाजी आणण्यास ब) चहा पिण्यास. क)कागदआणण्यास. ड) फिरख्यास

12. लेखक मित्राच्या घरी यासाठी गेले होते? (सोपे)

अ) चहासाठी ब) भेटण्यासाठी क) पुस्तक आणण्यासाठी ड) लग्नासाठी

13. लेखक घरच्यामंडळींना हे कबुल केले होते.(सोपे)

अ) सिनेमाला जाण्याचे ब) . मंदिरात जाण्याचे क) फिरायला जाण्याचे ड) नाटकाला जाण्याचे

14. लेखक दचकून का उठले?(सोपे)

अ . घाबरल्यामुळे ब) वेळ नसल्यामुळे क)साडेचार वाजल्यामुळे ड) काळजीमुळे

15. लेखकाला घरी पोचायला किती वाजणार होते?(सोपे)

अ) सहा. ब) पाच क) तीन ड) सात

16. मळलेलीवाट बंगल्यापासून किती हाकाच्या अंतरावर आहे?(सोपे)

अ) दोन – तीन ब)पाच-सहा. क) आठ-नऊ ड) चार-पाच

17.डोंगरकडे इतक्या फुट उंचीचे होते?.(सोपे)

अ) लाखोफुट ब) हजारो फुट. क) दहा फुट ड) शेकडो फुट

18. इंद्रधनुष्य कोठे प्रकटले होते.(सोपे)

अ) क्षितिजावर ब)कडांवर क)जमिनीवर ड) झाडांवर

19.डोंगर कड्यापासुन हमरस्त्यापर्यंत पोहचायला किती वेळ लागला?-(सोपे)

अ) पाच-सहा मिनिटे ब) दहा पंधरा मिनिटे क) दोन मिनिटे ड)तिसनिमिरे

20 ना.सी. फडकेंची इच्छा काय आहे?-(सोपे)

अ) वाटमिळावी ब) वाट चुकवावी. क) गावी जाण्याची ड)फिरण्याची

II. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

21. ना. सी फडके यांचे पूर्ण नाव काय?(मध्यम)

21. बंगला कोणत्या दिशेला होता? (मध्यम)

23. आकाशातून ढंग कसे निघुन गेले.(मध्यम)

24. लेखकाची काय चुकली होती? (मध्यम)

25. लेखक कोणत्या दिवसात फिरायला गेले होते?(मध्यम)

26. लेखक बाजारात किती वाजता गले होते?(मध्यम)

27. लेखकाला बाजारात कोण भेटले?(मध्यम)

28. लेखक चाहा घेण्यासाठी कोठे गेले?(मध्यम)

29 लेखकांना गर्दझाडिच्या फटितून काय दिसत होते?(मध्यम)

30 लेखकाचा बंगाला कोठे होता?(मध्यम)

31. लेखकाला कोणता शहाणपणा सुचला?(मध्यम)

32 लेखकाला आनंद का झाला?(मध्यम)

33. लेखकांनी पाहिलेली सृष्टी शोभा कशी होती? (मध्यम)

34. कडा कोठे डोकावत होता? (मध्यम

35. सृष्टीचे कोणते सौंदर्य लेखकानी पाहिले?(मध्यम)

36. आकाशाचा रंग कोणता?(मध्यम)

37. इंद्रधनुष्यात किती रंग असतात? (मध्यम)

38.. वाट चुकाल्यामुळे लेखकाला सृष्टीचे कोणते रुप दिसले?(मध्यम)

III.खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन तिन वाक्यात लिहा.

39 ना.सी. फडके यांचा परिचय लिहा?(मध्यम)

40 लेखक दचकुन केव्हा उठले? (मध्यम)

41. लेखक उजव्याहाताकडील झाडीत का घुसले?(मध्यम)

42 “साडेचारवाजल्याच कुणी सहज म्हटलं”संदर्भासह अर्थ स्पष्ट कुरा.(मध्यम)

43. “पुन्हा केव्हातरी वाट चुकावी अशी माझी इच्छा आहे” संदर्भासह अर्थ स्पष्ट करा. (मध्यम)

44. लेखकांच्या मनात कोणता निश्चय झाला?(मध्यम)

IV. खालील प्रश्नांची उत्तरे चार तेपाच वाक्यात लिहा.

45.लेखकांन कोणती निसर्ग शोभा पाहिली?(कठीण)

46.क्षितिजावर इंद्रधनुष्य केव्हा प्रकट झाले ?(कठीण)

V. खालील प्रश्नीची उत्तरे सात-आठ वाक्यात लिहा.

47. आकाशात ढग आल्यानंतच्या दृष्याचे वर्णन करा। (कठीण)

VI. समानार्थी शब्द लिहा. (सोपे)

48. अकृत्रिम

49.विसावा

50 गर्द

51. आदमास

52. अपूर्व

VII. विरुद्धार्थी शब्द लिहा. (सोपे)

53 कृत्रीम

54 दाटी

55 चुक

56 वाकडे

57 निश्चित

****

कविता-13

पद्य – माझी मुक्ताई

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

माझीमुक्ताई	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	17	11	6	-	34
गुण	18	25	18	-	61

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	12	12
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	8	8
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	5	10
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	5	15
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	4	16
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	34	61

****

माझी मुक्ताई

बहिणाबाई चौधरी

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

१). मुक्ताईचा भाऊ हा आहे. (सोपे)

अ) ज्ञानेश्वर. ब). निवृत्तीनाथ. क). सोपान ड). तुकाराम.

२). बहिणाबाई चौधरी यांचा जन्म या इ. स. मध्ये झाला. (सोपे)

अ). १८८०. ब). १९८०. क). १९५०. ड). १८५०

३). मुक्ताई ला भाऊ किती आहेत (सोपे)

अ). २ ब) ३. क). ४. ड). ५

४). ज्ञानेश्वरी यांनी लिहिले. (सोपे)

अ). निवृत्तीनाथ. ब). एकनाथ. क). मुक्ताई. ड). ज्ञानेश्वर.

५). चांगदेवाचे हे गुरु आहेत. (सोपे)

अ). बहिणाबाई.   ब). जनाबाई.   क). मुक्ताबाई.   ड). मिराबाई.

६). माझी मुक्ताई या कवितेचे हे मूल्य आहे. (सोपे)

अ). विभूतीगौरव. ब). भूतीगौरव.   क). भूगौरव. ड). कुतूहल.

प्र.२रा. रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

७). माझी मुक्ताई मुक्ताई दहा-------लेकरू. (सोपे)

८). उबगले ग्यान देव घडे---------- संग.(सोपे)

९). ताटीचे अभंग -------------- चा ठाव घेतात. (सोपे)

१०). मुक्ताईचा ------------ हा भाग्यवंत भाऊ होय. (सोपे)

११). ज्ञानेश्वराने वयाच्या---------- या वर्षी ज्ञानेश्वरी पूर्ण केली. (सोपे)

१२). चांगदेवाने मुक्ताईला गुरु मानले तेव्हा मुक्ताई------------ वर्षाची होती. (मध्यम)

प्र. ३.रा. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१३). मुक्ताई ही कोण होती?(सोपे)

१४). मुक्ताईला गुरु कोणी मानले ?(सोपे)

१५). मुक्ताईचे वय किती होते?(सोपे)

१६). ज्ञानदेव घरात का दडले?(सोपे)

१७). बहिणाबाई चौधरी यांचे कवितेचे वैशिष्ट्य कोणते ?(मध्यम)

१८). बहिणाबाई चौधरी यांच्या कवितेमध्ये कोणत्या भाषेचा वापर केलागेला आहे ?(कठीण)

१९). बहिणाबाई चौधरीयांचे बालपण कोठे झाले ?(मध्यम)

२०). ज्ञानेश्वराने ताटी (दरवाजा) का बंद केला ?(सोपे)

प्र .४था. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी दोन तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

२१). ज्ञानेश्वर भाग्यवंत आहेत असे बहिणाबाई का म्हणते?(मध्यम)

२२). मुक्ताईच्या अभंगाचा ज्ञानदेवावर कोणता परिणाम झाला ?(कठीण)

२३). ताटीचे अभंग असे मुक्ताईने का रचले?(सोपे)

२४). 'असंगाशी संघ' या शब्दाचा वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.(मध्यम)

२५). "तोंड न पाहणे " या शब्दाचा वाक्यप्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा. (मध्यम)

प्र५वा. खालील प्रश्नांची चार-पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

२६). मुक्ताबाई बद्दल बहिणाबाईनी कोणते गौरवोद्गार काढले आहेत? (कठीण)

२७). बहिणाबाई चौधरी यांचा परिचय लिहा. (मध्यम)

२८). "चांगदेव योगीयानं तिले मानलला रे गुरु" संदर्भासहस्पष्टीकरणकरा? (मध्यम)

२९). "कळवळे" या शब्दांचा वाक्यप्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा ? (मध्यम)

३०). 'त्याची मुक्ताई बहीण' संदर्भसहस्पष्टीकरणकरा ?(मध्यम)

प्र. ६वा. खालील प्रश्नांचे उत्तर सात आठ वाक्यात लिहा.

३१). मुक्ताईने ज्ञानेश्वरांची समजत कशी काढली ?(मध्यम)

३२). माझी मुक्ताई या कवितेचा सारांश लिहा ?(कठीण)

३३). संत कनकदासबद्दल माहिती लिहा ?(कठीण)

३४). पुरंदरदास या संतांची माहिती लिहा ?(कठीण)

****

पाठ-14

गद्य-कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदर स्थळे

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदर स्थळे	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	23	9	10	-	42
गुण	31	13	20	-	64

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	11	11
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	17	17
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	8	16
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	4	12
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	2	8
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	42	64

****

कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदर स्थळे

कृ.ब.निकुम्ब

प्रश्न 1 बहुपर्यायी प्रश्न

1)कृ. ब. निकुंब यांचा जन्म या ___साली झाला. (सोपा)

अ) 1820 ब) 1940 क) 1930 ड) 1933

2) या पाठाचा साहित्य प्रकार____ हा आहे. (मध्यम)

अ) आत्मचरित्र ब) नाट्यछटा क) प्रवासवर्णन ड) लघुनिबंध

3) कृष्णाजी ब. निकुंब हे ___ या कॉलेजचे प्राध्यापक होते. (मध्यम)

अ) लिंगराजकॉलेज   ब) आरपीडीकॉलेज   क) आरएलएस   ड) मराठामंडळकॉलेज

4) या पाठाचे ___ मूल्य हे आहे. (सोपा)

अ) परिश्रम   ब) शिक्षणप्रेम   क) देशभक्ती   ड) कुतूहल

5) कृष्णाजी. ब.निकुंब यांचे शिक्षण ____येथे झाले. (सोपा)

अ) बेळगाव   ब) पुणा   क) मुंबई   ड) नाशिक

6) विजयापुर शहर हे ___ शिल्पशैलीचे केंद्र होय. (सोपा)

अ) मुस्लिम.   ब) हिंदू   क) कोंकणी.   ड) मारवाडी

प्रश्न -2-जोड्या जुळवा

अ	ब
7)इब्राहिम रोजा	अ) प्रतिध्वनी चमत्कार (सोपा)
8)गोलघुमट.	ब) अली आदिलशहा (सोपा)
9) मेहतर महल	क) ठाई ठाई कोरीवकाम (सोपा)
10) जुम्मा मशीद	ड) आदिलशहाची राजधानी (सोपा)
11) विजयापुरा.	इ) शोभिवंत प्रवेशद्वार (सोपा)

प्रश्न -3-खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

12)गुलाब म्हणताच कोणत्या रंगाचे फुल डोळ्यासमोर उभे हते? (सोपा)

13)कृष्णाजी.ब.निकुंबयांनी आपला पहिला काव्यसंग्रह केव्हा प्रसिद्ध केला? (कठीण)

14)विजयपुरा ही कोणत्या राजाची राजधानी होती? (सोपा)

15)उत्तरेतून दक्षिणेत जाताना कर्नाटकात प्रथम कोणत्या जिल्ह्यात उतरतो? (सोपा)

16)जुम्मामशीद कोणाच्या कारकिर्दीत बांधली गेली? (मध्यम)

17)सुवर्णाक्षरानी कुराण कोठे लिहिलेले आहे? (मध्यम)

18)इब्राहिमरोजा ही इमारत कशाने नटली आहे? (मध्यम)

19)इब्राहिमरोजाचे आकर्षण कोणते? (कठीण)

20)जुम्मामशिदीत एकाच वेळी किती लोक नमाज पडतात? (सोपा)

21)इब्राहिमरोजाची सपाट छत कशाने घडविलेले आहे?(कठीण)

22)महंमद आदिलशहाने गोलघुमट कशा साठी बांधला? (सोपा)

23)गोलघुमट कशासाठी प्रसिद्ध आहे? (सोपा)

24)गोलघुमटाच्या चारहीकोनाना किती मजली मनोरे आहेत? (कठीण)

25)गोलघुमटाची प्रत्येक बाजू कितीफुट आहे? (मध्यम)

26)मेह तर महल म्हणजे काय? (सोपा)

27)मेहतर महल हा महल नसून काय आहे? (सोपा)

28) या इवल्याशा इमारतीचा विस्तार किती आहे? (कठीण)

प्रश्न -4-खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

29)तऱ्हेतऱ्हेचे गुलाब मानवाच्या बागेत कसे डोलू लागतात? (सोपा)

30)प्रा.कृ.ब. निकुंब यांचा थोडक्यात परिचय लिहा? (कठीण)

31)विजापुरात कोणत्या गोष्टीची रेलचेल करून ठेवली आहे? (कठीण)

32)सौंदर्य निर्माण करणाऱ्या कला कोणत्या आहेत? (सोपा)

33)इब्राहिम रोजा बद्दल जाणती मंडळी काय म्हणतात? (सोपा)

34गोलघुमटात कोणता चमत्कार घडतो? (सोपा)

35)आदिलशाही राजाची विजापूरा ही राजधानी . (संदर्भासहस्पष्टीकरणकरा) (मध्यम)

36)मधले अंतर आहे 124 फूट (संदर्भासहस्पष्टीकरणकरा) (मध्यम)

प्रश्न -5-**खालील प्रश्नांची पाच ते सहा ओळीत उत्तरे लिहा.**

37)गुलाबाच्या वेगवेगळ्या रंगांचे वर्णन करा. (सोपा)

38)जुम्मामशिदीबद्दल माहिती लिहा? (कठीण)

39)गोलघुमटाच्या भव्यतेची माहिती लिहा? (मध्यम)

40)मेहतरमहल विषयी थोडक्यात माहिती लिहा?(सोपा)

प्रश्न -6-**खालील प्रश्नांची सात-आठ वाक्यात उत्तरे लिहा.**

41)इब्राहिमरोजा, या इमारतीविषयी सविस्तर वर्णन करा. (कठीण)

42)गोलघुमट या इमारती विषयी सविस्तर वर्णन करा. (कठीण)

****

पाठ-15

गद्य- भाषा बांधव्य

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

भाषाबांधव्य	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	24	10	7	-	41
गुण	34	19	10	-	63

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	11	11
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	17	17
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	7	14
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	3	9
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	3	12
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		41	63

****

भाषा बांधव्य

डॉ. संध्या देशपांडे

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1) भाषा बांधव या पाठाचे हे -----मूल्य आहे. (सोपा)

अ) शिक्षण प्रेम ब) भाषा बंधुता क) समाजसेवा ड) चरित्र.

2) डॉ. संध्या देशपांडे यांनी ---या नाटकाचा चापा हा अनुवाद केला. (कठीण)

अ) सिरीसंपिगे ब) आजन्मा क) स्वर गंगा ड) अंतस्थ

3) संध्या देशपांडे ----मधील महाविद्यालयात विभाग प्रमुख होत्या . (मध्यम)

अ) कोल्हापूर ब)धारवाड क) बेळगाव ड) सांगली.

4) डॉ संध्या देशपांडे यांची ----ही कादंबरी प्रसिद्ध आहे. (कठीण)

अ) आजन्मा ब)आक्रित क) अंतस्थ ड)अश्वदा.

5)----- हे मराठी व कान्नडीला जुळी भावंडे मानतात.(सोपा)

अ) कै. शं. बा जोशी ब) बा. कृ. गलगली क) र. शा. लोकापुरे ड) द. रा. बेंद्रे.

6) विनोबा भावे यांना भाषा ---उत्तम येतात. (सोपा)

अ) पाच ब) दहा क) सोळा ड) दोन.

प्रश्न 2-खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

7)प्राध्यापक संध्या देशपांडे बेळगाव मधील कोणत्या महाविद्यालयात मराठी विभाग प्रमुख म्हणून कार्यरत होत्या? (सोपा)

8) कानडी ही मराठीची अक्का असे कोण म्हणाले? (मध्यम)

9) शं. बा. जोशी मराठी व कानडी भाषेला काय म्हणतात? (सोपा)

10) महाराष्ट्रावर कानडीचा प्रभाव पडण्याचे मुख्य कारण कोणते? (कठीण)

11) भाषिक दृष्ट्या कानडी आणि मराठीत साम्य असल्याचे कसे दिसून येते? (कठीण)

12) गुढीपाडवा हा दिवस कर्नाटकात कोणत्या नावाने साजरा होतो? (सोपा)

13) महाराष्ट्रातील हरितालिका कर्नाटकात कोणत्या नावाने साजरा होतो? (सोपा)

14) संक्रांतीला कर्नाटकात काय म्हणतात?(सोपा)

15) दोन्ही राज्यांचे आराध्य दैवत कोणते? (सोपा)

16) दोन प्रांतांना जोडणारा दुवा कोणता? (मध्यम)

17) कर्नाटकाला किती ज्ञानपीठ पुरस्कार मिळाले? (सोपा)

18) द. रा. बेंद्रे यांची मातृभाषा कोणती? (सोपा)

19) कन्नड व मराठीचे कोणते संत समकालीन होते? (मध्यम)

20) गळगनाथ म्हणजे कोण? (कठीण)

21) पु. ल. देशपांडे यांच्या कोणत्या नाटकाचा बेंगळूर येथे प्रयोग झाला? (मध्यम)

22)'एकच प्याला' या नाटकाचे लेखक कोण? (सोपा)

23) महामहोपाध्याय दत्तो पोतदार विद्यार्थ्यांना कोणता सल्ला देतात? (मध्यम)

प्रश्न -3-खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

24) भाषा बांधव्य या पाठातील दोन्ही भाषेतील समानार्थी म्हणी सांगा? (सोपा)

25) गुढीपाडवा दोन्ही प्रांतात कसा साजरा केला जातो? (सोपा)

26) कुमार व्यासांच्या व्यासभारताचे वर्णन या पाठात कसे केले आहे? (मध्यम)

27) साहित्याच्या कृतीचे अनुवाद करून हा साहित्यिक अनुबंध दृढ कोणी कोणी केला? (कठीण)

28) दोन्ही प्रांतात स्नेहभाव वृद्धिंगत करणारे सण व उत्सव कोणते? (सोपा)

29) कन्नड व मराठी संतांमध्येही समानता असलेली दिसते. (संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.) (सोपा)

30) ज्ञानदेवांचा मराठीवर जसा कानडीचा प्रभाव आहे तसाच कुमारव्यासांचा भारतावर मराठीचा प्रभाव आहे. (संदर्भासह स्पष्टीकरण करा) (सोपा)

प्रश्न -4-खालील प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यात उत्तरे लिहा.

31) सर्वात मोठे बक्षीस मिळाल्याचा आनंद पु. ल. देशपांडे यांना केव्हा झाला? (सोपा)

32) हरितालिका व गणेशोत्सव दोन्ही प्रांतात कसे साजरे केले जातात? (कठीण)

33) डॉक्टर संध्या देशपांडे विषयी थोडक्यात माहिती लिहा? (मध्यम)

प्रश्न -5-खालील प्रश्नांची उत्तरे सात ते आठ वाक्यात लिहा?

34) कन्नड मराठी संतांमधील समानता या पाठातून कशी व्यक्त झाली आहे? (मध्यम)

35) या पाठातील अनुवाद साहित्याची माहिती द्या? (सोपा)

36) दोन्ही प्रदेशातील सण उत्सवांचे चित्रण या पाठातून कसे आले आहे ते सांगा? (मध्यम)

प्रश्न -6-जोड्या जुळवा.

अ	ब
37) एकनाथांचा नातू	अ) जुळी भावंडे. (सोपा)
38) मराठी व कानडी	ब) थोरली बहीण(सोपा)
39) अण्णा	क) मुक्तेश्वर(सोपा)
40) अण्णा	ड)कन्नडचे भक्त श्रेष्ठ(सोपा)
41) पुरंदरदास	इ) मोठा भाऊ(सोपा)

****

कविता-16

पद्य - भाऊराया

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

भाऊराया	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	22	3	1	-	26
गुण	22	8	4	-	34

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	12	12
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	10	10
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	1	2
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	2	6
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	26	34

****

भाऊराया

कवी – अज्ञात

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1)भाऊराया या कवितेचा साहित्य प्रकार कोणता? (सोपा)

अ)लावणी ब)लोकगीत `क) पोवाडा ड)गाणे

2)हरिणीच्या बेंबीत असणारी एक सुगंधी गाठ कोणती ? (सोपा)

अ)कस्तुरी ब) मिनाक्षी क) वासंती ड) माधुरी

3) लहानपणी खेळला जाणारा खेळ कोणता ?(सोपा)

अ)कबड्डी ब)खो-खो क)भातुकली ड) हुतूतू

4)' भाऊराया' या पाठाचे मूल्य कोणते ?

अ)वडिलांचे प्रेम ब)आईचे प्रेम क)बंधुप्रेम ड)बालप्रेम

प्रश्न 2 खालील प्रश्नांची उत्तर एका वाक्यात लिहा

5)भाऊराया या कवितेत आपल्या उत्कृष्ट भावना कोणी व्यक्त केल्या आहेत ? (मध्यम)

6)' लोकगीते ' कोणी रचली आहेत ? (सोपे)

7) मराठी साहित्यामध्ये कोण कोणती लोकगीते जन्माला आली ? (कठीण)

8) भाऊ बीजेच्या दिवशी भावाची वाट कोण पाहते ?(सोपा)

9) भाऊराया हे गीत कोणत्या पुस्तकांमधून घेतले आहे ?(मध्यम)

10) दादा कसा येईल ?(सोपा)

11) दादाला राग का आला असावा ? (मध्यम)

12) बालपणी दादाचा चावा कोणी घेतला ? (सोपा)

13) या कवितेचे कवी कोण आहेत ? (मध्यम)

14) हस्त नक्षत्रात खेळल्या जाणाऱ्या गाण्यांना काय म्हणतात ? (कठीण)

प्रश्न 3 खालील प्रश्नांची उत्तरे तीन चार वाक्यात लिहा

15) दादा न येण्याची कोण कोणती कारणे बहिणीच्या मनात येतात ?(कठिण)

प्रश्न 4 खालील प्रश्नांची उत्तरे पाच सहा वाक्यात लिहा

16) भाऊ रागवणार नाही हे दाखवण्यासाठी बहिणीने कोणकोणती उदाहरणे दिली आहेत ?(कठीण)

प्रश्न 5 संदर्भासह स्पष्टीकरण करा

17) पाठच्या बहिणीवरी ! भाऊ कसा रुसेल ? (मध्यम)

प्रश्न 6 रिकाम्या जागा भरा

18) येई ………….. ! भाऊराया (सोपे)

19)पाठच्या………! भाऊ कसा हो रूसेल (सोपा)

20) रंग…………..! आकाशाचा (सोपा)

प्रश्न 7 खालील प्रश्नांची उत्तर सात आठ वाक्यात लिहा

21) या कवितेचा अर्थ तुमच्या शब्दात लिहा (कठीण)

प्रश्न 8 जोड्या जुळवा

अ	ब
22) भातुकली	सुवास (सोपे)
23) कस्तुरी	कुजणार नाही (सोपा)
24) बालपणी	आग ओकणार नाही (सोपा)
25) चंद्र	दाणे खाल्ले (सोपा)
26) सोने	चावा घेतला (सोपा)

****

पाठ-17

गद्य- तीन मुद्दे

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

तीनमुद्दे	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	15	23	2	-	40
गुण	20	38	7	-	65

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	6	6
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	19	19
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	7	14
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	6	18
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	2	8
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		40	65

****

तीन मुद्दे

विनायक नरहर भावे

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1) विनायक नरहर भावे यांचा जन्म या साली झाला.(मध्यम)

अ). १६९५. ब)१७९५. क). १८९५. ड). १९९५

2).विनोबा भावे यांनी ही संस्था स्थापन केले . (मध्यम)

अ). धर्मसंस्था. ब). आचार्यकुल क). शिक्षणकुल. ड). कोणतेहीनाही

3) पाच माणसांचे रसोई बनायला पाच तास लागतात त्याला हे म्हणतात. (सोपा)

अ) निरुपयोगी. ब). उपयोगी. क). लवकर. ड). निरुपयोगी

4) नेटकेपणा हा गुण कामात आल्याने या प्रमाणे काम खुलेल .(सोपा) .

अ). दुधातसाखर ब). तुपातसाखर. क). लोण्यातसाखर ड) दह्यात साखर. (सोपा)

5) वेग नेटकेपणा आणण्यासाठी या गोष्टीची गरज आहे. (सोपा)

अ).सुंदर. ब.) ज्ञान क.) कौशल्य. ड) कोणतेहीनाही. (सोपा)

6) विनोबा भावे यांना भारतरत्न पुरस्कार या इ .स. मध्ये दिला. (मध्यम)

अ) १९८३. ब). १९८४ क). १९४५ ड). १९४६.

प्र२रा. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तरे लिहा

7) आचार्य विनोबा भावे यांचे पूर्ण नाव काय?(सोपा)

8) तीन मुद्देया पाठाचे मूल्य कोणते?(मध्यम)

9) लष्कराकडे कामात काय असले पाहिजे ?(सोपा)

10) तीन मुद्देया पाठाचा साहित्य प्रकार कोणता?(मध्यम)

11) आचार्य विनोबा भावे यांना कोणता पुरस्कार दिला? (सोपा)

12) तीन मुद्देहा पाठ कोणत्या पुस्तकातून घेतला ? (मध्यम)

13) नेटकेपणा म्हणजे काय? (सोपा)

14) विनोबा भावे यांनी कोणती चळवळ सुरू केले?(सोपा)

15) कामाची स्वतंत्र अंगे कोणती ?(मध्यम)

16) विनोबांनी कशाचे स्थापना केले?(मध्यम)

17) कामाच्या बाबतीत कोणता नियम असतो ?(सोपा)

18) सफाई आणि नेटकेपणा या बाबतीत विनोबाजींनी कोणता दाखला दिला आहे ?(मध्यम)

19) कामाचा गाभा असे विनोबाजी कशाला म्हणतात ?(सोपा)

20) लष्करापुढे कोणता प्रश्न असतो ?(मध्यम)

21) काम म्हणजे काय?(सोपा)

22) आचार्य विनोबा भावे यांच्याकडे कोणते विचार होते?(मध्यम)

23) समर्थ रामदासाने लेखन कसे असावे म्हटले ?(मध्यम)

24) शुद्धलेखन सुंदर बनविण्यासाठी तुम्ही काय कराल?(मध्यम)

25) निरुपयोगी या शब्दाची संधी ओळखा?(मध्यम)

प्र ३राखालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी दोन तीन वाक्यात लिहा.

26) विनायक नरहर भावे हे कोणत्या चळवळीचे प्रणेते होते ?(मध्यम)

27) विनोबा भावे यांनी कोण कोणती पुस्तके लिहिली ?(मध्यम)

28) काम यशस्वी होण्यासाठी कोणते नियमांचे पालन करावे?(सोपा)

29) रसोई बनवणे केव्हा निरुपयोगी म्हणता येईल? (सोपा)

30)लष्करी आणि व्यवहारयांचा मेळ विनोबाजींनी कसा मांडला आहे ? (मध्यम)

31) लिहिणे केव्हा आले म्हणायचे असे विनोबा म्हणतात ?(सोपा)

32) सुंदरता ही कामाची शोभा नसून तो कामाचा गाभा आहे का म्हटले आहे ?(मध्यम)

33) आचार्य विनोबा भावे यांनी स्वातंत्र्यासाठी काय काय केले?(मध्यम)

प्र.४ था .खालील प्रश्नांची प्रत्येकी चार -पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

34) वेग साधनेबद्दल विनोबांनी कोणती उदाहरणे दिली ?(मध्यम)

35) काम करत असताना ज्ञानाचे महत्त्व काय ?(सोपा)

36) लेखकाने नेटकेपणाचे महत्त्व कसे सांगितले आहे ?(मध्यम)

37) विनायक नरहर भावे यांचा परिचय लिहा. (मध्यम)

38) तुम्ही कामात यशस्वी व्हावे असे वाटत असेल तर तुम्ही काय करू शकाल ?(कठीण)

प्र .५वा. खालील प्रश्नांचे उत्तर सात आठ वाक्यात लिहा.

39) सर्व कामांसाठी लागणाऱ्या तीन तत्त्वांचे वर्णन करा ? (कठीण)

40) भारत देशातील लष्करा बद्दल माहिती द्या? (मध्यम)

****

कविता-18

पद्य – माय

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	17	9	2	1	29
गुण	17	12	6	4	39

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	5	5
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	18	18
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	3	6
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	2	6
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	29	39

****

माय

वामन सुदामा निंबाळकर

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1)या कवितेचा साहित्य प्रकार कोणता?- (सोपा)

अ)प्राचीन काव्य ब) वैचारिक लेख क) दलित कविता ड) लेख

2)वामन निंबाळकरांनी या संस्थेची स्थापना केली.- (मध्यम)

अ)डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर अध्ययन मंडळ ब) मदर्स युनियन

क) न्यू एज्युकेशन संस्था ड) कामगार संस्था

3) या कवितेचे मूल्य कोणते ?- (सोपा)

अ) दलित प्रेम ब) पितृप्रेम क) मातृप्रेम ड) निसर्ग प्रेम

4)वामन निंबाळकरांनी कोणत्या साप्ताहिकाचे संपादन केले? (सोपा)

अ) युवा संकल्प ब) प्रजावाणी क) सकाळ ड) भीम संदेश

5)मायचा मृत्यू कसा झाला? (सोपा)

अ) वाटेत पडून ब) सर्पदंश क) अपघाती ड) दगड आपटून.

प्रश्न 2 रा. एका वाक्यात उत्तरे लिहा

6)काळोखाचे राज्य केव्हा येते? (सोपा)

7)नाकात कोणता वास जात होता? (सोपा)

8)मायचा देह कसा होता? (सोपा)

9)माय रानात कशासाठी जात होती? (सोपा)

10)मायने पाय का बांधला? (सोप)

11)दोन बाया काय सांगत होत्या? (सोपा)

12)मायचा देहातून प्राण केव्हा गेला? (मध्यम)

13)वाऱ्यावर काय विरून गेले? (मध्यम)

14)निंबाळकर कोणत्या मंडळाचे सदस्य होते? (सोपा)

15)मोळीवाली दिसताच कवी काय करतो? (सोपा)

प्रश्न 3 रा. खालील ओळीत रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

16)घरोघरी........ दिवे लागत. (सोपा)

17)अंधाराला चिरत तेव्हा. ..... जड येई. (सोपा)

18)माय आली______ बाधून. रक्तवाही. (मध्यम)

19)......... निघता तिच्या देहातून प्राण गेला. (मध्यम)

20)दिसता कृश मोळीवाली. विकत घेतो. (सोपा)

प्रश्न 4 था. वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

21)हंबरडा फोडणे. (मध्यम)

22) कृषदेह(सोपा)

23) वाऱ्यावर विरणे. (सोपा)

प्रश्न 5 वा. खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

24) मायची वाट पाहताना घरोघरी काय घडत होते? (मध्यम)

25)मोळी विकत नसे तेव्हा मुले कशी रहात होती? (कठीण)

26)मायवर कोणते उपचार केले गेले? (कठीण)

प्रश्न 6 वा. खालील ओळींचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

27)" दिवस निघता निघता तिच्या देहातून प्राण गेला"(मध्यम)

28)" दिसता कृष मोळीवाली मोळी तिची विकत घेतो"(मध्यम)

प्रश्न 7 वा. खाली दिलेल्या प्रश्नांचे उत्तर पाच सहा वाक्यात लिहा.

29)या कवितेतील गरिबीचे वर्णन करा. (कठीण)

****

पाठ-19

गद्य- आलोकाबाईस पत्र

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

आलोकाबाईस पत्र	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	29	14	5	-	48
गुण	34	23	16	-	73

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	17	17
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	14	14
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	11	22
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	4	12
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	2	8
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		48	73

****

आलोकाबाईस पत्र

संत गाडगे महाराज

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

१).आलोकाबाई या गाडगे महाराजांच्या कोण होत्या. (सोपे)

अ)बहीण   ब) पत्नी.   क). मुलगी.   ड) आई

२).तुला याचे भूतलागले असे गाडगेबाबा म्हणतात. (सोपे)

अ).पैशाचे.   ब) खाण्याचे.   क) पाण्याचे   ड) कपड्यांचे.

३) गोरक्षणाचे व्यवस्थापक कोण होते .(मध्यम)

अ).पाहुणेबोवा.   ब). गाडगेबाबा.   क) दादा.   ड). वासुदेव.

४).कबीरांच्या मुलाचे नाव हे आहे .(सोपे)

अ) रहीम ब) कमाल क) जमाल ड)कलाल

५) निश्चित या शब्दाचा विरुद्धार्थी शब्द हा आहे .(मध्यम)

अ) निश्चित ब) निश्चय क) अनिश्चित ड) श्चित

६) आलोकाबाईस पत्र या पाठाचे मुल्य हे आहे.(सोपे)

अ) स्वार्थत्याग ब) त्याग क) मातृप्रेम ड) भक्ती

प्र.२रा. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एका वाक्यात लिहा.

७) संत गाडगे महाराज यांचे मूळ नाव काय? (सोपे)

८) अमरावती विद्यापीठाचे नाव काय?(सोपे)

९) आलोकाबाईस पत्र हे कोणी लिहिले? (मध्यम)

१०) श्री संत गाडगे महाराज यांचा जन्म केव्हा झाला?(सोपे)

११) महाराष्ट्र शासनाने कोणते अभियान सुरू केले?(सोपे)

१२) श्री संत गाडगे महाराज यांची कादंबरी कोणी लिहिली?(मध्यम)

१३) देबुजी झिंगराजी जानेकर यांचा जन्म कोठे झाला?(मध्यम)

१४)श्री संत गाडगे महाराज स्वत:साठी अन्न कसे मिळवित असत? (सोपे)

१५) आलोकाबाईच्या मुलाचे नाव काय?(सोपे)

१६) गाडगेबाबांनी दादांना काय सांगण्यास सांगितले आहे? (सोपे)

१७) साधूच्या घरातील माणसे कशी असतात?(सोपे)

१८) कबीरांनी संतांना कसे जेवू घातले? (मध्यम)

१९) आलोकाबाईच्या पतीचे नाव काय?(मध्यम)

२०) कबीराने मुलाला धर्म केव्हा सांगितले ?(सोपे)

प्र३रा. रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

२१).तू मेल्याशिवाय------निघणारनाही .(सोपे)

२२).दादांचे नाव-------होते .(सोपे)

२३).कर साहिबकी--------और भुकेकुछ दे. (सोपे)

२४).गाडगेबाबांजवळ बारा आणे त्याग असेल तर आलोकाबाई कडे-----त्याग असावयास पाहिजे.(सोपे)

२५).अपमान या शब्दाचा विरुद्धार्थी------आहे. (सोपे)

२६).उदार या शब्दाचा समानार्थी --------आहे.(सोपे)

प्र.४. था. जोड्या जुळवा.

अ	ब
२७) . दादा	अ) आलोकाबाईचा पती
२८). वासुदेव	ब) कबीर पुत्र
२९). आलोकाबाई	क) आश्रमाचे व्यवस्थापक
३०). पाहुणेबुवा	ड). आलोकाबाईचे पत्र
३१). कमाल	इ)गाडगेबाबांची मुलगी

प्र.५ वा. खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

३२).ढेंबुजी झिंगराजी जानेकर यांच्या आई वडिलांचे नाव काय? (सोपे)

३३)संत गाडगे महाराज महाराष्ट्रभर फिरून काय केले?(सोपे)

३४)समाजाचा उद्धार करण्यासाठी काय केले? (मध्यम)

३५). पत्राची भाषा कोणाची होती व कोणी लिहिले? (मध्यम)

३६). गोरक्षणाच्या इमारतीत कोण राहत होते? (सोपे)

३७). गाडगे महाराजांना हे पत्र का आठवले? (सोपे)

३८). पावणेबोवानी धर्म शाळेत काय केले? (मध्यम)

३९) पाहुणे बुवांना पोलिसांच्या ताब्यात देण्याची शक्यता का होती? (मध्यम)

४०) गोरक्षणाच्या लोकांचे प्रेम संपादन करण्यासाठी आलोकाबाईणी कसे वागण्याचा सल्ला गाडगेबाबांनी दिला?(कठीण)

४१). खटला भरणे या शब्दाचा वाक्यप्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा? (मध्यम)

४२). गाडगेबाबांनी जनतेला जाहीर निरोप कोणता दिला? (सोपे)

प्र.६.वा. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी चार – पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

४३). साधूच्या घरातील माणसे उदार असतात हे सांगण्यासाठी गाडगेबाबांनी कोणती उदाहरणे दिली आहेत?(कठीण)

४४).लेखक संत गाडगेमहाराज यांचा परिचय लिहा? (मध्यम)

४५). श्री गाडगेबाबांनी आलोकाबाईस पत्र का लिहावे लागले कारण द्या? (कठीण)

४६). ट्रस्टचे नियम कसे होते? (मध्यम)

प्र.७वा. खालील प्रश्नांचे उत्तर सात आठ वाक्यात लिहा.

४७). आलोबाईस पत्र या पाठावरून गाडगेबाबांचा स्वभाव कसा होता हे स्पष्टकरा? (कठीण)

४८).गाडगेबाबांनी झोपडीत राऊन गरीब आंधळ्यापांगळ्यांची सेवा कशी केली आहे याचे वर्णन करा? (कठीण)

****

कविता-20

पद्य - गोपाळकाला

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	22	2	4	-	28
गुण	22	5	15	-	42

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	8	8
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	12	12
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	4	8
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	2	6
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	2	8
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	28	42

****

गोपाळकाला

प्रल्हाद शिवाजी बडवे

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1. एक साक्षात्कारी संत कुणाला म्हणतात ? (सोपा)

अ. नामदेव ब. तुकाराम क.प्रल्हाद बडवे ड. कबीर

2. प्रल्हाद शिवाजी बडवे यांचा जन्म किती साली झाला ? (सोपा)

अ. 1630 ब. 1632 क. 1680 ड. 1675

3 पंढरपूरच्या पांडुरंगाच्या मूर्तीवर हल्ला कोणी केला होता ? (सोपा)

अ.औरंगजेब ब. फाजल खान क.अफजलखान ड.बाबर

4 गोपाळकाला ही कविता कोणत्या पुस्तकातून निवडली आहे ? (सोपा)

अ.गाऊ आनंदे ब. वाचू आनंदे क. पानिपत ड. फकिरा

प्रश्न 2 खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा

5.पांडुरंगाचे मुख्य पुजारी कोण ?(सोपा)

6.प्रल्हाद शिवाजी बडवे यांची समाधी कुठे आहे ? (सोपा)

7.प्रल्हाद बडवे यांनी कोणत्या वेदांतपर रचना केली आहे ? (मध्यम)

8.ज्ञानेश्वराच्या ग्रंथाचे संस्कृत समश्लोकी रूपांतर कोणते ? (मध्यम)

9 पांडुरंगाच्या मूर्तीचे संरक्षण कोणी केले ? (सोपा)

10. प्रल्हाद शिवाजी बडवे यांची कितवी पिढी ह्यातीत आहे ?(सोपा)

11.त्यांनी लिहिलेल्या आरतीचे नाव काय ? (मध्यम)

12. गोपाळकाला या कवितेचा काव्यप्रकार कोणता ? (मध्यम)

13. सवंगडयानी कशाच्या कावडी आणल्या ? (सोपा)

14.गोपाळकाला कुठे मांडला होता ? (मध्यम)

15.गोकुळवासी स्त्रियांसाठी कोणता शब्द वापरला आहे ? (मध्यम)

16. गोप-गोपिंचा अतिथी कोण होता ? (मध्यम)

प्रश्न 3 खालील प्रश्नांची दोन तीन वाक्यात उत्तरे लिहा

17. ते एकमेकांना कशाप्रकारे वाकुल्या दाखवितात ?(मध्यम)

18. सोहळा पाहण्यासाठी देवांचे वर्णन कसे केले आहे ? (मध्यम)

प्रश्न 4 खालील प्रश्नांची पाच-सहा वाक्यात उत्तरे लिहा

19. गोकुळाला धन्य का म्हटले आहे ? (कठीण)

प्रश्न 5 खालील प्रश्नांचे सात आठ वाक्यात उत्तरे लिहा

20. श्रीकृष्ण व सवंगड्याच्या भोजनाचे वर्णन करा ?(सोपा)

21. श्रीकृष्णाचे आदरातिथ्य गोप गोपिकानी कसे केले ? (कठीण)

प्रश्न 6 संदर्भासह स्पष्टीकरण करा

22 "दात विचकोनी दाविती" (कठीण)

प्रश्न 7 पुढील संधीविग्रह करून प्रकार सांगा

23. जगज्जीवन -(सोपा)

24. नयन -(कठीण)

प्रश्न 8 जोड्या जुळवा-(सोपा)

अ	ब
25. श्रीकृष्ण	अ धन्य ते स्थान
26. गोप	ब विमानातून सोहळा पाहतात
27. सूर	क दही दुधाच्या कावडी आणतात
28. गोकुळ	ड शिदोऱ्या आणण्याची आज्ञा देतो

****

पाठ-21

गद्य- शनिवारवाड्यात कात्रजचे पाणी

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

शनिवारवाड्यात कात्रजचे पाणी	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	10	7	4	1	22
गुण	11	13	12	4	40

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	5	5
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	6	6
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	6	12
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	3	9
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	2	8
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
	एकूण	22	40

****

शनिवारवाड्यात कात्रजचे पाणी

कृ. वि. सोहनी

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1) वाडा कसा होता. (सोपे)

अ)मजबूत ब) उंच क)रंगीत ड) संगीन

2) वाड्यात कोणती सोय नव्हती. (सोपे)

अ)दिवाबत्तीची ब)बैठकीची क)भोजनगृहाची ड) पिण्याच्या पाण्याची

3)कात्रजच्या तळ्यात पाणी कसे होते (सोपे)

अ)दुधासारखे ब)मुबलक क) स्पटिकासम ड) निळे निळे

4) आठ दिवसापर्यंत किती मोठा चालवून पहिल्या(सोपे)

अ) एक -दोन ब)सहा-सात क))दहा- पाच ड) चार-तीन

5) नळ केवढा मोठा होता (सोपे)

अ)दहा फूट ब)माणूस जाईल असा क)घोड्यावर बसून स्वार यावा असा ड) तोफा गोळा जाईल असा.

प्रश्न 2 खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा

6)वाड्यात कोणती सोय नव्हती? (सोपे)

7)पुण्याच्या सभोवती कारकून कशासाठी पाठवले? (सोपे)

8)कात्रज़े पासून कुठपर्यंत नळ आणला? (मध्यम)

9)नळ कसा बांधून आणला? (सोपे)

10)खजिना कोठे करून ठेवला आहे? (मध्यम)

11)गवंड्यास काय इनाम दिले? (सोपे)

प्रश्न 3 खालील प्रश्नांची दोन तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

12)वाड्यात पाणी आणण्यासाठी श्रीमंत नानासाहेबांनी मनात कोणती मसलत योजली? (सोपे)

13)पाणी पहावयास गेलेल्या कारकून आणि श्रीमंताला काय सांगितले? (मध्यम)

14)श्रीमंत नानासाहेबांनी कात्रजल तळ्यातील पाण्याचा अंदाज कसा घेतला? (मध्यम)

15)शनिवार वाडा बांधलेला गवंडी आणि कोणती कल्पना दाखवली होती? (कठीण)

प्रश्न 4 खालील प्रश्नांची पाच-सहा वाक्यात उत्तरे लिहा.

16)शनिवार वाड्यात पाणी आणण्यासाठी श्रीमंत नानासाहेबांनी कोणते प्रयत्न केले? (कठीण)

17)नळ कसा बांधून आणला? (मध्यम)

18)शनिवार वाडा बांधलेल्या गवंड्यावर श्रीमंत प्रसन्न का झाले? (कठीण)

प्रश्न 5 खालील प्रश्नांचे सात आठ वाक्यात उत्तरे लिहा.

19)कात्रजच्या तळ्यातील पाणी शनिवार वाड्यात आणण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नांचे वर्णन करा? (कठीण)

20)शनिवार वाड्यात कायमस्वरूपी पाणी मिळवण्याकरिता कात्रजच्या तळ्याची निवड श्रीमंताणि का केली? (कठीण)

प्रश्न 6 संदर्भासह स्पष्टीकरण करा .

21)मग सरकारचे मर्जीस येईल ते खरे संदर्भासह स्पष्ट करा (मध्यम)

22)एवढा वाडा बांधतात ते पाणी बाहेरून नवे आणतील संदर्भासह स्पष्ट करा(मध्यम)

****

पाठ-22

संतवाणी

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

संतवाणी	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	25	7	2	-	34
गुण	25	14	6	-	45

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अनु.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	15	15
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	10	10
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	7	14
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	2	6
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	-	-
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		34	45

****

संतवाणी

कान्होपात्रा, शेख महंमद

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1) अगा वैकुंठीच्या राया या कवितेचे मूल्य.(सोपे)

अ)भावगीत ब)भक्तीगीत क)देशभक्तीपरगीत ड)लावणी

2) संत कान्होपात्रा या शतकात होऊन गेल्या. (सोपे)

अ)सोळाव्याशतकात ब)अठराव्याशतकात क)15 व्याशतकात ड)विसाव्याशतकात

3) कान्होपात्रांच्या आईचे नाव हे होते. (सोपे)

अ)गंगा ब)रूपमती क)कावेरीडश्या (ड)कलावंतीण

4) कानोपात्राने एकूण अभंग लिहिले. (मध्यम)

अ)25 ब)23 क)24 ड)30

5) हा अभंग या पुस्तकातून घेतला आहे.(सोपे)

अ)सकळसंतगाथा ब)अभंगवाणी क) ओवी ड) रूपगंधा

प्रश्न 2 रिकाम्या जागा भरा.

6) कान्होपात्राचा जन्म---------या गावी झाला. (सोपे)

7) तिने-----------ध्यास घेतला होता. (सोपे)

8) विष्णूचे निवासस्थान---------होते. (सोपे)

9) गाणे गाऊन लोकांचे मनोरंजन करणाऱ्या स्त्रीला----------म्हणतात. (मध्यम)

10) कान्होपात्रा---------आता.(सोपे)

प्रश्न 3 रा जोड्या जुळवा.

अ	ब
11) केतकी	अ) काटे(सोपे)
12) फणस	ब) कलावंतीण(सोपे)
13) कान्होपात्रा	क) केवडा (सोपे)
14) नंदन	ड) सखा(सोपे)
15) कांत.	इ) पुत्र (सोपे)

प्रश्न 4 एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

16) वैकुंठीचा राया कोण आहे? (मध्यम)

17) पुंडलिकास वर देणारा कोण आहे?(सोपे)

18) वासुदेवनंदना कोणाला म्हणतात?(सोपे)

19) कान्होपात्रा कोणाची भक्त आहे? (मध्यम)

20) रखुमाईचा कांत कोण ?(सोपे)

21) गोपाळाने काय केले? (मध्यम)

22) केतकीच्या झाडात काय जन्मते? (सोपे)

23) शेख महंमद कोण होता? (मध्यम)

24) शेख महंमदच्या हृदयी कोण आहे? (सोपे)

25) शेख महंमद यांचे समकालीन संत कोण होते? (सोपे)

प्रश्न 5 खालील प्रश्नांचे उत्तर तीन चार वाक्यात लिहा.

26) संतकानोपात्रा यांचा परिचय लिहा. (मध्यम)

27) रखुमाईचा कांत कोण आहे? त्याना कोणत्या नावाने बोलावले आहे?(मध्यम)

28) शेख महंमद यांचा परिचय लिहा. (कठीण)

29) मी अविंध आहे असे शेख महंमद का म्हणतात? (कठीण)

प्रश्न 6 संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

30)"कान्होपात्रा राखी आता,"(मध्यम)

31)'अगावैकुंठीच्या राया आगाविठ्ठला सखया-(कठीण)

32) नाही सोवळे - ओवळे. (कठीण)

प्रश्न 7 खालील प्रश्नांचे उत्तर सात आठ वाक्यात लिहा.

33)'अगा वैकुंठीच्या राया' या कवितेचा सारांश तुमच्या शब्दात लिहा.(मध्यम)

34) या कवितेत कान्होपात्राने विठ्ठलाला कोणकोणत्या नावाने संबोधले आहे. ते सविस्तर लिहा.,(कठीण)

****

पाठ -23

म्हाइंभटी सिक्षापणी

*उद्दिष्टानुसार प्रामुख्यता

म्हाइंभटी सिक्षापणी	स्मरण	आकलन	अभिव्यक्ती	रसग्रहण	एकूण
प्रश्न	22	7	2	1	32
गुण	22	14	6	4	46

*प्रश्न प्रकारानुसार प्रामुख्याता

अन्.क्र	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण
1	वस्तुनिष्ठ प्रश्नगुण - 1	15	15
2	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 1	7	7
3	लघुत्तरी प्रश्नगुण - 2	7	14
4	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 3	2	6
5	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 4	1	4
6	दीर्घोत्तरी प्रश्नगुण - 5	-	-
एकूण		32	46

****

म्हाइंभटी सिक्षापणी

म्हाइंभट

प्रश्न 1 बहुपर्यायीप्रश्न

1) महानुभावपंथाचे संस्थापक हे होते.(सोपे)

अ) नागदेवाचार्य ब) श्रीचक्रधरस्वामी क)केशवबास ड)म्हाइंभटी

2) चरित्रमालेतील अखेरचा ग्रंथ हा होय. (सोपे)

अ) स्मृतिस्थळ ब) लीळाचरित्र क) सूत्रपाठ ड) मूर्तीप्रकाश

3) लीळाचरित्र हा ग्रंथ यांनी लिहिला.(सोपे)

अ) केशवबास ब) उमाइसा क)म्हाइंभट ड) चांगदेवराऊळ

4) महादंबेचे ढवळे हा काव्यग्रंथ यांनी लिहिला. (मध्यम)

अ) महदाइसा ब) उमाइसा क) भटोबास ड) म्हाइंभट

5) सर्वज्ञ यांना म्हटले जाई.(सोपे)

अ) केसोबास ब) नागदेवाचार्य क) श्रीचक्रधरस्वामी ड) म्हाइंभट

प्रश्न 2 रिकाम्या जागा भरा.

6) स्मृतिस्थळाचे लेखन इ.स -------मध्ये झाले असावे. (मध्यम)

7) म्हाइंभटी सिक्षापणी याचे मूल्य--------आहे. (सोपे)

8) नागदेवाचार्यांची माता ----------होती. (मध्यम)

9) स्मृतिस्थळाचे संपादक-------------होते. (मध्यम)

10)इ.स ---------शतकात महानुभाव पंथ उदयास आला. (सोपे)

प्रश्न 3 जोड्या जुळवा.

अ	ब
11)करवती.	अ) रागावली (सोपे)
12)कोपली.	ब) सारंगपंडित(सोपे)
13) कोथळोबा.	क) लीळाचरित्रकर्ता(सोपे)
14) म्हाइंभट.	ड) सामान्यशिष्य (सोपे)
15) उमाइसा.	इ) वस्त्राचे उदकपात्र (सोपे)

प्रश्न 4 एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

16) कोथळोबा हा कोण होता? (सोपा)

17) उमाइसा का कोपली?(मध्यम)

18) म्हाइंभट्टनी उमाइसेस कोणती आज्ञा केली?(कठीण)

19) उमाइसा कोणाला माता आणि बंधू मानित होती? (मध्यम)

20)सिक्षापीली म्हणजे काय? (मध्यम)

21) आबाईसा कोण होत्या?(सोपे)

22) करवतीये म्हणजे काय? (सोपे)

प्रश्न 5 दोन तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

23) म्हाइंभटाने उमायसेस कोणता उपदेश केला?(मध्यम)

24) उमायसेस पश्चाताप का झाला? (कठीण)

25) महानुभव पंथातील महंतांची नावे लिहा. (मध्यम)

26) चक्रधरस्वामींच्या शिकवणीविषयी लिहा. (कठीण)

प्रश्न 6 संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

27)"तू शूद्र माझीये करवतीयेची पाणी का प्यालासी"(कठीण)

28)"घाला कोथळेयासि दंडवत".(कठीण)

29)"नेणचिबा चुकलीये पापीणि".(मध्यम)

प्रश्न 7 पाच सहा ओळीत उत्तरे लिहा.

30) उमाइसेने कोथळोबाला दंडवत का घातले?(मध्यम)

31) म्हाइंभटाना उमाइसेच्या वागण्याचे आश्चर्य का वाटले?(कठीण)

प्रश्न 8 खालील प्रश्नाचे उत्तर सात आठ ओळीत लिहा.

32) 'म्हाइंभटी सिक्षापणी 'या पाठाचा सारांश तुमच्या शब्दात लिहा.(मध्यम)

****

इयत्ता:-आठवी

माय मराठी

2025-26

उत्तरसुची

कविता-1
पद्य - तो राजहंस एक
उत्तरे

प्रश्न- 1- बहुपर्यायी उत्तरे

1) क) राजहंस

2) क) तळ्यात

3) क)भावगीत

4) क)आधुनिक वाल्मिकी

प्रश्न- 2-एका वाक्यात उत्तरे

5) वाटेवरच्या सावल्या

6) आकाशाची फळे

7) गदिमा साहित्य -नवनीत

8) आत्मविश्वास

9) मानस सरोवरात

10) मोत्याचा

11) दूध व व पाणी

12) सुरेख (सुंदर)

13) त्याला बदकाची पिल्ले खेळण्यास घेत नसत.

14) त्या पिल्लाला त्याची भावंडे म्हणजे बदकाची पिल्ले विचारपुस करत नसत.

15) राजहंस.

16) मृत्युंजय

17) 1919.

18) गीतरामायण

19) राजहंसपक्षाचे

प्रश्न -3-दोन-तीन वाक्यात उत्तरे

20) यांचे पूर्णनाव गजानन दिगंबर माडगुळकर (1919-1977 प्रसिध्दकवी, कथाकार, कादंबरीकार, पटकथा लेखक. जोगिया, चैत्रबन, गीतरामायण इत्यादीकाव्य संग्रह. आकाशाचीफळे' ही कादंबरी, वाटेवरच्या सावल्या ' हे आत्मचरित्र असून मराठमोळ्या जीवनाचे विविधरंगी चित्रण, गीतरामायणाच्या रचनेनंतर 'आधुनिक वाल्मिकी' म्हणून ओळखले जाऊ लागले .

21) वेगळेच एकटेच तरंगत असलेल्या त्या पिल्लाकडे पाहून हसत असत. ते त्याला हे बदकाचेपिल्लू वेडपट आणि विद्रूप आहे. ते इतरांपेक्षा वेगळेच वाटते. वेगळेच एकटेच तरंगतअसते असे म्हणत.

22) त्यापिल्लाची चौकशी इतर बदकाची पिल्ले (त्याचे भाऊबंद) करीत नाहीत. म्हणून त्याला वाईटवाटत असे, ते स्वतःच रडत बसत असे. कारण आपले हे दुःख 'ते इतर कुणालाही सांगु शकत नव्हते. इतरपिल्ले त्याला टोचत, त्याला दराग, भीती दाखवत असत.

23) अशाच एका दिवशी ते एकटेच तरंगत होते. त्याचे प्रतिबिंब पाण्यात दिसत होते. आपल्याकडेकोणीही पहात नाही. असे पाहून. कुणालाही नकळत आपल्याच प्रतिबिंबाकडेचोरून पाहिले. आपण बदकनसून राजहंस पक्षीआहोत हे कळून आहे. या नव्या जाणिवेने त्याचे भय, दुःख वा-यासारखे निघून गेले.

24) वरील ओळ 'तो राजहंस एक' या भावगीतातील असून हेभावगीत गजानन दिगंबर माडगुळकर यांनी लिहिले आहे.

स्पष्टीकरण:- एका तळ्यात बदकाची पिल्ले विहार करत होती. त्यांच्याबरोबर दुसरे एक पिल्लू होते. पण ते विद्रूप होते. त्याच्यासाठी वरील ओळी उद्देशून म्हटले आहे.

25) वरील ओळ तो राजहंस या भावगीतातील असून, या भावगीताचे कवी गजानन दिगंबर माडगुळकर हे आहेत.

स्पष्टीकरण: एका तळ्यात बदकाच्या पिल्ला बरोबर दुसरे एक विद्रूप पिल्लू तरंगत होते. त्याला कोण जवळ घेत नसत. त्याचा तिरस्कार करत. म्हणून ते वेगळेच तरंगत. त्याला खुप दुःख सहन करावे लागत होते. एक दिवस त्याने पाण्यात चोरून आपले प्रतिबिंब पाहिले आणि राजहंस असल्याची जाणीव झाली, हे पटवून देण्यासाठी वरील ओळउद्देशून म्हटली नाही.

26) मानस सरोवरात दिसून येणारा एक दुर्मिळ पक्षी. हा पांढ-या काळ्या रंगाचा बदकाच्याजातीचा पक्षी आहे. हा पक्षी मोत्याचा चारा खातो आणि दूध व पाणी वेगळे करतो. अशा त्याच्या बद्दलच्या दंतकथा प्रसिद्ध आहेत.

प्रश्न- 4-पाच - सहा वाक्यात उत्तरे

27) त्याला कोणी आपल्या बरोबर खेळावयास घेत नसत. म्हणूनते सर्वाहून वेगळे तरंगत होते त्या पिल्लाला खुप दुःख होते. ते स्वतःच रडत होते. भांवडे त्याला जवळ घेत नव्हती. त्याला भिती दाखवत होती, धाक दाखवत होती. अशा प्रकारे कुरूप पिल्लू इतर पिल्ले वागणूक देत असत.

28)प्रत्येक व्यक्तीने समाजात वावरत असताना आपण इतरांप्रमाणे नाही. आपल्याला कोणी विचारीत नाहीत, नावे ठेवतात याच एका विचाराने दुःखी कष्टी होऊ नये. इतरांहून आपल्याकडे अन्य कोणते चांगले गुण आहेत कोणते वेगळेपण आहे हे जाणून घेतल्या नंतर स्वतःला बदक समजून-वावरताना दुःखी झालेल्या पिल्लाला जेव्हा आपण राजहंस असल्याची आणीव होताच आनंद होऊन त्याचे दुःख, भीती दूर पळाली तसे त्या-व्यक्तीचेही होऊ शकते. मात्रस्वतःच त्याचा शोध घ्यावा लागतो. हेच या भावगीतातून कवीने सांगितले आहे.

प्रश्न -5-पहिल्या दोन पदांचा संबंध ओळखून तिस-या पदाशी जुळणारा शब्द.

29) सुंदर

30) विशेषनाम

31) तळ्यात

32) वाटेवरच्या सावल्या

****

पाठ-२

गद्य-दिव्य दृष्टी

उत्तरे

प्रश्न-1- बहुपर्यायी उत्तरे.

1) क) पळस्पे
2) क) गौरी
3) ड) शिवांगीची
4) क) 90%
5) क) बाबांनी
6) क) वस्तीगृहात
7) क) गुप्तहेर
8) ब) सुरतीलाल
9) क) बर्फाचा गोळा
10) ड) इन्स्पेक्टर राणे साहेब
11) क) 5

प्रश्न -2-एका वाक्यात उत्तरे

12) गौरीला न्यायला दादा, आई व बाबा येणार होते.
13) गौरी नेहरू पार्क मध्ये जाऊन म्हातारीचा बूट बघणार आहे.
14) 'किशोर दिवाळी अंक 2010'
15) 'जिद्द'
16) डॉ.विजया विजय वाड
17) 'कैऱ्या'
18) 'मुंबई दर्शन'
19) कुंदाताई
20) 10 वी च्या
21) शिवांगी
22) पोलिसांना वारंवार चोऱ्या करणाऱ्या त्या भागातील माणसांची माहिती होती.

प्रश्न -3- खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे.

23) गौरीला आपल्या गावी गेल्यानंतर आईच्या हाताचे गुळाचे घारगे, भाजी पोळी, कैऱ्या, बर्फाचा गोळा इ.खायला मिळणार आहे.
24) कारण गौरीच्या आईच्या बांगड्या चोरीला गेल्या. त्यामुळे मुंबई दर्शन अर्धवट राहिले.
25) कारण शाळेला सुट्टी असल्यामुळे गौरीला आपल्या गावी राहायला मिळते. तेथे आईच्या हाताचे मस्त जेवण, बाबा मळ्यातुन कैऱ्या आणतात. दादा बर्फाचा गोळा खायला देतो. खूप आपल्या गावी मज्जा करता येते, म्हणून गौरीला मे महिना कधीच संपूच नये असे वाटते.
26) आईला बांगड्या बाबांनी हौसेने 30 एप्रिल ला आईच्या वाढदिवसाला घेतल्या होत्या.

27) शब्दांच्या जाती ८ आहेत.

नाम आ) सर्वनाम क) विशेषण ड) क्रियापद इ) क्रियाविशेषण ई) शब्दयोगी अव्यय उ) उभयान्वयी अव्यय ड) केवलप्रयोगी अव्यय

प्रश्न-4-संदर्भासह स्पष्टीकरण उत्तरे.

28) हे वाक्य डॉ. विजय वाड यांनी लिहिलेल्या दिव्यदृष्टी या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण- हे वाक्य शिवांगीने गौरीच्या आईला म्हटले आहे.

29) हे वाक्य डॉ. विजय वाड यांनी लिहिलेल्या दिव्यदृष्टी या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण- हे वाक्य गौरीच्या आईने जेव्हा गौरीच्या आईच्या बांगड्या चोरीला जातात, व ती मोठ्याने
रडत असते तेव्हा , बाहेर गेलेले बाबा जवळ येतात तेव्हा गौरीच्या आईने बाबाला म्हटले आहे.

30) हे वाक्य डॉ. विजय वाड यांनी लिहिलेल्या दिव्यदृष्टी या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण- हे वाक्य इन्स्पेक्टर राणेसाहेबांनी पोलीस स्टेशनमध्ये तक्रार नोंदवत असताना शिवांगीला म्हटले आहे.

31) हे वाक्य डॉ. विजय वाड यांनी लिहिलेल्या दिव्यदृष्टी या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण- हे वाक्य इन्स्पेक्टर राणेसाहेबांनी जेव्हा शिवांगी विश्वासाने सांगते. हाच तो चोर तेव्हा सुरतीलालला म्हटले आहे.

32) हे वाक्य डॉ. विजय वाड यांनी लिहिलेल्या दिव्यदृष्टी या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण- हे वाक्य इन्स्पेक्टर राणेसाहेबांनी जेव्हा शिवांगी विश्वासाने सांगते आहे. हाच तो चोर तेव्हा
शिवांगीला म्हटले आहे.

प्रश्न-5-उत्तरे .

33) गौरी आणि शिवांगीने मुंबई दर्शनच्या सहलीमध्ये कमला नेहरू पार्क मधील म्हातारीचा बुट आपल्या हाताने स्पर्श करून पाहिला. नंतर गिरगावची चौपाटीवर गेल्या होत्या.

34) शिवांगीच्या मते तिच्याजवळ अकरा डोळे आहेत. तिच्या दोन हातांची दहा बोटे म्हणजेच दहा डोळे आणि एक अंत:चक्षु असे 11 डोळे तिच्याजवळ आहेत.

35) राणेसाहेबांनी तपासण्याची पूर्वतयारी म्हणून वारंवार चोऱ्या करणाऱ्या त्या भागातील काही संशयीत माणसांना तीन तासात पोलीस ठाण्यात हजर केले. त्यांनी सांगितल्याप्रमाणे शिवांगीला चोरांना ओळखण्यासाठी आत बोलावले, व तिला परवानगी दिली.

प्रश्न-6 -उत्तरे

36) इन्स्पेक्टर आणि इतर सर्वजण शिवांगी कडे कौतुकाने बघत होते, कारण ती पाहू शकत नसली तरी तिने तिच्या तीक्ष्ण वास घेण्याच्या आणि स्पर्श करण्याच्या शक्तीने चोराला अचूक ओळखले होते,व तीने विश्वासाने सांगितले की हाच तो चोर आहे. चोर सुरतीलालने चोरी कबूल केली.

37)शिवांगीच्या मनामध्ये असणारी जिद्द आणि तिच्याकडे असलेली तीक्ष्ण निरीक्षण शक्ती, उत्तम स्मरणशक्ती आणि प्रसंगावधान व आवाजाच्या दिशेने झेपावण्याचा प्रयत्न करणे आणि आपल्याला जाणवलेल्या स्पर्शांचे स्मरण ठेवणे व आपल्यामधील विश्वासाने सर्वांच्या समोर येऊन ठामपणाने सांगणे यामुळेच तिच्यातील गुण दिसून येतात.

प्रश्न- 7- उत्तरे

38) सल्ला देणे-मार्गदर्शन करणे

39) किंचाळणे-मोठ्याने ओरडणे

40) देवाघरी जाणे-मरण पावणे

41) हळहळणे -दुःख करणे

42) खटला भरणे-पोलिसात तक्रार नोंदवणे

प्रश्न-8-समानार्थी शब्द उत्तरे

43) छान

44) बातमी, वार्ता

45) यावर्षी

46) खंबीर

47) पुन्हा, पुन्हा

48) वडील, पिता, पितृ,जनक,जन्मदाता

49) "…." - दुहेरी अवतरण चिन्ह , ! - उद्गारवाचक चिन्ह , - स्वल्पविराम , . - पूर्णविराम

50) शिवांगी, पळस्पे - नाम , मी - सर्वनाम

51) उभयान्वयी अव्यय

****

कविता-3

पद्य -चल ऊठ रे मुकुंदा

उत्तरे

प्रश्न 1 बहुपर्यायीउत्तरे

1) ड)शुक्रतारा

2) ब) गझल

3) ब)मुकुंदाचा

4) क) यमुनानदी

5) ब)वृक्षवेलिनी बहरलेली बाग

6) क)चोरपावलांनी

7) क) चेतणगुणोक्ती

प्रश्न -2-एका वाक्यात उत्तरे

8) सुरेश भट

9) गझल

10) श्रीकृष्णाला

11) मुकुंदाला

12) जाग

13 लाली

14) स्वप्नातला पसारा

13) श्री कृष्णाच्या मोठेपणाचे

16)दूर वरून

17) इंशारा

18) राधा

19) पहाट

20) सूचना

21) अनय नावाच्या गवळ्याची

22) गेयता

प्रश्न-3-दोन-तीन वाक्यात उत्तरे

23) यांचे पूर्ण नाव सुरेश श्रीधर भट 1932-2003 मराठीतील एक सुप्रसिद्ध कवी. यानी मराठीत गझल हा काव्य प्रकार मराठीत आणला आणि त्याचे पुनरुज्जीवन केले. त्यांनी निसर्ग कविता, सामाजिक कविता, प्रेमकविता तसेच देशभक्तीपर गीते लिहिली. रूपगंधा, रंग माझा वेगळा, हे त्यांचे काव्य संग्रह आहेत.' गेयता' हे त्यांच्या काव्याचे वैशिष्ट्य आहे.

24) पहाटेचा शुक्रतारा मावळत चालला होता. आणि वाराही सावकाश वहात होता अशा वेळेला श्रीकृष्ण अजून झोपेमध्ये अनेक स्वप्नाच्या मालिकेत रमला होता. त्याला जाग येत नव्हती. म्हणून गोकुळात राहणा-यांनी मुकुंदाचे नाव घेऊन लवकर ऊठ असे म्हणून मोठ्यानी हाका मारल्या.

25) वरील ओळ चल ऊठ रे मुकुंदा या कवितेतील असून ही कविता सुरेश भट 'यांनी लिहिली आहे
स्पष्टीकरण :- यशोदा कृष्णाला उठवताना त्याने लवकर उठावे 'जागे होऊन किलबिलाट करीत गीत गात उडून जात असल्याचे सांगते आहे यशोदेने कृष्णाला जागे होण्याच्या उद्देशाने म्हटले आहे.

प्रश्न-4-चार-पाच वाक्यात उत्तरे

26) कृष्णाला उठविण्याच्या वेळी पहाट झाली होती. चांदण्या लोपू लागल्या होत्या व चांदणे नाहीसे होऊन सूर्यप्रकाश पसरू लागला होता. शुक्रता-याचे तेज कमी होऊन तो देखील अस्ताला निघाला होता. वाराही सावकाश वहात होता. उषा लालसर दिसू लागली होती. पक्षीगण जागे होऊन किलबिलाट करीत दूरवर उडून जात होते. बागेतील कळ्या उमलू लागल्या होत्या. असा सृष्टीत बदल घडला होता.

27) भूपाळी म्हणजे देवाच्या दर्शनासाठी आतुरलेल्या भक्ताने देवाला पहाटे 'जागे करण्यासाठी आळवलेले गीत, रात्रीचा अंतिम प्रहर व दिवसाचा पहिला प्रहर या कालावधी मध्ये परमेश्वराला भूपाळी मधून आळवणी करून जागविले जाते. त्याला भूपाळी म्हणतात. (भूपाळी भूप रागामध्ये म्हटली जाते.)

28) हे श्रीकृष्णा, मुकुंदा पहाट झाली. बाहेरील चांदणेही निघून गेले. आता ऊठ. शुक्रता-याचे तेज कमी कमी होत चालले आहे. चोरपावलानी पहाट वारा आला. उषेच्या गालावर लाली आली आहे. स्वप्नातला पसारा आवरते घे तू अजून झोपलेला पाहून सारे गोकुळ अस्वस्थ बनले आहे. तुला त्यांना पहावयाचे आहे. तुझ्या स्वभावाची गाणी गात कलकलाट करीत पक्षी देखील जागे होऊन दूर उडून गेले आहेत. तेव्हा हे कृष्णा जागा हो. यमुना नदीचा किनारा तुला बोलावत आहे. उमलत्या कळ्यांनी तू लवकर जागा होऊन यावेस अशी जणू सुचनाच केली आहे. अशा या पहाटेच्या वेळी तुझी सखी बाल मैत्रीण राधा यमुनेच्या किना-यावर तुला शोधण्यासाठी वेड्या प्रमाणे पहाटे पहाटेला पुन्हा निघालेली दिसत आहे तरी हे मुकुंदा ऊठ जागा हो

प्रश्न-5-जोड्या

29) जाग

30)मंदावला

31) चोरपावलांनी

32) हाकमारी

33) इशारा केला

****

पाठ-4

गद्य-सुखाची चव

उत्तरे

प्रश्न-1-उत्तरे.

1) क) थंडी
2) क) अभ्यासाचा
3) ड)हजारी मोगऱ्याचे
4) क)बकुळीची
5) क)ऊसाचा
6) ड)सुट्टीची
7) ड)शब्दांची
8) ड)भाषेची
9) क) चिनी
10) क) पोस्टमन इन द माउंटन
11) ब) मुलान
12) क) मुलाची

प्रश्न -2-एका वाक्यात उत्तरे.

13) ललितलेख
14) संयम
15) मार्च-एप्रिलमध्ये
16) लेखिकेच्या मनात उद्या सकाळी कोकिळेचं कुहू कुहू ऐकू येईल हा विचार यायचा.
17) लेखिका अभ्यासाची पुस्तके
18) बर्फाचे गोळे
19) आंधळ्या म्हातारीला
20) पत्राच्या स्पर्शाने
21) मनाचे
22) संयम व धीर
23) सुखाची
24) रूपोस्तव, लावण्ययात्रा, मनातलं आभाळ इ. ललित गद्यसंग्रह प्रसिद्ध आहेत.

प्रश्न-3- दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे.

25) लेखिकेच्या अंगावरून रात्री आईचे मऊगार हात फिरायला लागला की झोप येत होती.
26) लेखिका अरुणा ढेरे यांनी कविता, कथा, कादंबरी, ललितगद्य, समीक्षा, संशोधन असे विविध प्रकारचे लेखन केलेआहे.

27)लेखिकेला पुस्तके वाचत असताना, एक वेगळंच जग तिथं भेटत होत. न पाहिलेला देश, न पाहिलेली माणसं, न अनुभवलेले प्रसंग, अनोळखी तरी पण आपले वाटणारे, ओळखीचे धागेजुळणारे. न जुळणाऱ्या गोष्टी सुद्धा आपल्याच वाटायच्या. या साऱ्या गोष्टी लेखिकेला थक्क करत होत्या.

28) मुलान आपल्या आईची खूप प्रेमानं विचारपूस केलेली असते. तिला घेऊन जायला तो लवकरच येणार असल्याचं त्यान लिहिलेलं असतं.

29)कारण म्हातारीचा मुलगा तिला कधीच पत्र पाठवत नाही. तिची चौकशी पण करत नाही. पण तिचे ते वाटपाहणे पोस्टमनला मात्र सहन होत नाही. त्यामुळे त्या म्हातारीचे शेवटचे दिवस समाधानात जावे, व म्हातारीला आनंद वाटावा म्हणून पोस्टमन मनाच कोर पत्र वाचन करून दाखवत असतो.

प्रश्न-4 -संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

30) हे वाक्य अरुणा ढेरे यांनी लिहिलेल्या 'सुखाची चव' या पाठातील आहे.

संदर्भ- हे वाक्य पोस्टमनने आपल्या मुलाला म्हटले आहे.

स्पष्टीकरण – म्हातारीच्या झोपडीपासून लांब आल्यावर पोस्टमन आपल्या मुलाला म्हातारीबद्दल सांगत असतो तेव्हा म्हटले आहे.

31) हे वाक्य अरुणा ढेरे यांनी लिहिलेल्या 'सुखाची चव'या पाठातील आहे.

संदर्भ – हे वाक्य लेखिकेने म्हटले आहे.

स्पष्टीकरण – जेव्हा लेखिका पुस्तकांचे वाचन करत असते तेव्हा तिला लेखनाबद्दल आलेले विचार तेव्हा हे वाक्य म्हटले आहे.

प्रश्न-5-खालील प्रश्नांची प्रत्येकी चार-पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

32) लेखिकेला सुट्टीची आठवण आल्यानंतर आपल्याअंनातील हजारी मोगऱ्याचे झाड, शनिवारवाड्यात सकाळ सकाळी जाऊन वेचून आणलेली बकुळीची फुलं, माठातलं वाळा घातलेले पाणी, आई आत्यांची कुरड्यापापडांची घाई, अंगनभर पडणारी वाळवण, कैरीची डाळ आणि पन्हं, चोखायला मिळणारा बर्फाचा गोळा उसाचा ताजा रस पुस्तके वाचण्याची आठवणव पुस्तकातील गमती जमती अशा अनेक गोष्टी लेखिकेला आठवत होत्या.

33) होळीनंतर थंडी झपाट्याने कमी होत जायची. आंब्यावरील मोहर,शाळेतील वार्षिक परीक्षेची तयारी, समोरच्या गॅलरीत झोपायला मिळाल्यामुळे झालेला आनंद व पुस्तक वाचण्याचे वेडइ.

34) पोस्टमन जसे म्हातारीचे शेवटचे दिवस समाधानात व आनंदित जावे. म्हणून स्वतः मनाचे पत्र त्या म्हातारीला वस्तीत आल्यानंतर वाचून दाखवत असे. तसेच आता पोस्टमनच्या मुलाला सुद्धा कोरे पत्र वाचून दाखवण्याचे नाटक करावे लागणार आहे.

35) पुस्तकांची वाट पाहताना लेखिकेच्या मनात एक वेगळीच गंमत दिसत होती. पुस्तक वाचत असताना त्यांना एक वेगळे जग, न पाहिलेला देश, न पाहिलेली माणसंन, अनुभवलेले प्रसंग अनोळखी तरी पण आपलेच वाटणारे, ओळखीचे धागे जुळणारे, न जुळणाऱ्या गोष्टीसुद्धा आपल्याच वाटतात. म्हणजे एक नवे पण भेटत होतं. आणि शब्दांची जादू ही कळत होती. आपण वाचलेला इतिहास, गोष्टी, हीगाणी, जे सुचेलं, जे लिहावसं वाटेलं हे सर्व ही माणसंकशी लिहू शकली असणार असे अनेक प्रश्न निर्माण करतच असताना, त्याची त्यांणा गंमत वाटत होती.

प्रश्न-6-प्रश्नांची सात-आठ वाक्यात उत्तरे

36) वाटपाहताना आपण संयम व धीर धरायला शिकतो एखाद्या गोष्टीवर विश्वास घट्ट करायला शिकतो. थोडी तडफड करायला शिकतो. आपल्याला मिळणाऱ्या गोष्टीवर उत्सुकता व आपल्या मनातील ध्यास वाढवू शकतो.

37)लेखिकेला असं वाटतं की जे हवंहवंते सहज हाती येऊ नये. त्यासाठी थोडी वाट पाहायला लागावी. थोडी तडफड भोगायला लागावी. तरच सुखाची चव वाढेल यशाची गोडी वाढेल. प्रेमातील मायेतील तृप्ती वाढेल.आणि आयुष्य बद्दलची ओढ वाढेल.तेव्हा सुखाची चव कळेल.

38) लेखिकेच्या मते आपण सुख मिळवण्यासाठी दुःख काळजी, अस्वस्थता, तडफड अशा अनेक गोष्टींच्या पाठीमागे धावत असतो. पण आपल्याला कधीच सुख भेटत नाही. सुख हे सहजासहजी भेटू ही नये. म्हणून लेखिका म्हणते जी गोष्ट आपल्याला मिळवण्यासाठी थोडी तडफड करावी लागली तर. तीमिळाल्या नंतर आपल्याला जे समाधान मिळतं तेच खरं सुख आहे. आपल्याकडे जेआहे त्याच्याच मध्ये जर आपण सुख मांडलंतरच आपल्याला सुखाची चव कळेल.

प्रश्न-7- वाक्यप्रचारांचा अर्थ.

39) तृप्त होणे - समाधान होणे

40) वेड लागणे - ओढ लागणे

41) सार्थक होणे - सफल होणे

42) टक्क उघडणे - पूर्ण जागे होणे

43) मोल समजणे - किंमत कळणे

प्रश्न-८-जोड्या जुळवा उत्तरे.

44) क) आंब्याचीफुले

45) अ) सफल

46) ड) विठ्ठल

47) इ) कुहूकुहू

48) ब) परीक्षा

प्रश्न -९-एका वाक्यात उत्तरे.

49) प्रश्नार्थक वाक्य

प्रश्न-१०-विरुद्धार्थी शब्द उत्तरे

50) वृद्ध

51) दुःख

52) अपयश

53) प्रारंभ, सुरुवात

54) निरक्षर

55) अपूर्ण

****

कविता-5
पद्य -हा हिंद देश माझा
उत्तरे

प्रश्न 1 बहुपर्यायीउत्तरे

1 अ) हिम+आलय
2 अ) स्वर संधी
3 ब) यमक
4 क) देशभक्ति गीत
5 ब) आनंदगीत
6 ब) राष्ट्रीय
7 ड)मुकुंदा मुरली
8 ब)जनक
9 अ) शुक
10 ब) चारित्र्य
11 ब) आ. कृ. टेकाडे
12 क) देशप्रेम
13 क) नागपूर
14 ब) हिमालय
15 ब) पराक्रमी पुरुष
16 ब) शंकर
17 ब) प्रेमाने

प्रश्न 2-जोड्या जुळवा उत्तरे.

18) ब गट
इ संपूर्ण वैराग्य असलेला वेदकालीन ऋषी
अ, सीतेचे वडील
ब. पार्वती उमा
क. कीर्तीचा प्रसार करणारा
ड. काळीज

प्रश्न-3-जुळणारा शब्द

19. न्यायी 20. वामदेव 21. प्रेमभावे 22. कलिजा २३. गर्जा

प्रश्न-4-विरुद्धार्थी शब्द.

24. असत्य
25. अन्यायी
26. कायर
27. द्वेष
28. पारतंत्र्य

प्रश्न-5-समानार्थी शब्द.

29.हर्ष

30.नृप

31.चारित्र्य

32. निष्ठा

33. काळीज

प्रश्न-6-एका वाक्यात उत्तरे.

34. आनंद कृष्णाजी टेकाडे.

35)कविता गाऊन दाखवल्यामुळे.

36. आबाल वृद्धास परिचित आहे.

37. सत्याला 38 जनक राजाला.

39. हिमालय 40 पृथ्वीराज सिंह शिवाजी

41. हिंददेशाला

प्रश्न-7-दोन तीन वाक्यात उत्तरे .

42) भारत देशाला भुषविणारी स्त्रीरत्न म्हणजे दमयंती ,जानकी ,आणि गिरीजा (पार्वती) या आहेत वीर पुरुष म्हणजे जनकादी राजयोगी शुक, वामदेव ,पृथ्वीराजसिंह आणि शिवाजी हे आहेत.

43) हा हिंद देश सत्याला महत्त्व देतो, न्यायी वृत्ती ठेवतो, आणि येथे महान राजयोगी व शीलवान स्त्रिया होऊन गेल्या आहेत, त्यामुळे तो पावन बनला आहे. तसेच, कृष्णाच्या बासरीचा स्वर आणि निसर्गातील कुंजांचे सौंदर्य यामुळे तो सुंदर बनला आहे. गंगा आणि हिमालय येथे असल्याने तो अधिकच पावन व सुंदर आहे.

44) सत्यास ठाव देई.

संदर्भ -: ही ओळ 'हा हिंद देश माझा' या कवितेतील आहे. कवी आ. कृ. टेकाडे आहेत.

स्पष्टीकरण: वरील ओळीतून कवी भारताची महानता सांगताना म्हणतात की माझा हा भारत देश नेहमी सत्याला महत्त्व देतो,सत्याला आश्रय देतो. इथे नेहमी सत्याचा आदर केला जातो आणि न्याय प्रस्थापित केला जातो.

45) गंगा हिमाचलाची

संदर्भ -: ही ओळ हा हिंद देश माझा' या देशभक्तीपर गीतातून घेतली आहे. कवी आ. कृ. टेकाडे आहेत.

स्पष्टीकरण:- हिमालय पर्वतातून उगम पावणारी पवित्र गंगा नदी भारतात नेहमीच वाहते आणि ती या देशाची काळीज बनली आहे हे वाक्य भारताच्या पवित्र नद्या पर्वतांचे महत्त्व दर्शवते.

प्रश्न-6-प्रश्नांची सात-आठ वाक्यात उत्तरे

46) हिंद देशात अनेक महान व्यक्ती होऊन गेल्या या देशाने सत्याला राजा मानले आणि तो नेहमी न्यायाची बाजू घेतो. येथे जनकासारखे राजयोगी जे राज्य असूनही संन्याशी मूर्तीचे होते आणि शुक्र वामन देव सारखे महान योगी होऊन गेले. ज्याने आपली कीर्ती सर्वत्र पसरवली दमयंती, जानकी आणि गिरजा सारख्या शीलवान स्त्रिया या देशाला भूषविले कृष्णाच्या मुरलीच्या स्वराने विश्वाला मोहून टाकले. जो निकुंजा मध्ये वनराईत रमतो तसेच गंगा आणि हिमालय या देशाचे हृदय बनले आहेत. पृथ्वीराजसिंह आणि शिवाजी यासारख्या वीर योध्यांनी रणांगणात शौर्य गाजवून देशाला गौरवान्वित केले.

****

पाठ-6

गद्य-चिंगी महिन्याची झाली नाही तोच

उत्तरे

प्रश्न- 1 -बहुपर्यायी उत्तरे.

1) ब)काळी

२) क)हजार

3) ब)उपमा अलंकार

प्रश्न -2- एका वाक्यात उत्तरे.

4) शंकर काशीनाथ गर्गे

5) गझल

6) दिवाकरांच्या नाट्यछटा.

7) चिंगी महिन्याची झाली नाही तोच हे

8) वात्सल्य

9) मोठी मोठी

10)काळी

11) चिंगी

12) मुलांचा

13) एकच

14) माहेरी

प्रश्न -3-दोन-तीन वाक्यात उत्तरे.

15) यांचे पूर्ण नाव शंकर काशीनाथ गर्गे (1889-1931) नायछटाहा साहित्य प्रकार मराठीत आणला. रविकिरण मंडळाचे सदस्य त्यांनी अनेक नाट्यछटा लिहिल्या. त्यापैकी काही नाट्यछटा 'केसरी' या वृत्तपत्रात प्रसिद्ध केल्या.

16) चिंगीची आई चिंगीला सरीकरायची, बिंदल्याकरायच्या, झालच तर वाळे साखळ्या करायच्या असे सर्व प्रकारचे सोन्या चांदीचे दागिने करायचे असे म्हणते.

17)चिंगी काळी नाही गोरी गोरी पान आहे. म्हणून तिला नक्षत्रासारखा अगदी चित्रातल्यासारखा नवरा मिळणार आहे.

18) चिंगीच्या लग्नाची वरात ताशे, वाजंत्री, चौघडा वाजवीत निघणार आहे. बेंडबाजा ही लावणारआहे. वराती समोर नळे, चंद्रज्योतिचा लकलकाट करीत मोठ्या थाटाने वरात निघणार आहे.

19) चिंगी मोठ्या दैवाची आहे तिला पुष्कळ मुले होतील, पण ते मुलगेच असावेत त्या मुली नको कारण मुलीचा जंजाळ फार असतो. असे चिंगीच्या आईला वाटते.

20) चिंगीचे असे मनातल्या मनात कौतुक करीत चिंगीची आई तिचे भविष्य पहातअ सते. तिचे गोरेपण, नटणे, मुरडणे, शिक्षण, विवाह, संसार अशा थाटात वाढत तिने नव-यालाही मुठीत ठेवलेआहे. अशा गुणाच्या लाडक्या मुलिचा ती प्रेमाने गालगुच्छा घेते. गाल दुखल्याने ती रडू लागते.

21) वरील वाक्य दिवाकर यांनी लिहिलेल्या चिंगी महिन्याची झाली नाही तोच ' या नाट्यछटेतील आहे.
संदर्भ -: चिंगीच्या आईने मांडीवर असलेल्या चिंगीकडे पाहून म्हटले आहे. चिंगी मोठी होऊन शिक्षण घेऊन सुशिक्षीत होईल असे तिला वाटते.

२२) वरील वाक्य दिवाकरांच्या चिंगी महिन्याची झाली नाही तोच या. नाट्यछटेतील आहे.
संदर्भ -: चिंगीचे लग्न झाल्यानंतर तिच्या घरात भांडण तंटे होऊ नयेत असे चिंगीच्या आईला वाटते. आपल्या नवऱ्याला व घरातील इतरांनाही कसे वागवावे हे पटवून देताना वरील वाक्य उद्देश्यून म्हटले आहे.

प्रश्न -4-चार-पाच वाक्यात उत्तरे.

२३) चिंगीची आई चिंगीचे लग्न एका गोऱ्या नक्षत्रासारख्या मुलाशी लावून देणार आहे.कारण चिंगी गोरी व सुंदर आहे. लग्नात नवरदेवाला ती हजार रुपये हुंडा देणार आहे वाजंत्री, चौघडा जमल्यास बेंडबाजाही वाजणार आहे.आणि वरात ही थाटात निघणार आहे. नळेचंद्रज्योति लावून यांच्या प्रकाशात वरात काढणार आहे.

24) लग्नानंतर चिंगी ने भांडण न करता संसार करावा. तिने नव-याला आपल्या मुठीत ठेवावे म्हणजे तिला सर्व सुखे ही मिळतील. तिला खुप मुले व्हावीत पण सगळे मुलगेच झालेले बरे असे चिंगीच्या आईला वाटते. कारण मुलींचा फार जंजाळ असतो. त्यापेक्षा मुलगेच बरे असे तिला वाटते आणि तसेच होणार असे तिचे मत. असा टुकीचा संसार व्हावा असे चिंगीच्या आईला वाटते.

****

कविता-7

पद्य -तिथे

उत्तरे

प्रश्न-1- बहुपर्यायी उत्तरे.

1)ड) सोनवळी

2)अ) समशेर

3)क)शेरड्या

4)ब)अद् भूत बेटावर

5)ब)बाजाराच्या दिवशी

6)ब)1906

7)ब)बी.ए बी.टी

8)ड)आनंद गीत

9)ड) शांता शेळके

प्रश्न-2- रा -जोड्या जुळवा.

अ	ब
10)खुळखुळे	- तरवडीच्या शेंगा
11)समशेरी	- घायपाताची पाने
12)गोकर्ण	- लोंबती कर्णफुले
13)स्थित्यंतर	- बदल
14)करडं	- शेळीचे पिल्लू
15)वल्लरी	- वेल
16)खालाटित	- दोन डोंगरांमधील खोलगट जागा

प्रश्न -3- रा -खालीलप्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

17) झाडीत शिरल्यावर कविला अद् भूत बेटावर राहिल्यासारखे वाटते .

18) समशेरी घायपाताने रोखल्या .

19) पाखरे सानूली झऱ्यामध्ये चिव चिव करतात .

20) कवीने घायपात वनस्पतीला समशेर म्हटले आहे .

21) शेरड्या बाभळीच्या झाडाखाली चरत असतात

22) दोन डोंगरांमधील खोलगट जागा याला खालाटित म्हणतात .

23) 'तिथे'ही कविता विसाव्या शतकाती काव्यसंग्रहातून घेतली आहे.

24) चहुबाजूनी टेकड्या असलेल्या दोन डोंगरांमधून झरा वाहतो.

25) निळी कुंडले असे गोकर्ण फुलांना म्हटले आहे.

26) कवीचे मन रान फुलांच्या जगात रमते आहे.

27) गणेश हरी पाटील यांच्या कवितेतून निसर्ग वर्णन. गेयता, नाट्य यांचा संगम आढळतो .

28) कविंनी शिक्षक ,शिक्षणाधिकारी ,ट्रेनिंग कॉलेजचे प्राचार्य अशी विविध पदे त्यांनी भूषविली .

29) रानजाईच्या दरवळलेल्या सुगंधामध्ये कवीचे भान हरपते.

30) निसर्ग देखावे, फुले ,टेकड्या झरे या गोष्टी अनुभवतो.

31) तिथे या कवितेचा साहित्य प्रकार 'निसर्ग कविता' हा आहे.

प्रश्न -4-दोन-तीन वाक्यात उत्तरे.

32)गणेश हरी पाटील (1906 ते 1989) बी.ए बी.टी पर्यंत शिक्षण झाले होते .शाळेत शिक्षक,शिक्षणाधिकारी ,ट्रेनिंग कॉलेजचे प्राचार्य अशी विविध पदे त्यांनी भूषविली .ग्रामीण कविता व बालकविता हे त्यांचे विशेष लेखन होते.बालकवितांबद्दल त्यांना अनेक पारितोषिके मिळालेली आहेत .निसर्गवर्णन ,संवाद ,गेयता नाट्य यांचा संगम त्यांच्या कवितेत आढळतो.

33)पाझरे-पाखरे , फुले-खुळखुळे, डोळे-कुंडले, बाभळी-लटकली, शेरड्या-भोरड्या, तिथे-रोखते, फांदीतूनी-दिनी, वाटली-स्थळी, पहिली-स्थळी ही सर्व यमक अलंकाराची उदाहरणे आहेत.

34)कवींनी निवडुंगाच्या झुडपाजवळ आल्यावर तलवारीच्या पात्याप्रमाणे लांब काटेरी घायपात उगवलेली पाहिली.घायपाताची पाने कवीला शमशेरी सारखी वाटतात .

35)वरील काव्यपंक्ती 'तिथे' या कवितेतील असून या कवितेचे कवी गणेश हरी पाटील हे आहेत .
स्पष्टीकरण -निसर्गातील अनेक बदल कवीने पाहिले आहेतआज ही त्यानी बालपणी पाहिलेल्या निसर्गातील गोष्टींचे आकर्षण आहे.वेलीवर फुलणाऱ्या फुलांचा सुगंध दरवळत असताना ते स्वतःला विसरतात भान हरपून जातात असे कवी म्हणतो.

36) झाडीत शिरल्यावर कवीला एखाद्या जादूच्या बेटावरच आल्यासारखे वाटते. ज्या ठिकाणी त्यांना बालपणात तेथे जाण्यात मौज वा आनंद वाटली तीच गंमत, तोच आनंद कवीला आजही तिथे अनुभवायला मिळाला.

37)रानजाईपाशी आल्यावर पांढऱ्या रंगाची फुले,फुलणाऱ्या वेली त्यांना दिसल्या .ते पाहून व त्यांचा सुगंध दरवळत असताना त्या सुगंधामुळे त्यांचे आपले भान हरपून जाते.आजूबाजूला टेकड्या आहेत खोलगट जागेमधून झरे वाहत आहेत .तेथे पाखरे चिवचिवाट करत असतात .अशाप्रकारे रानजाईपाशी कवीना दृश्य दिसत आहे.

38)तरवडीच्या वाळलेल्या शेंगांचे ,खुळखुळ्याच्या खेळण्यासारखे आवाज येतात.तरवडीला शेंगा लागतात त्यावाळल्या की खुळखुळ असा आवाज करतात .लहान मुलांना खेळविण्यासाठी खुळखुळ वाजणारे खेळणे वाजवल्यावर लहान मुल रडण्याचे जसे थांबते अगदी त्याचप्रमाणे निसर्गाने तरवडीचे खुळखुळे वाजविल्यासारखे कवीला भासत आहे.

39)कवीने अनेक ठिकाणी निसर्गातील बदल झालेले पाहिले आहेत .त्यांच्या लहानपणी पाहिलेली जी स्थळे. त्या जागा, आजही तशाच रमणीय आणि अल्हाददायक वाटतात .त्यातबदल न होता जुने सौंदर्य तसेच असल्यामुळे त्या ठिकाणचे कवीला अतिशय आकर्षण वाटते.

प्रश्न-5-प्रश्नांची सात-आठ वाक्यात उत्तरे

40)कवी निसर्ग प्रेमी आहे. पक्षी, रानफुले ,वेली, टेकड्या, गर्द झाडी अशा ठिकाणी कवीचे मनरमते.अशा निसर्गरम्य वातावरणात कवीला राहावे असे वाटते .रानातील जाईसारख्या पांढऱ्या रंगाची फुले फुलणाऱ्या वेली पाहिल्या आहेत .त्याठिकाणी आजूबाजूला लहान मोठ्या टेकड्या आहेत .तेथून झरे वाहत असतात .तेथून वाहणाऱ्याझऱ्याजवळ लहान लहान पाखरे पक्षी चिव-चिव करत

बागडत असतात .बाभळीच्या झाडाजवळ शेळीचीपिल्ले आहेत.कलकलाट करणारे भोरड्या पक्षी आहेत .आणि फांद्यांना न्हाव्यांची काड्यांची गोल घरटी लोंबत आहेत.

41)त्या ठिकाणी गेल्यानंतर कवी जाईसारख्या पांढऱ्या रंगाची फुलेवेली पाहतात.त्या पाहूनत्यांचा सुगंध दरवळत स्वतःला क्षणभर विसरून जातात .चारी बाजूंनी टेकड्या आहेत. दोन डोंगरांच्या मधील खोलगट जागेतून झरा वाहत असतो.वाऱ्यावर सोनवळीची फुले डुलतात.तरवड खुळखुळ्यासारखा आवाज करीत आहे .काटेरी बाबळीच्या झाडावर न्हाव्यानी आपली घरकुले बांधलीआहेत.तेथे करंडासह शेरड्या बागडत आहेत.तेथे आसपास निवडुंगांची झुडपे आहेत.त्यांच्या भोवती घायपात समशेरी रोखल्यासारख्या वाटत आहेत. बाजाराच्या दिवशी पांदीतून रहदारी चालते.झाडीत शिरल्यावर कविला एखाद्या आश्चर्यकारक जादूच्या बेटावर गेल्यासारखे वाटते .आणि आज कवीतेथे गेले तरी जुनीच मौज त्या ठिकाणी ते अनुभवतात .

****

पाठ-8

गद्य-अतिथी

उत्तरे

प्रश्न-1-बहुपर्यायी उत्तरे.

1) ड)पोळा
2) क)बैलांची
3) क)गेरुचे
4) क)हंबार
5) ब)डॉक्टर
6) ब)मारबत
7) क)उपमा अलंकार
8) ब)मारबत

प्रश्न-2-प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे.

9)वा.कृ.चोरघडे
10)कथा
11)सुषमा, यौवन, संस्कार
12)साहित्याचे मुलधन
13)संपूर्ण चोरघडे
14)कृतज्ञतेचा
15)बैलांचे
16)भूतदया
17)ज्येष्ठ किंवा आषाढ पौर्णिमेला
18)सणांच्या निमिताने झाडावेलींची, नागांची, जमिनीची पूजा करुन
19)वडे पुरण
20)गावचे पाटील
21)प्राण्यावरील प्रेम
22)झूल
23)विचार न करता ठेवलेली श्रध्दा
24)कासरा
25)कृषीदेवतेची
26)म. ना. अदवंत
27)नागीण
28)एक रुपयाचा कागदाचा तुकडा
29)पैकूच्या मुलाने
30)आतिथी
31) कारहून्नीवे किंवा कारवणी

प्रश्न-3-प्रश्नांची दोन – तीन वाक्यात उत्तरे.

32)यांचे पुर्ण नांव वामन कृष्णा चोरघडे (1914-1994) नागपुर येथे प्राध्यापक व प्राचार्य म्हणुन काम केले. मराठीतील श्रेष्ठ कथाकार म्हणुन ख्याती, सुषमा, यौवन संस्कार हे त्याचे कथासंग्रह प्रसिध्द आहेत. "साहित्याचे मुलधन" हे लोकगीतांचे विवेचन करणारे पुस्तक त्याच बरोबर लहानमुलांसाठीही विपुल गोष्टी लिहिल्या आहेत.

33)डोहामध्ये बैल सोडले आपले वय विसरुन त्याने धडामदिशी पाण्यात उडी मारली बैलांच्या सर्वांगावर हात फ़िरवून चोळून चोळून त्याना अगदी स्वच्छ केले. बाहेर काढून त्याचे अंग उपरण्याने पुसून काढले. शेपटीचे गोंडे कोरडे केले. गेरुच्या पाण्यात गाडगे बुडवून त्याच्या गोल तोंडाने गोल टिपके पाठीवर देले. शिंगे लाल करुन त्यावर निळ्या चंदेरी बेगडाच्या पट्टया चिकटवुन आपले बैल सजवले.

34)तोरणाखाली पाटलांच्या गावच्या मानक-यांच्या झूल घातलेल्या, शिंगाना मशाली लावलेल्या धष्टपुष्ट सकस सुंदर सजलेल्या तुप कणीक खाऊन सौष्ठ व कमावलेल्या मस्त बैलांच्या सुरंगी बैलजोड्या आलेल्या होत्या.

35)आपली बैल जोडी घेऊन मिरवायला गेलेल्या पैकूला प्रत्येक घरी बैलांच्या कपाळावर कुंकवाचा टिळा आणि पायावर फुले पडली. पैकूच्या हातावर गुळाचा खडा कानावर गोड शब्द आणि मुलाच्या हातावर अनुकुल द्रव्य (पैसा) पडले.

36)बायजाने पैकूला त्याच्या कमाईबद्दल विचारल्या नंतर पैकू तिला म्हणाला आणि हे पहा काय? असे विचारताना पैकूने आज डॉक्टरीणबाईनी लाल्या-ढवळ्याचि पूजाच केली नाही असे म्हटले. बाई म्हणाली ही जनावर यांची कसली पूजा करायची? आम्ही तुला ओळखतो आणि मग तीने रुपयाचा कागद दिला.

37)आपण अशिक्षित आहोत पण माणुसकी सोड्लेली नाही. पैसाच सर्वस्व नव्हे म्हणुनच पैकूची बायको बायजा जेव्हा त्याला म्हणाली तो एक रुपया म्हणजे विषासमान आहे. त्याचा आपल्याला काही उपयोग होणार नाही. तेव्हा पैकूने तो रुपया तेलवातीवर जाळून टाकला.

प्रश्न-4-प्रश्नांची उत्तरे चार – पाच वाक्यात.

38)पैकूने आपल्या हाताएखालून मोठ्या झालेल्या घरच्या गाईच्या दोन बैल जोड्यांना नदीवर नेले त्याना डोहात अंघोंळ घालून स्वच्छ केले. घरी आणून गेरुने त्याना रंगविले गावातून फ़िरवून आणले आणि घरी आल्यावर वडे-पुरण पानावर वाढून जेऊ घातले. पाहुण्यांना अतिथीना तृप्त केले.

39)डॉक्टररीणबाईनी बैलांची पूजा तर केलीच नाही. पण दारी आलेल्या देवांना ती जनावर म्हणाली. येथे बायजाची भावना दुखावली. शिवाय तिने एक रुपयाची नोट देऊन अपमानच केला. पैसा देऊन माणुसकी मिळत नसते. म्हणुन ती त्या एक रुपयाच्या नोटेला विष आहे असे म्हणते. याचा काही उपयोग होणार नाही असे तिने पैकूला सांगितले.

40)वरील वाक्य वा. कृ. चोरघडे यांच्या अतिथी या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण :- पाटलांच्या घरामुळे डॉक्टरांच्या घरची ओळख झाली तेथे बैलजोडी घेऊन गेल्यानंतर डॉक्टररीणबाई उद्देशुन वरील वाक्य पैकू उचारतो.

41)वरील वाक्य वा. कृ. चोरघडे यांच्या अतिथी या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण :- ज्यावेळी पैकू आपली बैलजोडी डॉक्टररीणबाईकडे घेवुन जातो आणि म्हणतो बाई देव आणले पूजा करा. त्यावेळी वरील वाक्य डॉक्टररीणबाई पैकूला उद्देशुन म्हणते.

प्रश्न-5-प्रश्नांची सात-आठ वाक्यात उत्तरे

42)पैकूने पोळ्याच्या दिवशी सकाळी उठताक्षणी बैलांच्या अंगावरुन मायेने त्याने हात फ़िरवला नंतर नदीवर घेऊन जाऊन त्यांना डोहात पोहायला सोडले चोळून चोळून त्याचे अंग स्वच्छ धुतले. घरी येऊन त्यांना रंगविले शिंगे रंगवुन बेगडाच्या पट्टया चिकटविल्या व सजविले. त्यांना तोरणाखालुन मिरवून आणले वडे- पुरणाचे सुग्रास जेवण दिले. असा सत्कार केला.

43)पैकू बैलजोडी घेऊन डॉक्टरांच्या घरी गेला. त्याने डॉक्टरीणबाईना बाई दारी देव आणल्याचे सांगून पूजा करण्यासाठी विनंती केली. तिने कोनते देव म्हणुन विचारले या बैलांची पूजा ? जनावराना काही कळतं का? असा त्यांचा अपमान केला आणि व इनाम म्हणुन एक रुपयाचा (कागद) पैकूला दिला बायजेला हे जेव्हा समजले तेव्हा तिला राग आला एक रुपयाची नोट म्हणजे जहर (विष) आहे. आपल्याला पचणार नाही.

प्रश्न-6- वाक्यप्रचारांचा

44)लोक कामा नंतर जरा आडवे होतात.

45)पोळ्याच्या दिवशी पूजा सत्कार, जेवण देवून मोबदला चुकवला.

****

कविता-9

पद्य -दीप लावतो

उत्तरे

प्रश्न-1-बहुपर्यायी उत्तरे.

1) अ)अंधार
2) अ)हतबल
3) ड)देशभक्ती
4) अ)भक्ती
5) क)मराठीमाती
6) अ)ज्ञानपीठ
7) ब)कुसुमाग्रज
8) ड)मुक्तछंद
9) अ) देव
10) ब)देवाने
11) क)शस्त्र
12) ब)मराठी भाषादिवस
13) अ)मडगाव
14) ब)ययाती

प्रश्न-2-रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

15) शस्त्र
16) स्वप्नातच
17) मंगल
18) पराक्रमाने
19) शस्त्र
20) हताश

प्रश्न-3-खालील प्रश्नाची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

21) विष्णू वामन शिरवाडकर
22) 1988
23) माणसाने माणसाबरोबर प्रेमाने वागावे
24) पराक्रम, शास्त्र, वैभव
25) देवाला
26) माणुसकीचा
27) शस्त्र आणि शास्त्र मिळून सुद्धा खऱ्या आनंदाचा स्वर्ग मिळालाच नाही.
28) शास्त्र
29) शस्त्र
30) मागतुला काय हवे

प्रश्न-4-खालील प्रश्नाची उत्तरे दोन ते तीन वाक्यात लिहा.

31) प्रसन्न झालेल्या देवाने माणसाला शस्त्रदिल्यानंतर ते शस्त्र घेऊन मानवाने सारे जग हे युद्धभूमी समजून सगळ्या भूमातेच्या हृदयावर जखमा केल्या. सगळीकडे रक्तपात करून त्या रक्ताने तो माखून राहिला.

32) कुसुमाग्रज उर्फ विष्णू वामन शिरवाडकर मराठीतील ज्येष्ठ कवी, नाटककार, कादंबरीकार व ललित लेखक म्हणून प्रसिद्ध आहेत. त्यांनी ‘जीवनलहरी’, ‘किनारा’, ‘मराठी माती’, ‘स्वगत’, ‘हिमरेषा’, ‘वादळवेल’, ‘प्रवासी पक्षी’, ‘मुक्तायन’ हे काव्यसंग्रह; ‘दूरचे दिवे’, ‘कौंतेय’, ‘ययाती आणि देवयानी’, ‘वीज म्हणाली धरतीला’, ‘नटसम्राट’ही नाटके तसेच ’वैष्णवी’, ‘जान्हवी’, कल्पनेच्या तीरावर या कादंबऱ्या लिहिल्याआहेत.

33) शास्त्र मिळवून मानव सगळे जीवनमंगलमय करणार होता. ज्ञानसाधना करून तो स्वर्गव पृथ्वीचे मिलन करणार होता.

34) परमेश्वराकडून माणसाला शस्त्र आणि शास्त्र मिळाले.त्यामुळे आपण सुखी होऊ असे त्याला वाटत होते.सारे जीवन मंगलमय होईल. असे त्यालावाटत होते.परंतु ते मिळवूनसुद्धा माणसालाखऱ्या आनंदाचा स्वर्ग दिसलाच नाही. तो त्याच्यास्वप्नातच राहिला. त्यामुळे माणूस हतबल आणि हताशच झाला.

प्रश्न-5-खालील प्रश्नाची उतरे पाच-सहा वाक्यात लिहा.

35) परमेश्वराकडून माणसाला पराक्रम, शास्त्र, वैभव मिळाले तरी माणसाला खऱ्या आनंदाचा स्वर्ग दिसलाच नाही. म्हणून तो माणूस पुन्हा परमेश्वराला शरण जातो. तेव्हा देव त्याला अंत:करणातील माणुसकीचा दिवा लाव म्हणजे तुला स्वर्गानंद मिळेल असे सांगतो.

प्रश्न-6-खालीलप्रश्नांची उत्तर सात ते आठ वाक्यात लिहा.

36) कवी कुसुमाग्रजांनी लिहिलेल्या या सामाजिक कवितेतून मानवाच्या विद्यमान ‘कर्तृत्वावर’ कवीने प्रकाश टाकला आहे. परमेश्वराकडून माणसाला शस्त्र, शास्त्र मिळाले तर आपण सुखी होऊ असे मानवाला वाटले. त्यामुळे मानवाने देवाची प्रार्थना करून त्याला प्रसन्न करून घेतले. तेव्हा प्रसन्न झालेल्या देवाने मानवाला काय हवे ते मागण्यास सांगितले. तेव्हा शस्त्र असेल तर आपण सुखी होऊ असे माणसाला वाटले. त्यामुळे मला शस्त्र पाहिजे अशी मागणी त्याने देवाकडे केली. शस्त्र असेल तर आपण पराक्रमाच्या जोरावर सर्व ते साध्य करून घेऊ शकू असे त्याला वाटत होते. रक्तात माखूनसुद्धा त्याला हवे ते साध्य करता आले नाही. त्यामुळे रक्तात न्हाऊनच तो पुन्हा देवाच्यादारात जाऊन उभा राहिला. त्यावेळी देवाने त्याला पुन्हा काय हवे तुला? असे विचारले. त्यावेळी शस्त्राऐवजी शास्त्रमिळाले तर सारे जीवन मंगलमय होऊन जाईल असे वाटल्यामुळे मानवाने त्याच्याकडेशास्त्र मागितले. परंतु शस्त्र, शास्त्र, वैभव मिळाले तरी माणसाला खऱ्याआनंदाचा स्वर्गदिसलाच नाही आणि तो पुन्हा परमेश्वराला शरण गेला. तेव्हा देव त्याला म्हणालायासाठीची गोष्ट तुझ्यापाशीच आहे. तुझ्या अंत:करणातील माणुसकीचा दिवा लाव म्हणजे तुला स्वर्गानंद मिळेल. माणसाने माणसाबरोबर प्रेमाने वागावे हाच संदेश ही कविता देते.

प्रश्न-7-खालील शब्दाचे समानार्थी शब्द लिहा.

37) शुभ

38) मनुष्य

39) दिवा

40) संगम

41) पूर्ण

****

पाठ-10

गद्य-रामेश्वरचे दिवस

उत्तरे

प्रश्न 1 बहुपर्यायी उत्तरे.

1) ब)आत्मचरित्र
2) क)अकरावे
3) ब)विंग्ज ऑफ फायर
4) अ)माधुरी शानभाग
5) ब)लोकांचे राष्ट्रपती
6) ब)अग्निपंख
7) ब)1989
8) ब)सेतुक्करायी
9) अ)रामेश्वर
10) ब)जैनुलाबुद्दीन
11) अ)दिनमणी
12) अ)कलेक्टर
13) अ)रामनाथ
14) अ)शमसुद्दीन
15) क)लक्ष्मण शास्त्री
16) अ)एस.टी आर.माणिकम
17) क)पंबन
18) अ)प्रामाणिकपणा
19) क) जलालुद्दीन
20) ङ)रामनाथपूर

प्रश्न 2-खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

21. एकत्र येऊन नमाज (पार्थना) पडताना माणसा माणसातील मतभेद नाहीसे होतात.
22. देवकृपा ,अध्यात्म व तत्त्वज्ञाने या विषयावर चर्चा होई.
23. 'बहादुर' ही पदवी कलामांच्या आईच्या पूर्वजांपैकी मिळाली होती.
24. रामेश्वरच्या देवळात सिताराम् कल्याणम् हा उत्सव साजरा होत असे
25. कलामांचे मित्र रामनाथशास्त्री, अरविंदन आणि शिवप्रकाशन हे होते
26. जोहराचा विवाह जलालुद्दीनशी झाला होता.
27. कलामांना घराकडे येण्याची ओढ असायची .
28. श्री शिवसुब्रमणियम अय्यर
29. पुरोगामी विचाराचे होते.
30. कलामांना नव्या जगाची ओळख जलालुद्दीनने करुन दिली

प्रश्न-3-रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

31. मशीद

32. नौका

33 जलालुद्दीन

34. एस. टी. आर. मणिकम

35.रामनाथशास्त्री

प्रश्न-4-खालील प्रश्नाची उत्तरे दोन तीन वाक्यात लिहा.

36. कलामांनी वडिलांकडून प्रामाणिकपणा आणि स्वयंशिस्त, आईकडून चांगल्यावर विश्वास ठेवण्याची शक्ती, जलालुद्दीनकडून शाळेत शिकायला न मिळणारे उपजत शहाणपण तर शमसुद्दीन कडून शरीराची, डोळ्यांची भाषा शिकले.

37.संदर्भ–वरील ओळ रामेश्वरचे दिवस या पाठातील असुन या पाठाचा अनुवाद माधुरी शानभाग यांनी केला आहे.

स्पष्टीकरण :लोकांचे आजार बरे झाल्यानंतर लोक जेव्हा कलामांच्या वडिलांचे आभार मानायचे तेव्हा कलांमाचे वडील माझे आभार मानण्यापेक्षा त्या दयाळू अल्लाचे आभार माना असे म्हणत.

38.कलाम आपल्या आईबद्दल प्रेम व्यक्त करताना म्हणतात की, माझ्या आईचा उदार, विशाल असा दृष्टीकोन होता. तिच्या हातून रोज कितीजणांच्या पोटी अन्न जायचे हे मी सांगू शकणार नाही, पण आमच्या पंक्तीला कुटुंबातील माणसांपेक्षा बाहेरची माणसे अधिक संख्येने असायची. आजूबाजूच्या लोकांमध्ये एक आदर्श जोडपे असे त्यांचे वर्णन केले जाई. माझ्या आईने मला चांगल्यावर विश्वास ठेवण्याची शक्ती दिली.

39.शिक्षणासाठी बाहेर जाताना कलामांना वडिलांनी सांगितले की, या गावात तुझे शरीर राहत होते, आत्मा नाही. तुझ्या आत्म्याचा निवास उज्वल भविष्याच्या पोटी आहे. आम्ही कुणी तिथवर पोचू शकणार नाही. आमची स्वप्नेसुद्धा तिथवर जाऊ शकणार नाहीत. अल्लाची तुझ्यावर सदैव कृपा राहू दे.'

40. संदर्भ :- वरील ओळ रामेश्वरचे दिवस या पाठातील असुन या पाठाचा अनुवाद माधुरी शानभाग यांनी केला आहे.

स्पष्टीकरण :- जेव्हा कलाम प्राथमिक शाळेत होते तेव्हा त्या शाळेत आलेल्या नविन शिक्षकांनी कलामाला मागच्या बाकावर बसवून धार्मिक तेढ निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला तेव्हा त्याना मुलांची माफी मागा अन्यथा गाव सोडा असे सांगण्यात आले.

प्रश्न-5-खालील प्रश्नांची उत्तरे पाच सहा वाक्यात लिहा.

41.कलामांचे वडील प्रार्थना संपवून मशिदीबाहेर आले, की अनेक धर्माचे, वेगवेगळे आर्थिक स्तरावरचे लोक त्यांची वाट पहात थांबलेले असत. त्यांच्या हातात पाण्याची छोटी छोटी भांडी असत वडील त्या पाण्यात बोटे बुडवून प्रार्थना करत ते पाणी मग लोक श्रद्धेने घरी नेत, औषधपाणी म्हणून आजाऱ्यांना देत आणि आजार बरा झाल्यावर लोक घरी येऊन वडीलांचे आभार मानत. तेव्हा त्यांच्या चेहऱ्यावर एक समाधानी, आनंदी स्मित उमटे आणि ते म्हणत, त्या दयाळू, कृपाळू अल्लाचे आभार माना.

****

कविता-11

पद्य -पाहुणचार

उत्तरे

प्र१ला-खालील दिलेल्या पर्यायातून योग्य उत्तर.

1)अ)आतिथ्य

2) क)स्नान

3)ड)मीठ भाकरी

4)क)सुरुवात

5)ब)मीठ भाकरी

प्र२.रा. रिकामाजागी योग्य उत्तरे.

6)वाटुळ

7)पिंढ

8)लसणीची

9)सुगरण

10)ओळख

11)आपलं

12) 1)भाकरी 2)पोहे

13) 1)आदर सत्कार 2)खेडे, ग्राम

14)अतिथीला आदराने व प्रेमाने भोजन

वाक्यात ---घरी आलेल्या पाहुण्यांचा पाहुणचार ही आपली भारतीय संस्कृती आहे.

15) 1)अतिथी 2)निद्रा ,नीज

16) 1)श्रीमंत 2)जास्त

प्र३रा.खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे.

17) ग. ल. ठोकळ यांचे पूर्ण नाव गजानन लक्ष्मण ठोकळ

18) पाहुणचार या कवितेचा काव्यसंग्रह 'सुगी '.

19) गजानन लक्ष्मण ठोकळ यांचे कथासंग्रह कुडूसाखर गोंदण ढोकळगोष्टी.

20) खेड्यातील लोकांचे जीवन साधे सुधे.

21) कारभा-याने पाहुण्याला बसायला घोंगडी दिली.

22) जेवणात ज्वारीची भाकरी ,कांद्याचं बेसन ,लसणीची चटणी.

23) कारभाराने सुगरण आपल्या पत्नीला म्हटले.

24) कांद्याचं बेसन हा पदार्थ अपरूक झाला होता.

25) लसणीची चटणी हा पदार्थ तिखट.

26) जिला उत्तम स्वयंपाक बनवता येतो तिला सुगरण म्हणतात

27) कारभाराने शेवटी जपून जा गरिबांची ओळख ठेवा.

28) कारभाराने कांद्याचे बेसन लसणीची चटणी.

प्र.४. था.-खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन-तीन वाक्यात उत्तरे.

29) शेतकऱ्याने पाहुण्यांचे स्वागत राम राम करून आपले गढूडं ठेवा ,हे आपलं घर आहे असे समजा.

30) तुम्ही लांबूनचालत आला ,आंघोळीला पाणी ,पिठलं ,ज्वारीची भाकरी दिली.

31) उत्तम स्वयंपाक केला आणि तो चवदार आहे असे कौतुक केले.

32) भरपूर आता खावा आपल्या गरिबांची मीठ भाकरी गोड मानून आता झोपायचे आहे .घाई करू नका.

33) घरी आलेल्या पाहुण्यांचा प्रवासात झालेला त्रास, कमी व्हावा म्हणून घरच्या कारभाराने पाहुण्याला अंघोळीसाठी गरम पाणी दिले.

34)पाहुण्यांच्या जेवणाची व्यवस्था बसायला पाठ ,दिला जेवणात ज्वारीची जाड भाकरी , कांद्याचं बेसन ,लसणीची चटणी हे पदार्थ होते.

35)कारभारी कारभारणीला सुगरण म्हणून तसेच तो अपरुक स्वयंपाक करतेस असे म्हणून कारभारांचा मोठेपणा व्यक्त करतो.

प्र. ५वा-चार ते पाच वाक्यात उत्तरे.

36) कारभारी पाहुण्याला बसायला घोंगडी टाकतो .त्याचा थकवा ,प्रवास झालेला त्रास कमी होऊ दे, म्हणून तो त्याला आंघोळ करण्यास सांगतो .त्यानंतर जेवणात भाकरी , कांद्याचं बेसन ,लसणीची चटणी असे पदार्थ वाढतो .जेवण झाल्यावर विश्रांती घेण्यास सांगतो. अशा तऱ्हेने कारभारी पाहुण्यांचा आदर सत्कार करतो.

37) कारभारी पाहुण्याला म्हणतो जाणार आहात तर उद्या जा. एवढी घाई कशाला करता ?आणि जायचा विचार करू नका .आणखी थोडे दिवस राहा मग जा .असे म्हणून शेतकऱ्यांनी पाहुण्याला राहण्याचा आग्रह केला.

38) या बसा पाव्हनं राम राम घ्या कुठल्या गावचे गाठोड राहू द्या . बसायला चटई टाकली आहे .अपमान वाटून घेऊ नका ,वाटेणे चालून लई त्रास झाला असेल .आंघोळ करून घ्या आणि पिठलं भाकर ,ज्वारीची भाकरी खाऊन घ्या .माझी पत्नी लय सुगरण आहे .तिने तोंडाला लसणीची चटणी केली आहे .पोटभर खा आणि झोप घ्या जायची घाई करू नका आणि या गरिबांची ओळख ठेवा रामराम घ्या.

39) या कवितेतील एका शेतकऱ्याचा घरी एक पाहुणा येतो कारभारी त्याला बसायला घोंगडी देतो .पाहुणा दमून आल्याने त्याला आंघोळ करण्यास सांगतो. नंतर त्याला जेवणाचे ताट देतो .जेवताना जेवणात ज्वारीची भाकरी ,कांद्याचं बेसन ,लसणीची चटणी असे चवदार पदार्थ असतात, नंतर त्याला विश्रांती घेण्यास सांगतो व पाहुणा जात असताना जाणार आहात तर उद्या जा .एवढी घाई कशाला करता ?आणि जायचा विचार करू नका .आणखीन थोडे दिवस राहा .मग जा असे म्हणून राहण्याचा आग्रह करतो, व जाताना सांगतो या गरिबाची ओळख ठेवा. म्हणजे कोणताही भाव असू दे, त्याचा आदर सत्कार आणि पाहुणचार करावा असा बोध या कवितेतून होतो.

****

पाठ-12

गद्य-. वाट चुकल्याचाआनंद

उत्तरे

प्रश्न-1-बहुपर्यायी उत्तरे.

1) क)लघुनिबंध
2) ब)1894
3) ब)अल्लाहो अकबर
4) अ)84
5) ब)ना. सी.फडके
6) क)रत्नागिरी
7) अ)गुजगोष्टी
8) अ)प्रतिभा विलास
9) क)महाबळेश्वर
10) क)निसर्गप्रेम
11) क)कागद आणण्यास
12) अ)चहासाठी
13) क)फिरायला जावयाचे
14) क)साडेचार वाजल्यामुळे
15) ब)पाच
16) अ)दोन - तीन
17) ड)शेकडो फुट
18) अ)क्षितिजावर
19) ब)दहा पंधरा मिनिटे
20) ब)वाट चुकावी

प्रश्न-2-खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

21) नारायण सीताराम फडके
22) वायव्य दिशेला
23) भराभरा
24) वाट चुकली होती
25) अश्विनच्या दिवसात
26) तीन वाजता
27) मित्र भेटला होता
28) मित्राच्या घरी
29) आभाळाचे लहान लहान खवले
30) बाजारपेठेपासून अडीच मैल दूर होता

31) उजव्या हाताकडच्या झाडीत घुसून बंगल्याकडे जावं

32) वाटचुकल्यामुळे

33) अपूर्व होती

34) दरीच्या ऐन तोंडावर

35) अकृत्रिम स्वरूप

36) काळाभोर

37) सात

38) सृष्टीच कधीन पाहिलेलं दृश्य

प्रश्न-3-खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन तिन वाक्यात लिहा.

39) पूर्ण नाव - प्रा.नारायण सीताराम फडके (1894-1978). ना. सी. फडकेंना लेखक, प्राध्यापक, कथा, लघुनिबंध, चरित्र, आत्मचरित्र, नाटक या सर्व क्षेत्रात लीलया संचार करणारे म्हणून ओळखले जाते.लेखन कार्य -कादंबऱ्या - आल्ला हो अकबर, कुलाब्याची दांडी, दौलत, निरंजन, अखेरचे बंड अशा 84 कादंबऱ्या;लघुनिबंध - गुजगोष्टी, नव्या गुजगोष्टी हे लघुनिबंध संग्रह त्यांना लघुनिबंधाचे प्रवर्तक असे म्हटले जाते. रत्नागिरी येथे भरलेल्या अ.भा.म.सा.सम्मेलनाचे ते अध्यक्ष होते.

40) महाबळेश्वरला लेखक एका मित्राच्या घरी चहासाठी गेले. घरच्या मंडळींना चार वाजता फिरायला नेण्याचे त्यांनी कबूल केले होते. पण गप्पांच्या ओघात साडेचार वाजल्याचे ऐकताच दचकून उठले.

41) मित्राच्या घरापासून बंगला बराच लांब होता. रस्ता वळणाचा व चढ-उताराचा होता. त्या मार्गाने गेल्यास वेळ होईल या विचाराने जंगलात घुसून बंगल्याच्या दिशेने गेल्यास आपला वेळ वाचेल म्हणून लेखक उजव्या हाताकडील झाडीत घुसले.

42) वरील वाक्य ना. सी. फडके लिखित 'वाट चुकल्याचा आनंद' या पाठातील आहे.हेवाक्य मित्राच्या घरातील लोकांनी म्हटले असून जेंव्हा लेखकाला गप्पांच्या ओघातवेळेचे भान न राहता गप्पा मारत बसले होते तेंव्हा म्हटले.

43) वरील वाक्य ना. सी. फडके लिखित 'वाट चुकल्याचा आनंद' या पाठातील आहे.जंगलात वाट चुकल्यामुळे महाबळेश्वरचा न पाहिलेला भाग काळे ढग, अचानक आलेला पाऊस नंतर आलेले ऊन व त्यानंतरचे सुंदर असे सृष्टीचे अकृत्रिम मनोहर दृश्य पहावयास मिळाले.त्यावेळी लेखकाने वरील वाक्य म्हटले आहे.

44) घरच्या मंडळीना लेखकांनी कबूल केलं होतं की चार वाजता मी परत येईन अन् मग आपण फिरायला जाऊ. आता मला पोचायला निदान पाच तरी वाजणार होते.तितक्यात लेखकाच्या मनात एक कल्पना आली.मळलेल्या वाटेनं जायच्या ऐवजी उजव्या हाताकडच्या झाडीत घुसून बंगल्याच्या धोरणानं आपण गेलो तर, आपला कितीतरी वेळ वाचेल. या कल्पनेने लेखकाच्या मनात एकदम निश्चय झाला.

प्रश्न-4-खालील प्रश्नांची उत्तरे चार तेपाचवाक्यात लिहा.

45) वाट चुकल्यामुळे लेखकाला महाबळेश्वरच्या डोंगराचे कधी न पाहिलेले भाग पाहिले. एका नदीच्या टोकावरील कड्यावर तो बसला होता. आकाशात प्रचंड ढग काळे विमाना प्रमाणे तरंगत होते. तोच वाऱ्याचे झोत उठले व पाऊस सुरू झाला.शत्रूवर अचानक छापा घालून पुढे निघून जाणाऱ्या सैन्याप्रमाणे गायब झाले. पुन्हा आकाशात प्रचंड कमान आपल्याकडे सरकत येत आहे. अशी निसर्गशोभा लेखकाने पाहिली.

46) लेखक ज्या कड्यावर थांबले होते.तेथे काळे काळे प्रचंड ढग माथ्यावर येऊन तरंगू लागले होते. वाऱ्याच्या झोतामुळेत्या ढगातून पाण्याचे थेंब पडले होते. जलधारांची दाटी व्हायला लागली होती. शत्रूवर अचानक छापा करून पुढे निघून जाणाऱ्या सैन्यांच्या थव्याप्रमाणे भराभरा निघून चालले होते.आकाशाचा निळा रंग पुन्हा प्रकट झाला होता. नंतर दहा पंधरा मिनिटांनी सूर्यप्रकाशही पुन्हा पहिल्या थाटाने जिकडे तिकडे भरला आणि अखेर पूर्व क्षितिजावर प्रचंड इंद्रधनुष्यप्रकट झाला.

प्रश्न-5-खालील प्रश्नीची उत्तरे सात-आठ वाक्यात लिहा.

47) आकाशात काळे काळे ढग हवेत तरंगू लागले होते जणू ते मोठमोठी काळ्या काळ्या रंगाची कुठली तरी विमाने तिथे येऊन हवेत क्षणभर विसावा घेत होती. वाऱ्याचे वाकडे तिकडे झोत हवेत उठले अन् ढगातून पाण्याचे थेंब पडू लागले. जलधारांची दाटी विरळ विरळ व्हायला लागली होती. शत्रूवर अचानक छापा घालून पुढे निघून जाणाऱ्या सैन्याच्या थव्याप्रमाणे ढग भराभरा निघून चालले होते. आकाशाचा निळारंग पुन्हा प्रकट व्हायला लागला होता.

प्रश्न-6-समानार्थी शब्द लिहा.

48) नैसर्गिक

49) विश्रांती

50) दाट

51) अंदाज

52) अद्धितीय

प्रश्न-7-विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

53) नैसर्गिक

54) विरळ

55) बरोबर

56) सरळ

57) अनिश्चित

****

कविता-13

पद्य -माझीमुक्ताई

उत्तरे

प्रश्न 1 बहुपर्यायीउत्तरे

१) अ).ज्ञानेश्वर

२) अ).१८८०

३) ब).३

४) ड). ज्ञानेश्वर

५) क). मुक्ताई.

६) अ). विभूती गौरव.

प्र. २रा. रिकाम्या जागी उत्तरे.

७) वर्षाचं लेकरू

८) असंगाशी संग

९) हरिदासाचा.

१०) ज्ञानेश्वर

११) अठराव्या वर्षी.

१२) दहा वर्षाचे लेकरू.

प्र. ३या.एका वाक्यात उत्तरे.

१३) मुक्ताई ही ज्ञानेश्वराची धाकटी बहीण होती.

१४) मुक्ताईला गुरु चांगदेव याने मानले.

१५) मुक्ताई दहा वर्षाची होती.

१६) संन्यासाची पोरं म्हणून लोक हिनवत होते. म्हणून ज्ञानदेव घरात दडले.

१७) बहिणाबाई चौधरी यांचे कवितेचे वैशिष्ट्य जिव्हाळ्याची बोली.

१८) बहिणाबाई चौधरी यांच्या कविते मध्ये खानदेशी व. वराडी भाषेचा वापर केला गेला आहे.

१९) बहिणाबाई चौधरी यांचे बालपण जळगाव येथे शेतकरी कुटुंबात झाले.

२०) ज्ञानेश्वराने ताटी (दरवाजा) बंद केला कारण संन्यासाची पोरे म्हणून त्रास देत होते.

प्र४. था. प्रत्येकी दोन-तीन वाक्यात उत्तरे.

२१) ज्ञानेश्वर भाग्यवंत आहेत कारण गह्यरले ज्ञानदेव डोये. गेले भरी सण असा भाग्यवंत भाऊ त्याची मुक्ताई बहीण म्हणून बहिणाबाई म्हणते.

२२)घरात स्वतःला कोंडून घेतलेल्या ज्ञानेश्वरांची समजूत काढण्यासाठी मुक्ताईने ताटीचे अभंग रचले तिच्या हृदयातचा ठावघेणाऱ्या अभंग ज्ञानदेव सुद्धा गहिवरले त्याचे डोळे भरून आले.

२३) ज्ञानेश्वर रागावून दार बंद करून स्वतःला कोंडून घेऊन बसले. त्यावेळी त्यांची समज काढून दार उघडण्यासाठी मुक्ताईने ताटीचे अभंग रचले.

२४)अ संगाशी संघ---वाईट माणसाशी संबंध उगले ज्ञानदेव घडे , संघाशी संघ कयवयली मुक्ताई बोले ताटीचे अभंग.

२५) तोंड न पाहणे------ चेहरा न पाहाने

आमच्या गावामध्ये शेजाऱ्या शेजाऱ्यांच्या मध्ये भांडण झाले. त्यामुळे ते एकमेकांचे तोंड पाहत नाही.

प्र .५वा. चार-पाच वाक्यात उत्तरे.

२६) मुक्ताई बद्दल बहिणाबाईनी काढलेले गौरव उद्गार ती दहा वर्षाची तरीपण उपजत ज्ञानदेव मुळे चांगदेवांची गुरु झाली मुक्ताईने ज्ञानदेवांची समज काढण्यासाठी मुक्ताईने केलेल्या अभंगाची स्तुती केली.

२७) कवीचे नाव----बहिणाबाई चौधरी.

जिव्हाळ्याची बोली ही. कवितेचे वैशिष्ट्ये

प्रसिद्ध संग्रह-----बहिणाबाईची गाणी

बहिणाबाईच्या लेखनात खानदेशी ,वरहाडी भाषेचा वापर झाला आहे.

२८)).संदर्भ :-वरील वाक्य माझी मुक्ताई या कवितेतील असून ही कविता बहिणाबाई चौधरी यांनी लिहिली आहे

स्पष्टीकरण- कारण मुक्ताई दहा वर्षाची असली तरी तिच्या ज्ञानामुळे ती चांगदेवाची गुरु झाली आहे.

२९). कळवळणे------ . दुःखी होणे

वाक्य- ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा असे म्हणून मुक्ताई कळवळली

३०).संदर्भ :-वरील वाक्य माझी मुक्ताई या कवितेतील असून ही कविता बहिणाबाई चौधरी यांनी लिहिले आहे.

स्पष्टीकरण- मुक्ताई ही ज्ञानेश्वरांची धाकटी बहीण आहे. ते ज्ञानी स्त्री आहे म्हणून ज्ञानदेवाला भाग्यवंत भाऊ म्हटले आहे.

प्र६वा. सात ते आठ वाक्यात उत्तरे.

३१)मुक्ताईने आपल्या भावाची समजूत काढण्यासाठी स्वतःहून ताटीचे अभंग ज्ञानेश्वरा समोर मांडले आणि त्यातील प्रत्येक गोष्ट ज्ञानदेवाना पटले मुक्ताईचे बोलणे सुद्धा पटले व ज्ञानेश्वरांच्या मनातला राग नाहीसा झाला अशा प्रकारे मुक्तईने ज्ञानेश्वरांची समजुत काढली.

३२) ज्ञानेश्वरांचे धाकटी बहीण असलेल्या मुक्ताईचे भावपूर्ण चिंतन या कवितेत बहिणाबाईनी केलेले पाहायला मिळाले माझी मुक्ताई म्हणजे दहा वर्षाचे लेकरू आहे हजारो वर्ष तपचार्या करून योगी बनलेल्या चांगदेवाने तिला गुरु मानले संन्यासाची पोरं म्हणून मुक्तताईला व तिच्या भावंडांना लोक हिंनवत असत.

३३) कनकदास हे कर्नाटकातील महान ऋषी आणि तत्त्वज्ञाना पैकी एक होते. त्यांच्या जन्माच्या वेळी त्यांच्या पालकांनी त्यांचे नाव थिम्मप्पा ठेवले आणि त्यांच्या अध्यात्मिक गुरु व्यास राजाने नंतर त्यांचे नाव कनकदास असे ठेवले जेव्हा त्यांनी हरिदास पद्धतीचा मार्ग स्वीकारला कुरबर (धनगर)समाजाचा सदस्य असल्यान तो पहिल्या योद्धा ठरले तेव्हापासून ते भगवान श्रीकृष्णाचे भक्त झाले आणि त्यांनी आयुष्यभर हरिदासाचा मार्ग स्वीकारला.

३४).पुरंदरदास हे प्रसिद्ध संत संगीतकार आणि हरिदास तत्त्वज्ञ होते हे कर्नाटकातील संगीताचे जनक मानले जातात आणि त्यांना कर्नाटक संगीत त्याचे पितामह म्हणून ओळखले जाते. पुरंदरदास यांचा जन्म कर्नाटक राज्यात झाला त्यांचे मूळ नाव श्रीनिवास नायक होते पण ते नंतर पुरंदरदास विठ्ठल म्हणून ओळखले जाऊ लागले ते माधव परंपरेतील होते आणि व्यासांनी यांचे शिष्य होते. त्यांना संगीताचे ज्ञानेश्वर असे ही म्हणतात.

****

पाठ-14

गद्य-कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदर स्थळे

उत्तरे

प्रश्न 1 बहुपर्यायीउत्तरे

1) ब)1920
2) क) प्रवास वर्णन
3) अ)लिंगराज कॉलेज
4) ड)कुतूहल
5) ड)नाशिक
6) अ)मुम

प्रश्न II जोड्या जुळवा

7) क) ठायी ठायी कोरीव काम
8) अ) प्रतिध्वनी चमत्कार
9) इ) शोभिवंत प्रवेशद्वार
10) ब) अली आदिलशहा
11) ड) आदिलशहाची राजधानी

प्रश्न III खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

12)गुलाब म्हणताच गुलाबी रंगाचे फुल डोळ्यासमोर उभे राहते.
13)कृष्णाजी निकुंब यांनी आपला पहिला काव्यसंग्रह 1945 साली प्रसिद्ध केला.
14)विजयापुरा ही आदिलशाही राजाची राजधानी होती.
15)उत्तरेकडून दक्षिणेत जाताना कर्नाटकात प्रथम विजयापूरा जिल्ह्यात उतरतो.
16) जुम्मा मशीद पहिल्या अली आदिलशहाच्या कारकिर्दीत बांधली गेली.
17)जुम्मा मशिदीच्या भिंतीवर सुवर्णाक्षरांनी कुराण लिहिले आहे.
18)इब्राहिम रोजा ही इमारत ठायी ठायी कोरीव कामाने नटली आहे.
19)दुमदारपणा आणि बारकाईची कला कारागिरी ही इब्राहिम रोजाची आकर्षणे आहेत.
20)जुम्मा मशीदीत एकाचवेळी अडीच हजार लोकांना नमाज पडता येते.
21)इब्राहिम रोजाची सपाट छत चौकोनी फरशीसारख्या दगडाने घडविले आहे.
22)स्वतःच्या चीर निद्रेसाठी महंमद आदिलशहाने गोल घुमट बांधला.
23)गोलघुमट प्रतिध्वनीच्या चमत्कारासाठी प्रसिद्ध आहे.
24)गोलघुमटाच्या चारही कोनाना सात मजली अष्टकोनी मनोरे आहेत.
25)गोल घुमटाची प्रत्येक बाजू 205 फूट आहे.
26)मेहतर महल म्हणजे प्रवेशद्वार.
27)मेहतर महल हा महाल नसून मशिदीच्या भोवती असलेल्या बागेचे एक शोभिवंत प्रवेशद्वार आहे.
28)या इवल्याशा इमारतीचा विस्तार 24 फूट आहे.

प्रश्न IV खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

29)माणसाचे केवळ एकाच गुलाबी रंगावर समाधान झाले नाही. त्याने कलमे केली. नाना प्रकारचे प्रयोग केले म्हणून तरे तऱ्हेचे गुलाब डोलू लागले.

30)कृष्णाजी बळवंत निकुंब यांचा जन्म 1920 व मृत्यू 1999 साली झाला. ते बेळगाव येथे प्राध्यापक होते. त्यांचे शिक्षण नाशिक येथे झाले. उज्वला, उर्मिला हे काव्यसंग्रह. सुनीत,कनिका, मुक्तछंद, गझल, ओवी, असे काव्यप्रकार हाताळले.

31)विजापुरात तट आणि बुरुज, राजवाडे आणि महाल, मशिदी आणि मनोरे, थडगी , तळी, किल्ले यांची रेलचेल करून ठेवली आहे.

32)विजापुरात चित्रकला, संगीतकला, शिल्पकला, नृत्य, या सर्व कला सौंदर्य निर्माण करतात.

33)आग्र्याचा प्रसिद्ध ताजमहाल बांधणाऱ्या कारागिरांनी ताजचा आराखडा तयार करताना इब्राहिम रोजा ही विचारात घेतला असेल असे इब्राहीम रोजा बद्दल जाणती मंडळी म्हणतात.

34)शब्द उच्चारायचा अवकाश लागोपाठ त्यांचे पडसाद उमटू लागतात. या सज्जातल्या भिंतीकडे तोंड करून पुसट आवाजात बोलावे. समोर सज्जात उभे असलेल्या व्यक्तीला तंतोतंत ऐकू येते. हा चमत्कार गोलघुमटात घडतो.

35) संदर्भ- प्रस्तुत वाक्य कृष्णाजी बळवंत निकुंब यांनी लिहिलेल्या कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदर स्थळे या पाठातून घेतले आहे.
स्पष्टीकरण-लेखक कर्नाटकातील शिल्प यात्रेला आले असता आदिलशहाच्या विजयापूर या राजधानीत येतात व तेथील शिल्पसौंदर्याचा स्वाद घेत वरील वाक्य उद्गारतात.

36)संदर्भ- प्रस्तुत वाक्य कृष्णाजी बळवंत निकुंबं यांनी लिहिलेल्या कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदरस्थळे या पाठातून घेतले आहे.
स्पष्टीकरण-गोलघुमट प्रतिध्वनीच्या चमत्कारासाठी प्रसिद्ध आहे. शब्द उच्चारायला अवकाश त्याचे पडसाद समोर सज्जात उभे असलेल्या व्यक्तीला ऐकू येतात. यातील मधले अंतर आहे. 124 फूट.

प्रश्न V खालील प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यात उत्तरे लिहा.

37)कलमे केली, नाना प्रकारचे प्रयोग केले आणि मग तऱ्हे तऱ्हेचे गुलाब तयार झाले. पांढरा गुलाब, पिवळा गुलाब, मोतीया रंगापासून तो लालबुद रंगापर्यंतच्या आणि फिक्या पिवळ्या पासून तो धुंद केसरीपर्यंतच्या शेकडो छटांचे गुलाब आहेत. फुलांच्या एखाद्या प्रदर्शनात तर तपकिरी, गडद जांभळ्या रंगाचे गुलाब ही आढळतात. असे गुलाबाच्या वेगवेगळ्या रंगांचे दर्शन घडते.

38)पहिल्या अली आदिलशहाच्या कारकिर्दीत जुम्मा मशिद बांधली गेली. ती अतिशय प्रचंड आहे. साडेचारशे फूट लांब आणि सव्वा दोनशे फूट रुंद. एकावेळी अडीच हजार लोकांना नमाज पडता येते. तिच्या भिंतीवर सुवर्णाक्षरांनी कुराण लिहिले आहे. घुमट, तिच्यातली मोजकीच कलाकुसर या साऱ्यांचा असा एक तोल साधला गेला आहे. ती प्रचंड असूनही अस्ताव्यस्त वाटू नये.

39)गोलघुमटाची प्रत्येक बाजू 205 फूट, सातमजली अष्टकोनी मनोरे, खाली भव्य पोकळीत पाहावे तर दृष्टी फिरते, भव्य घुमटाकडे पहावे तर भीती वाटते, आजूबाजूला साद पडसादाचा समुद्र उसळलेला पाहून स्तब्ध होऊन जातो. पण साधेपणा, ठसठशीतपणा, भाव्यपणा यांच्या सुसंगतीमुळे तो शिल्परचनेतला चमत्कारच आहे.

40)मेहतर महाल हा केवळ एका लहानशा मशिदीच्या भोवती असणाऱ्या बागेचे शोभिवंत प्रवेशद्वार. अवघ्या 24 फूट विस्ताराची ही इवलीशी इमारत; तिचे नाजूक मिनार आहेत 50 फूट उंचीचे, पण हे सगळे एवढे नीट आणि देखणे की, पाहात रहावे.

प्रश्न VI खालील प्रश्नांची सात आठ वाक्यात उत्तरे लिहा.

41) दुमदार पणा आणि बारकाईची कलाकारागिरी ही इब्राहीम रोजाची आकर्षणे होत. ही इमारत ठायी ठायी कोरीव कामाने नटली आहे. अनेक चौकोनी फरशीसारख्या दगडांनी सपाट छत घडविले आहे. पण त्या चौकोनी दगडांना कोणताही आधार दिलेला नाही. शिल्पकलेतल्या जाणत्या मंडळींना हे कोडे अजूनही सुटले नाही. ती मंडळी असे म्हणते की, आग्राचा प्रसिद्ध ताज महाल बांधणाऱ्या कारागिरांनी ताजचा आराखडा तयार करताना इब्राहीम रोजाही नक्कीच विचारात घेतला असावा | या इमारतीच्या कलात्मक सौंदर्याचा हा मोठाच गौरव होय.

42)भव्यता आणि साधेपणा हे गोल घुमटाचे विशेष आहेत. महंमद आदिलशहाने ही इमारत स्वतःच्या चिरनिद्रेसाठी बांधविली. ती अतिशय विस्तृत आणि ठसठशीत आहे . या चौकोनी इमारतीची प्रत्येक बाजू 205 फूट आहे. तिच्या चारही कोनाना सात मजली अष्टकोणी मनोरे बांधलेले आहेत. इमारतीची उंची तिचा भव्य घुमट आणि तिची प्रमाणबद्धता दुरूनही नजरेत भरते. खाली एकच एक चौकोनी दालन आहे. मनोऱ्यातून वर खाली ये जा करण्यासाठी वाटोळे जिने आहेत. जिन्यातून धापा टाकत वर गेल्यावर आपण घुमटाच्या वर्तुळाकार क्षितिजाला लागून असणाऱ्या सज्जात प्रवेश करतो.

****

पाठ-15

गद्य-भाषा बांधव्य

उत्तरे

प्रश्न 1 बहुपर्यायी उत्तरे

1. ब) भाषा बंधूता
2. अ) सिरीसंपिगे
3. क) बेळगाव
4. ड) अश्वदा
5. अ) कै. शं बा जोशी
6. क) सोळा

प्रश्न 2 खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

7. प्रा. डॉ. संध्या देशपांडे बेळगाव मधील आर.पी.डी.कॉलेजमध्ये विभाग प्रमुख होत्या.

8. कानडी ही मराठीची अक्का असे बा कृ गलगली म्हणाले.

9. शं.बा. जोशी मराठी व कानडी भाषेला जुळी भावंडे म्हणतात.

10. महाराष्ट्रावर कानडीचा प्रभाव पडण्याचे प्रमुख कारण दीर्घकाळ कन्नड राज घराण्यांचा महाराष्ट्रावर
असलेला अंमल होय.

11. भाषिक दृष्ट्या कानडी आणि मराठीत साम्य असल्याचे दोन्ही भाषेत शब्द, म्हणी, वाक्यप्रचार यावरून दिसून येते .

12.'युगादी पाड्डे'या नावाने कर्नाटकात गुढीपाडवा साजरा करतात.

13.महाराष्ट्रातील हरितालिका कर्नाटकात सुवर्ण गौरी म्हणून साजरी होते.

14.संक्रांतीला कर्नाटकात संक्रमण हब्ब म्हणतात.

15.दोन्ही राज्यांचे आराध्य दैवत विठ्ठल हे होते.

16. दत्तोपासना ही या दोन प्रांतांना जोडणारा दुवा आहे.

17.कर्नाटकला आठ ज्ञानपीठ पुरस्कार मिळाले.

18.द.रा.बेंद्रे यांची मातृभाषा मराठी होती.

19. कन्नड मधील पुरंदरदास व मराठीतील संत एकनाथ हे संत समकालीन होते.

20.गळगनाथ म्हणजे व्यंकटेश तिरको कुलकर्णी होय.

21.पु . ल . देशपांडे यांच्या 'तुझे आहे तुजपाशी' या नाटकाचा बेंगलोर येथे प्रयोग झाला.

22.'एकच प्याला' या नाटकाचे लेखक गडकरी हे होते

23. महा महोपाध्याय दत्तो वामन पोतदार विद्यार्थ्यांना बहुभाषिक व्हा! असा संदेश देत.

प्रश्न 2 खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

24.दोन्ही भाषेत अनेक समानार्थी म्हणी आहेत. उदा.आधी पोटोबा मग विठोबा(मोदलिगे होटेयप्पा आमेले विठ्ठप्पा). नाचता येईना अंगण वाकडे (कुणीयलिक्के बरलिल्ला अंगळ डोकु) दात आहेत तर चणे नाहीत. अन चणे आहेत तर दात नाहीत. (हल्लू इद्दाग कडली इल्ल कडली इद्दाग हल्लू इल्)

25.महाराष्ट्रात गुढीपाडवा सण चैत्र महिन्यात साजरा केला जातो. कर्नाटकातही हाच सण 'युगादी पाड्डे' या नावाने साजरा केला जातो दोन्ही प्रदेशात कडुनिंबाचे सेवन, पंचांग श्रवण, नवीन वस्त्रे धारण करणे. पक्वानाचे भोजन या प्रकारे सण साजरे करण्यात येतात.

26.एकनाथांचा नातू मुक्तेश्वर यांनी श्रेष्ठ कन्नड कवी कुमार व्यासांच्या व्यास भारताचा मराठी अनुवाद केला आहे. लोकभाषेत साहित्य निर्मिती हे दोन्ही भाषेतील संतांचे वैशिष्ट्य महात्मा बसवेश्वर म्हणजे तर महाराष्ट्र कर्नाटक यांच्या अतूट अनुबंधाचा एक सेतूच होय.

27.शिवराम कारंथ, चि.त्र. खानोलकर, गोरुरु रामस्वामी अय्यंगार, उमा कुलकर्णी, इत्यादी साहित्यिकांनी अनेक साहित्यिकांच्या कृतींचे अनुवाद करून हा साहित्यिक अनुबंध दृढ केला.

28.गुढीपाडवा, रामनवमी, नागपंचमी, गोकुळाष्टमी, वरद महालक्ष्मी, हरितालिका, गणेशोत्सव, मैसूर मध्ये दसरा, दिवाळी, संक्रांत, होळी रंगपंचमी, कामदहन इत्यादी सण व उत्सव दोन्ही प्रांतात स्नेहभाव वृद्धिंगत करतात.

29.संदर्भ - वरील ओळ डॉक्टर संध्या देशपांडे लिखित 'भाषा बांधव्य' या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण-स्नेहभाव वृद्धिंगत करणारे हे सण आणि उत्सव दोन्ही प्रांतात सारख्याच आनंदाने व उत्साहाने साजरे होतात. हे सांगताना वरील ओळ म्हटली आहे.

30.संदर्भ-वरील ओळ डॉक्टर संध्या देशपांडे लिखित' भाषा बांधव्य' या पाठातील आहे.

स्पष्टीकरण-गुरुचरित्र लिहिणाऱ्यांची भाषा कानडी होती. दत्तोपासना ही या दोन प्रांतांना जोडणारा दुवा आहे. तेव्हा हे वरील वाक्य लिहिले आहे.

प्रश्न IV खालील प्रश्नांचे पाच ते सहा वाक्यात उत्तरे लिहा.

31.पु . ल. देशपांडे यांच्या तुझे आहे तुझ्यापाशी या नाटकाचा बेंगलोर येथे प्रयोग होता आणि त्याचे अध्यक्ष होते मास्ती व्यंकटेश अय्यंगार. मध्यंतरात पू. ल. चा सत्कार करताना त्यांनी पु. ल. यांना मिठी मारली आणि त्यांच्या गालाचा मुका घेतला. पु. ल .ना. हे सर्वात मोठे बक्षीस वाटले होते.

32.महाराष्ट्रातील हरितालिका कर्नाटकात सुवर्ण गौरी म्हणून साजरी करतात. महाराष्ट्र कोकण भागात या दिवशी स्त्रिया व्रत ठेवून उपवास करतात. मात्र कर्नाटकात सुप वाण म्हणून देतात. सुग्रास भोजन करतात दोन्ही प्रदेशात गणेशोत्सव साजरा होतो. तसा देशात अन्यत्र कोठेही साजरा होत नाही. तुमकुर तिपटूर, आरसिकेरे येथेही गणपतीच्या मोठ मोठ्या मूर्त्या करून त्यांची स्थापना केली जाते.

33.प्राचार्य डॉ. संध्या देशपांडे या बेळगाव मधील आर. पी. डी . महाविद्यालयात मराठी विभाग प्रमुख म्हणून कार्यरत आहेत. त्यांचे विविध सामाजिक संस्थांशी धनिष्ठ संबंध आहेत. नाट्य क्षेत्रात भरीव कार्य, दिग्दर्शक, लेखक ,अभिनय, म्हणून काम केले आहे. कादंबरी, नाटक काव्य आणि अनुवाद हे साहित्यप्रकार हाताळले. 'अश्वदा', ही कादंबरी , 'अंतस्थ' नाटक, स्वर गंगा हे चरित्र ही त्यांची साहित्यिक कामगिरी होय.

प्रश्न -V-खालील प्रश्नांची सात ते आठ वाक्यात उत्तरे लिहा.

34.कन्नड व मराठी संतांमध्ये ही समानता असलेली दिसते. कन्नडचे भक्तश्रेष्ठ पुरंदरदास व मराठीचे संत एकनाथ हे समकालीन होते. एकनाथांचा नातू मुक्तेश्वर यांनी श्रेष्ठ कन्नड कवी कुमारव्यासांच्या व्यासभारताचा मराठी अनुवाद केला आहे. लोक भाषेत साहित्य निर्मिती ही दोन्ही भाषेतील संतांची वैशिष्ट्ये. महात्मा बसवेश्वर म्हणजे तर महाराष्ट्र कर्नाटक यांच्या अतूट अनुबंधाचा एक सेतूच होय. दासरेंदरे पुरंदरदास म्हणून दास साहित्यात पुरंदरदास यांना ओळखले जाते. तर तुका झालासे कळस अशी तुकाराम महाराजांची ख्याती आहे. विठ्ठल हे त्यांचे आराध्य दैवत होते. गुरुचरित्र लिहिणाऱ्यांची भाषा कानडी होती. 'दत्तोपासना'ही या दोन प्रांतांना जोडणारा दुवा आहे.

35.मराठीतील दलित साहित्य व कन्नड मधील बंडाय साहित्याचा अनुबंधही सर्वश्रुत आहे. गळगनाथ यांनी कमल कुमारी या नावाने ‘गड आला पण सिंह गेला'या ह. ना. आपटे यांच्या कादंबरीचा अनुवाद केला. त्यांच्या वज्राघात, उष:काल, सूर्योदय, अफझलखान वध या कादंबऱ्या कर्नाटकात ही लोकप्रिय होत्या.

36.सण आणि उत्सव यातून ही मराठी कानडी भाषिकांचा एक तरल अनुबंध दिसून येतो. महाराष्ट्रात गुढीपाडवा हा सण चैत्र महिन्यात साजरा केला जातो. दोन्ही प्रदेशात कडुनिंबाचे सेवन, पंचांग श्रवण, नवीन वस्त्रे धारण करणे, पक्वनांचे भोजन या प्रकारे सण साजरे करण्यात येतात.

प्रश्न -VI-जोड्या जुळवा

अ	ब
37.एकनाथांचा नातू.	मुक्तेश्वर
38.मराठी व कानडी.	जुळी भावंडे
39.अक्का.	थोरली बहीण
40.अण्णा.	मोठा भाऊ
41.पुरंदरदास.	कन्नडचे भक्त श्रेष्ठ

****

कविता-16

पद्य–भाऊराया

उत्तरे

प्रश्न 1-बहुपर्यायीउत्तरे

1) ब-लोकगीत
2) अ-कस्तुरी
3) क-भातुकली
4) क-बंधुप्रेम

प्रश्न 2-एका वाक्यात उत्तरे

5) स्त्रियांनी
6) लोकांनी
7) नागपंचमी गौरीची, लग्नाची
8) बहीण
9) जुन्या
10) चुका माफ करून धावत धावत येईल .
11) आपण बालपणी त्याला चावलो होतो ,म्हणून
12) बहिणीने
13) या कवितेचे कवी अज्ञात आहेत
14) हदग्याची गाणी

प्रश्न-3-तीन चार वाक्यात उत्तरे

15)आपण लहानपणी दादाला चावलो होतो. भातुकलीच्या खेळातील दाणे त्यानेच खाऊन टाकले म्हणून आपण बोललो होतो; अशा गोष्टी त्याला आठवल्या असतील त्यांचा राग दादाने माझ्यासारख्या पाठच्या बहिणीवर काढला असावा अशी कारणे बहिणीच्या मनात येतात.

प्रश्न- 4-पाच सहा वाक्यात उत्तरे

16)आपला दादा आपल्या बहिणीवर रागवणार नाही हे दाखविण्याकरिता ती चंद्र, हरिणाच्या बेंबीत असणारी कस्तुरी, सोने आणि आकाश यांची उदाहरणे देते. चंद्राचे चांदणे शांत सुखकारक असते कस्तुरी आपला सुगंध लपवून ठेवीत नाही. सोने कुजत नाही. आणि आकाश निळा रंग बदलत नाही. त्याचप्रमाणे आपला दादा माया, आपुलकी सोडून देत नाही. तो धावत-धावत या पाठच्या बहिणीच्या प्रेमाच्या ओढीने येईल रागवणार नाही अशी उदाहरणे दिली आहेत.

प्रश्न- ५ - संदर्भ स्पष्टीकरण

17)संदर्भ-पाठच्या बहिणीवर भाऊ कसा हो रुसेल ? वरील कवितेचे चरण भाऊराया या अज्ञात कवित्रीच्या लोकगीतातील आहे.

स्पष्टीकरण - दीपावलीत भाऊबिजेच्या दिवशी तिचा भाऊ ओवाळून घेण्यास अजून आला नव्हता. तो रागावला तरी नसेल; तो येत नाही तेव्हा तिच्या मनात नाना प्रकारचे विचार येतात

लहानपणी आपण त्याला दिलेल्या त्रासामुळेच तो येत नाही असे तिला वाटते परंतु तीच आपल्या मनाची समजूत घालते, की पाठच्या बहिणीवर भाऊ कसा रुसेल.

प्रश्न-6 -रिकाम्या जागा भरा

18) धावत धावत

19) बहिणीवरी

20) का बदलेल

प्रश्न- 7 -खालील प्रश्नांची उत्तरे सात-आठ वाक्यात

21) भाऊराया हे लोकगीत आहे आपला उत्कृष्ट भावना साध्या सोप्या भाषेत स्त्रियांनी अशा लोकगीतातून व्यक्त केल्या आहेत. आपापले संसार करताना जे मनोभावे अनुभवले ते स्वाभाविक या गीतात म्हटले आहे भाऊबीजेच्या दिवशी बहिण आतुरतेने भावाची वाट पाहते आहे. तो येत नाही लहानपणी आपण त्याला दिलेल्या त्रासामुळे तो आला नाही असे तिला वाटते. दादा बालपणी मी तुझा चावा घेतला त्याचा तुला आज राग आला काय? मी लहानपणी भातुकलीचे खेळ खेळत होतो. त्या भातुकलीच्या खेळातील दाणे तू खाल्ले होतेस, त्यावेळी मी तुला नको नको ते बोलले होते. तेच आज मनात धरून बसलास काय? धाकट्या बहिणीवर मोठा भाऊ कसा रुसेल ! चंद्र आग ओकेल का? त्या प्रमाणे माझा भाऊ माझ्यावर कसा रागवेल असा प्रश्न ती करते कस्तुरी कधी आपला सुवास सोडेल का? त्याप्रमाणे माझा भाऊ मला अंतर देणार नाही. आकाशाचा रंग बदलेल का? त्याप्रमाणे पाठच्या बहिणीवर भाऊ कधी रागवेल का ? असे सांगून ती स्वतःच्या मनाची समजूत घालीत आहे. भाऊरायाची वाट पाहत आहे.

प्रश्न- 6-जोड्या जुळवा

अ		**ब**
22) भातुकली	-	दाने खाल्ले
23) कस्तुरी	-	सुवास
24) बालपणी	-	चावा घेतला
25) चंद्र	-	आगओकणार नाही
26) सोने	-	कुजणार नाही

****

पाठ-17

गद्य-तीन मुद्दे

उत्तरे

प्रश्न 1 बहुपर्यायी उत्तरे

1. क)१८९५
2. ब) आचार्य कुल
3. ड) निरोपयोगी
4. अ)दुधात साखर
5. ब)ज्ञान
6. अ)१९८३

प्र. २या.खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

7).विनायक नरहर भावे

8.)श्रम, प्रतिष्ठा हे तीन मुद्दे या पाठाचे मूल्य आहे.

9.)लष्कराकडे कामात वेग असला पाहिजे.

10). वैचारिक लेख हा तीन मुद्दे या पाठाचा साहित्यप्रकार आहे.

11). भारतरत्न हा पुरस्कार आचार्य विनोबा भावे यांना मिळाला.

12).तीन मुद्दे हा पाठ 'मधुकर 'या पुस्तकातून घेतला.

13). शिस्त, नीटनेटकेपणा चालताना सर्वांची पावले सारखी पडणे.

14. विनोबा भावे यांनी भूदान चळवळ सुरू केली.

15.कामाचे तीन स्वतंत्र अंगे वेग , नेटकेपणा, आणि ज्ञान होय.

16.विनोबा भावे यांनी आचार्यकुल स्थापना केली.

17.कोणतेही काम वेळेच्या आत पूर्ण करणे.

18.सफाई आणि नेटकेपणा या बाबतीत विनोबाजींनी लष्करी शिस्तीचा दाखला दिला आहे.

19.कामाचा गाभा असे विनोबाजीने सुंदरतेला म्हटले आहे.

20.लष्करापुढे मुदत बंदीचा प्रश्न असतो.

21.वेग, नेटके आणि ज्ञान हे तिन्ही गुण साधले म्हणजे काम झाले.

22.आचार्य विनोबा भावे यांच्याकडे तत्त्वज्ञ भाष्यकार स्वातंत्र्य सैनिक गांधीवादी विचार होते.

23.समर्थ रामदासांनी लेखन सुंदर, एक सारखे असावे.

24.शुद्धलेखन सुंदर बनविण्यासाठी आम्ही नियमितपणेवाचन, अक्षरांची योग्य ओळख करणे आवश्यक आहे.

25.नि: +उपयोगी. विसर्ग संधी.

प्र३रा. प्रत्येकी दोन- तीन वाक्यात उत्तरे.

26. विनायक नरहर भावे यांनी भूदान चळवळ ही भारताच्या इतिहासात सुवर्ण अक्षराने लिहून ठेवण्यासारखे हे आंदोलन आहे. त्यांनी जमीन मागणे आणि भूमिहीन मजुरांना वाटणे ही कल्पना गांधीजींच्या विचारांनी प्रभावित होऊन विनोबांनी हे कार्य पूर्ण केले.

27.मधुकर 'जीवनदृष्टी' , गीता'प्रवचने', लोकनिती ; इत्यादी विचार प्रवर्तक पुस्तके विनोबा भावे यांनी लिहिले.

28.काम यशस्वी होण्यासाठी सफाई किंवा नेटनेटकेपणा लष्करी शिस्तीवर हुकूमत टापटीपणा सर्वांची पावले सारखीच पडली पाहिजेत कोणी मागे पुढे होता कामा नये.

29.रसोई करणारा माणूसर सोई चांगली करतो पण पाच माणसांची रसोई बनायला त्याला पाच तास लागतात तर त्याचे रसोई बनविणे निरोपयोगी म्हणता येईल .

30.अमुक वेळेच्या आत अमुक माणसाची आहे असा मुदत बंदीचा लष्कर प्रश्न लष्कराकडे असतो जी गोष्ट लष्कराची असते तीच गोष्ट व्यवरातल्या सर्व उद्योगांना लागू आहे. कोणतेही काम वेळेत पूर्ण झाले नाही तर उपयोगी आहे

31.जलद धावत्या हाताने लिहिता आले पाहिजे वाटोळे सरळ मोकळे सुंदर तसे शुद्धलेखनाच्या नियमावर शुद्ध लिहिता आले पाहिजे तसे झाले तर लिहिणे आले म्हणायचे असे विनोबाजी म्हणतात

32.सुंदरता किंवा नेटकेपणा हा गुण कामात आल्याने दुधात साखर टाकल्याप्रमाणे काम खुलले ज्या कामात नेटकेपणा नाही ते काम निरर्थक आहे म्हणून सुंदरता ही शोभा नसून तो कामाचा गाभा असे म्हटले आहे।

33.आचार्य विनोबा भावे हे नावाने लोकप्रिय हे भारतीय स्वातंत्र्य सैनिक व भूदान चळवळीचे प्रेणेते होते महात्मा गांधी १९४० मध्ये वैयक्तिक सत्याग्रह पुकारला त्यावेळी पहिले सत्याग्रही म्हणून त्यांनी विनोबा भावेंची निवड केलीच ब्रिटिश राज्य विरोधी या आंदोलनाचे पर्यावसाण 1942 मध्ये छोडो भारत आंदोलनात सहभागी झाले ते भावे पुढे सर्वोदयी नेते म्हणून प्रसिद्ध झाले

प्र -४ था प्रत्येकी चार-पाच वाक्यात उत्तरे

34.अमुक मैल कुच करून जायचे आहे एवढाच प्रश्न लष्कराकडे नसतो तर अमुक वेळेच्या आत त्या ठिकाणी पोहोचणे असा प्रश्न ही लष्करापुढे असतो जी गोष्ट लष्कराची असते तीच गोष्ट कमी जास्त प्रमाणात व्यवहारातल्या सर्व उद्योगांना लागू आहे रसोई करणारा माणूस पाच माणसाची जेवण करायला पाच तास लावत असेल तर त्याची रसोई बनवणे निरोपयोगी आहे. काळाच्या प्रवाहात मनुष्य सापडलेला आहे. त्याला सर्व कामे या प्रवाहाचे धोरण सांभाळून करायचे असतात म्हणून वेग साधने हा कामाचा एक आवश्यक मुद्दा ठरतो ही उदाहरणे वोबाजीनी दिली आहेत.

35.कोणतेही काम करताना त्या कामाची पूर्ण माहिती आपल्याला असणे आवश्यक आहे. तेथे लष्कराची उदाहरणे दिली आहेत बरोबर नकाशे आखून रस्त्यावरील वळणे कोठे कोठे कसं कशी सापडायची आहे. ठरवून त्याप्रमाणे कुच करावे लागते तसेच आपल्याला करत असलेल्या कामाची पूर्ण माहिती घेऊन त्या कामाला सुरुवात केली तर चांगले यश मिळते.

36.कामातील नटकेपणाचे महत्त्व सांगताना अर्थात विनोबांनी लष्कराचे उदाहरण दिले आहे कामात सुंदरता नेटकेपणा व शिस्त महत्त्वाचे आहे सुंदरता व नेटकेपणा हा गुण कामात आल्याने दुधात साखर टाकल्या प्रमाणे काम सुद्धा होईल नाही ,तर त्या कामाला अर्थ उरणार नाही कामात नेटकेपणाची अत्यंत गरज आहे.

37.विनायक नरहर भावे यांचा परिचय पूर्ण नाव:विनायक नरहर भावे पुस्तके: 'मधुकर ,जीवनदृष्टी ,गीताप्रवचने , 'लोक नीती , पुरस्कार , भारतरत्न(1983) सरणीचे विचारवंत व भूदान चळवळीचे प्रणेते आचार्य कुल स्थापन करून शिक्षण विषयक नवे विचार मांडले तीन मुद्दे हा वैचारिक लेख' मधुकर 'या पुस्तकातून घेतला आहे (मूल्यश्रम प्रतिष्ठा)

38.कोणते ही काम यशस्वी व्हावे अशी प्रत्येकाची इच्छा असते पण प्रत्येक काम यशस्वी होईलच असे नाही त्यासाठी काही नियमाचे पालन करावे लागते. प्रत्येक कामात यशस्वी होण्यासाठी पथे पाळावी लागतात.

प्र. -५ वा. सात आठ वाक्यात उत्तरे लिहा.

39.कामात वेग बाईचे नेटकेपणा पाहिजे आणि तिसरी गोष्ट ज्ञान पाहिजे लष्कराणे ठरविलेल्या वेगात अगदी पद्धतशीर कुच केले आणि ते ठरलेल्या वेळेत पोहोचली सुद्धा पण ठरलेल्या जागी मात्र पोहोचले नाही. जाणून काम केले नाही म्हणजे अशी दशा होते. बरोबर नकाशे आखून रस्त्यातील वळणे कोठे कोठे कशी सापडावयाची हे ठरवून त्याप्रमाणे कुच केले पाहिजे . कोणत्या ही कामाची तीन अंगे आहेत. काम जाणून केले पाहिजे नेटके केले पाहिजे. वेगाने केले पाहिजे, हे तिन्ही गुण साधने म्हणजे काम साधले उदाहरणात लिहिणे किंव्हा आले म्हणायचे ? जलद धावत्या हाताने लिहिता आले पाहिजे. वाटोळे सरळ मोकळे असे सुंदर लिहिता आले पाहिजे हे सर्व कामासाठी लागणाऱ्यातील , तत्त्वांचे वर्णन होय.

40.भारतीय लष्कराचा पायदल विभाग हा भारतीय सेनेचा एक मोठा घटक आहे. भारतीय लष्कराचे सरसेनापती आहेत. भारतीय सेना ही स्वातंत्र्या पूर्वी ईस्ट इंडिया कंपनीचे लष्कर होते . भारत सरकारने स्वातंत्र्यानंतर आपल्या भारतात देशाची राष्ट्रीय सुरक्षा वाढवली भारतीय लष्कर नैसर्गिक आपत्तीच्या वेळी नागरिकांच्या मदतीला धावून जातात भारतीय लष्कराने पाकिस्तान , चीन या शेजारी देशा पासून आपल्या भारत देशाचे संरक्षण लष्कर करतात.

****

कविता-18

पद्य –माय

उत्तरे

प्रश्न 1-बहुपर्यायी उत्तरे

1. क) दलित कवीता
2. अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
3. क) मातृप्रेम
4. ड) भीमसंदेश
5. ब) सर्पदंश

प्रश्न 2रा. एका वाक्याची उत्तरे.

6. काळोखाचे राज्य दिवस बुडाल्यावर येते.
7. नाकात पिठले आणि वांग्याचा वास जात होता.
8. मायचा देह काळा आणि कृश होता.
9. माय राणात मोळीसाठी जात होती.
10. पायातून वाहणारे रक्त थांबविण्यासाठी मायने पाय बांधला.
11. दोन बाया साप चावल्याचे सांगत होत्या.
12. सुर्यास्तानंतर मायच्या देहातून प्राण गेला.
13. मुलांनी हंबरडा फ़ोडला वाऱ्यावर विरून गेला .
14. निंबाळकर महाराष्ट्र राज्य मंडळाचे सदस्य होते.
15. मोळीवाली दिसताच कवी मोळी विकत घेतो.

प्रश्न 3 रा. रिकाम्या जागा भरा.

16. दिवे
17. एक सावली
18. पाय ,बादुन भळभळा
19. दिवस
20. मोळी

प्रश्न 4 था वाक्यप्रचाराचा अर्थ आणि वाक्ये.

21. मोठ्याणे रडणे - आई वारल्यानंतर मुलानी हंबरडा फ़ोडला.
22. बारीक देह – वडीलांचा देह कृश होता.
23. वाऱ्यावर संपणे – कोणतीही बातमी काही दिवसातच वाऱ्यावर विरून जाते.

प्रश्न 5 वा दोन-तीन वाक्यातील उत्तरे.

24. मुलांनी मायेची वाट पाहताना प्रत्येकाच्या घरी दिवे पेटलेले असायचे परंतू मुलांच्या झोपडीत अंधार असायचा. दुसऱ्यांच्या घरी भाकरी, वांगी आणि पीठल्याचा वास येत होता परंतू यांना काही मिळत नसे.
25. मायने विकायला नेलेली मोळी विकली जात नव्हती तेंव्हा या मुलांना उपाशी पोटी झोपावे लागत होते.

26. मायला साप चावल्यानंतर ती धरणीवर कोसळली. गंडेदोरे बांधले. मांत्रीक आणि वैद्याने उपचार केले.

प्रश्न 6 वा संदर्भांचे स्पष्टीकरण.

27. स्पष्टीकरण- वामन सुदामा निंबाळकर यांच्या 'माय' या कवितेतील ही काव्यपंगती असून मायच्या मृत्युचे वर्णन केले आहे. साप चावल्यामुळे माय चा मृत्यु होतो.
28. 'माय' या कवितेतील हे चरण आहे. निंबाळकरांनी गरीबीचे वर्णन केले असून कवी मोळीवाली दिसताच ती मोळी विकत घेतो.

प्रश्न 6 वा चार-पाच वाक्यातील उत्तरे.

29. माय या कवितेमध्ये कविने गरीब स्त्रीचे वर्णन केले आहे. लाकडाची मोळी करून ती बाजरात नेउन विकून मुलाबाळांचे पोट भरणारी माता एके दिवशी सर्प दंशाने मरण पावते. ती मोळी विकण्यासाठी गेली असता ती संध्याकाळी झोपडीला परत येईपर्यंत लहान मुलांना उपाशी रहावे लागते. मोळी विकली नाही तर भुकेलेली पोरे उपाशी झोपतात. एके दिवशी मायला सापाने चावल्यामुळे ती झोपडीपाशी येऊन खाली कोसळते तेंव्हा मुले हंबरडा फ़ोडतात ही मुले वाऱ्यावर पडतात याची खंत कवी मनाला असून ते मोळी वाली दिसताच मोळी विकत घेतात.

****

पाठ-19

गद्य- आलोकाबाईस पत्र

उत्तरे

प्र . १ ला. खालील पर्यायातील उत्तरे

१). क). मुलगी
२). अ). पैशाने
३). क) . दादा
४). ब). कमाल
५). क). अनिश्चित
६). अ). स्वार्थ त्याग

प्र . २ रा. एका वाक्यातील उत्तरे.

७). संत गाडगे महाराज यांचे मूळ नाव ढेंबुजी झिंगरानी जानोरकर हे होय.
८). अमरावती विद्यापीठाचे नाव संत गाडगे महाराज हे आहे.
९). आलोकाबाईस पत्र हे गुरुदास ढेंमरे यांनी लिहिले.
१०). संत गाडगे महाराज यांचा जन्म १८७६ मध्ये झाला.
११). महाराष्ट्र शासनाने ग्राम स्वच्छता अभियान सुरू केले.
१२). श्री संत गाडगे महाराज यांची कादंबरी डॉ. शरदचंद्र कोपर्डेकर यांनी लिहिले.
१३). ढेंबुजी झिंगरानी जानोरकर यांचा जन्म अमरावती जिल्ह्यातील शेणगाव येथे झाला.
१४). स्वतःसाठी अन्न भाकरी भिक्षा मागून मिळवत असत.
१५). आलोकाबाईच्या मुलाचे नाव वासुदेव.
१६). गाडगेबाबांनी दादांना दोन रुपये बंद करण्यास सांगितले आहे.
१७). साधूंच्या घरातील माणसे उदार असतात.
१८). कबीरानी संताना आपल्या पत्नीला वाण्यांच्या घरी गहाण ठेवून जीवू घातले.
१९). आलोकाबाईच्या पतीचे नाव पाहुणेबोवा (फकीरराव).
२०). कबीराने मुलाला मरता मरता धर्म सांगितला.

प्र ३रा. रिकाम्या जागी योग्य उत्तरे.

२१). भूत
२२). अच्युत राय देशमुख
२३). बंधकी.
२४). १ रुपये.
२५). मान
२६). मोठ्या मनाचा

प्र. ४ था. जोड्या जुळवा उत्तर

२७). क). आश्रमाचे व्यवस्थापक
२८). ड). आलोकाबाईचे पत्र

२९). इ). गाडगे बाबांची मुलगी

३०). अ). आलोकाबाईचा पती

३१). ब). कबीर पुत्र

प्र ५ वा. दोन-तीन वाक्यातील उत्तरे.

३२). ढेंबुजी झिंगरानी जानोरकर यांच्या आई वडिलांचे नाव सखुबाई व झिंगरानी .

३३). संत गाडगे महाराज महाराष्ट्रभर फिरून दैन्यावस्था, अंधश्रद्धा , रुढी.

३४). समाजाचा उद्धार करण्यासाठी वृद्धाश्रम ,दवाखाने ,शिक्षण संस्था व विधवाश्रम सुरू केले.

३५). 'श्री संत गाडगे महाराज 'या कादंबरीतून हे पत्र गुरुदास ढेंमरे यांनी लिहिले.

३६). गाडगे महाराजांची कन्या व जावई राहत होते.

३७). कारण मुलगीच्या आणि जावयाच्या मनात स्वार्थ निर्माण झाला हे समजल्यावर.

३८). न विचारता पावणेबुवाने धर्मशाळेतील खोलीतले सामान काढले.

३९). पाहुणेबुवानी धर्म शाळेतील खोलीतले सामान काढले म्हणून मी जर नसतो तर ट्रस्टीनी खटला भरून त्यांना पोलिसांच्या ताब्यात दिले असते.

४०). तुमच्यावर गोरक्षणाच्या लोकांचा असं प्रेम लागलं होतं पाहिजे ,की त्यांनी म्हटले पाहिजे होते की, तुम्हाला काय पाहिजे व तुम्ही आमच्या खोलीत राहा पण तुम्हाला कोणी विचारत नाही शहाणे असाल तर तेथे राहू नका हा सल्ला दिला.

४१). खटला भरणे--- पोलिसात लेखी तक्रार देणे

पाहुणे बुवा धर्मशाळेतील खोलीत घुसून सामान काढले म्हणून ट्रस्टीनी खटला भरून पोलिसांच्या ताब्यात दिले असते.

४२). गाडगेबाबांनी जनतेला जाहीर निरोप दिला गाडगेबाबांची मुलगी म्हणून आपला अपमान होईल,

यापुढे कोणाकडेही मागू नये, व देणाऱ्याने देऊ नये , असे सर्व जनतेला जाहीर निरोप आहे.

प्र. ६ वा. चार ते पाच वाक्यात उत्तरे.

४३) साधूच्या घरातील माणसे उदार असतात .तुकाराम बुवा उदार, तसेच त्यांची मुलेही उदार ,कबीर उदार , कमाल उदार ,कबीराची बाई उदार संत आले, कबीराच्या घरी कबीरांनी बाईला वाण्यांच्या घरी गहाण ठेवले व संताना जीवू घालते .मरता मरता कबीराने मुलाला धर्म सांगितला.

४४). संत गाडगे महाराज यांचा परिचय :-

मुळगाव अमरावती जिल्ह्यात शेणगाव हे त्यांचे जन्मगाव वडिलांचे निधन लवकर झाल्याने ,घराची जबाबदारी ढेंबूजी वर पडले .त्यांचे बालपण अतिशय गरीब होते .ते शेती करू लागले त्यावेळी शिक्षणापेक्षा त्यांचे मन भक्तीकडे ओढ घेऊ लागले. त्यांनी महाराष्ट्रभर भ्रमंती केली समाजातील दैन्यावस्था , अंधश्रद्धा रुढी ,यात बुडालेल्या समाजाचा उद्धार करावा ही त्यांनी निश्चय केला वृद्धाश्रम , दवाखाने, शिक्षण संस्था व विधवाश्रम सुरू केले. ग्राम स्वच्छतेवर भर दिला कायम झाडू हाती बागत , त्यांनी अन्नछत्रे घातले.

४५)कारण तुला पैशांचे पक्के भूत लागले तू मेल्याशिवाय ते भूत निघणार नाही. तुला ते न लागावं पण लागलं दादाला (अच्युतराव देशमुख व्यवस्थापक) निरोप सांगावा की पाहुणेबोवाचे (आलोकाबाईचे पती) दोन रुपये बंद करा पाहुणे बुवा तुझे मालक आहेत. म्हणून हे पत्र लिहिले.

४६). धर्म शाळेतील साहित्य व धर्म शाळेतील तांब्या सुद्धा, कोणाला घेता येत नाही . जर तुम्ही घेतला तुमची किंमत कोण करेल, सर्व गोरक्षणाच्या लोकांचे प्रेम राहणार नाही. हे सर्व पाहिजे असेल तर तेथे राहू नका.

४७). गाडगे बाबांचा स्वभाव निष्ठावंत होता. ते जातीने परीट होते. वडिलांच्या निधनानंतर त्यांच्यावर जबाबदारी पडली . गरीब कुटुंबात जन्म झाला होता. शेती करू लागले शिक्षण नव्हते. पण भक्ती मार्गाकडे ओढ घेऊन त्यांनी महाराष्ट्रभर समाजातील दैन्यावस्था . अंधश्रद्धा , रूढी यांचा उद्धार केला. त्यांनी समाजासाठी वृद्धाश्रम , दवाखाने , शिक्षण संस्था व विधवाश्रम सुरू केले स्वच्छतेवर भर देऊन स्वतः हातात झाडू घेऊन स्वच्छता अभियान सुरू केले. आणि अमरावती या विद्यापीठाला त्यांचे नाव दिले.

४८). गाडगेबाबांना स्वतः झोपडीत राहून भिक्षा मागून खात होते . आणि गोरगरिबांची सेवा करा सेवा करत असताना अनेक असे अनुभव त्यांना आले . की आंधळ्या पांगळ्यांचे जीवन कसे असते , त्यासाठी या गुणांचा त्यांनी वापर केला भुकेल्याना ,अन्न, तहानलेल्याना पाणी, गरीब मुला मुलींना ,शिक्षण , बेघरांना, असरा , अंधअपंग ,रोगीना ,औषधोपचार, पशुपक्षी मुक्या प्राण्यांना अभय , हाच आजचा रोकडा धर्म आहे. हीच खरी भक्ती व देवपूजा आहे.

****

कविता-20

पद्य –गोपाळकाला

उत्तरे

प्रश्न 1-बहुपर्यायी उत्तरे

1 क).प्रल्हाद बडवे

2 ब).1632

3 क).अफजलखान

4 ब)'वाचू आनंदे'

प्रश्न-2-एका वाक्यात उत्तरे लिहा

5.) प्रल्हाद शिवाजी बडवे

6) पांडुरंगाच्या सभामंडपात पूर्वभागी

7) भक्तीवेदांतपर

8) अमृतानुभव

9)प्रल्हाद शिवाजी बडवे

10)अकरावी पिढी

11).काकड आरती

12). 'ओवी'

13). 'दुधाच्या कावडी'

14).विस्तीर्ण शिळेवर

15).वज्रनारी

16).यदुपती

प्रश्न3- दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा

17).कृष्णाचे सवंगडी एकमेकांच्या पोटाला हात लावून गुदगुल्या करतात. गाई चारण्यासाठी पळापळी करतात चोरून एकमेकांच्या शिदोरीतील खाद्यपदार्थ खातात किंवा घेऊन दूर पळतात .दात विचकून वेडावून दाखवतात अशा तऱ्हेने वाकुल्या दाखवितात .

18).कृष्णासह सर्व गोप वज्रणारी त्या वनात जमवून श्रीकृष्णाचे आदरतिथ्य करीत आहेत .तेथील गोपाळकाला पाहण्याकरीता देव आपल्या विमानात बसून आकाशातआले आहेत. सवंगड्याचे दृश्य पाहून आनंदाने फुले उधळीत आहेत वज्रनारीसह सर्वजण भाग्यवंत आहेत असे म्हणत आहेत.

प्रश्न 4- खालील प्रश्नांची पाच सहा वाक्यात उत्तरे

19).परमेश्वर कृष्णाच्या रूपाने गोकुळात राहतो म्हणून गोकुळ धन्य म्हटले आहे. गोप व तेथील रहिवासी त्याच्या बरोबर राहतात खेळतात, नाना क्रीडा करतात म्हणून धन्य आहेत गोकुळजण ,गोप, व्रजनारी यांच्यात हा परमेश्वर रमतो म्हणून ते सर्व भाग्यवान आहेत.

प्रश्न5- सात -आठ वाक्यात उत्तरे

20). श्रीकृष्णाने आपल्या सवंगड्यांना त्यानी आणलेली शिदोऱ्या लवकर आणण्यासाठी सांगितले. वेळ खूप झाला होता. सर्वांनाच भूक लागली होती सवंगड्याने शिदोऱ्या आणल्या

श्रीकृष्ण मध्येबसून सवंगडी त्यांच्या भोवती गोलाकार बसले सर्वांनी कृष्णाचे आदरातिथ्य केले . त्यांनी स्वतःच्या हाताने पदार्थ भरवीले. दही दुधाचा आनंद लुटून एकमेकांच्या अंगावर चुळा टाकल्या ,गाई पळाल्या वाटचुकल्या असे बोलून पळापळी केली एकमेकांना चिडविले. असे श्रीकृष्ण व त्याच्या सवंगड्याने गोपाळकाला साजरा केला.

21).गोपिकानी जे जे भोजन आणले होते ते कृष्णमुखी त्यांनी दिले सवंगडी आणलेल्या दुधाच्या कावडी श्रीकृष्णाला देत होते खडकावर त्याने गोपाळकाला मांडला शिदोरी सोडून खडकावर एकीकडे गोपहरी जातात व एकीकडे वज्रनारी जातात श्रीकृष्णाचा सन्मान करतात त्या म्हणतात यदुपतींचा आदारातिथ्य करू जे जे रुचकर आणतात ते यदुपतीला देतात.

प्रश्न-6

22).वरील ओळ कवी प्रल्हाद बडवे . लिखित गोपाळकाला या कवितेतील आहे .

स्पष्टीकरण - जेव्हा सवंगडी व श्रीकृष्ण शिदोऱ्यावर भोजन करण्यास बसले होते. तेव्हा एकटा वाकुल्या दाखवीत होता.

प्रश्न- 7 -संधी विग्रह

23).जगज्जीवन = जगत् + जीवन = व्यंजन संधी

24).नयन = ने + अन = नयन

प्रश्न- 8-जोड्या जुळवा

25).श्रीकृष्ण	-	शिदोऱ्या आणण्याची आज्ञा देतो.
26).गोप	-	दहीदुधाच्या कावडी आणतात
27).सूर	-	विमानातून सोहळा पाहतात
28).गोकुळ	-	धन्य ते स्थान

****

पाठ-21

गद्य- शनिवारवाड्यात कात्रजचे पाणी उत्तरे

प्रश्न 1- बहुपर्यायी (उत्तरे)

1) अ) मजबूत
2) ड) पिण्याच्या पाण्याची
3) ब) मुबलक
4) क) दहा-पाच
5) क) घोड्यावर बसून स्वार यावा असा.

प्रश्न-2-एका वाक्यातउत्तरे लिहा (उत्तरे)

6) वाड्यात पिण्याच्या पाण्याची सोय नव्हती.
7) पुण्याच्या पुण्याच्या सभोवती कारकून पाणी पाहावयास पाठवले.
8) कात्रजजेपासून पुण्यापर्यंत नळ आणला.
9) घडीव दगडी बांधकाम करून न बांधून आणला.
10) खजिना गणेश दरवाजाजवळ बुरुजामध्ये करून ठेवला होता.
11) गवंड्यास गाव इनाम दिले.

प्रश्न-3- दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा (उत्तरे)

12) वाड्यात पाणी आणण्यासाठी श्रीमंत नानासाहेबांनी मनात नवे नळ बांधून आणावे असे मसलत योजली.

13) कात्रजच्या तळ्यात पाणी मुबलक आहे ते पाणी उन्हाळी देखील आटावयाचे नाही असे आमचे कल्पनेने वाटते हे सांगितले.

14) त्या पाण्याला दहा पाच मोटा अखंड आहोरात्र आठ दिवसापर्यंत चालवून पाहिल्या परंतु पाणी तसूभरही कमी झाले नाही. त्या समई श्रीमंतांची मर्जी प्रसन्न होऊन बेत झाला की, तेथील पाणी निळ बांधून पुण्यात न्यावे असा निश्चय होऊन गवंडी बोलावून नळाचे काम केले.

15) एवढा वाडा बांधतात मग वाड्यात पाणी हे आणाव्याचे लागेल असा विचार करून गवंड्याने वाड्यात पाणी आणण्यासाठी गणेश दरवाजाजवळ बुरुजामध्ये खजिना करून ठेवण्याची कल्पकता दाखवली होती.

प्रश्न- 4 –चार ते पाच वाक्यात(उत्तरे)

16) शनिवार वाड्यात पिण्यायोग्य पाणी नव्हते म्हणून नळ बांधून पाणी आणण्याचे नानासाहेबांनी ठरवले. पाणी पाहण्यासाठी माणसे पाठवली कात्रजच्या तळ्याबद्दल माहिती मिळताच. त्या पाण्याला दहा मोटा रात्र दिवस लावून पाणी उपसले, उन्हाळा असून सुद्धा पाणी थोडेही कमी झाले नाही. म्हणून तेथील पाणी मजबूत नळ बांधून वाड्यापर्यंत आणले.

17) नळ बांधण्याचे ठरवून गवंडी, पाथरवट यांना कामाला लावले. कात्रजापासून कावळेवावरापर्यंत घोड्यावर बसून स्वार येईल इतका मोठा आणि दगडी चिरेबंदी मजबूत नळ बांधण्यात आला. पुढे त्यांचा आकार लहान केला होता. नंतर तो बुरुजा मधील हौदामध्येमध्ये सोडण्यात आला.

18) वाडा बांधतानाच गवंड्याने पाणी बाहेरून वाड्यातआणावे लागेल. हा विचारपूर्वीच करून दूरदृष्टीने गणेश दरवाजाजवळ बुरुजामध्ये पाण्याच्या साठ्यासाठी हौद बांधून ठेवलेला होता. हे ऐकताच नानासाहेब प्रसन्न झाले व त्यांनी गवंड्यांना गाव इनाम दिला.

प्रश्न5-सात-आठ वाक्यात उत्तरे

19)शनिवारवाड्यातील पिण्याच्या पाण्याची सोय करण्यासाठी कात्रजच्या तळ्याची निवड होण्यापूर्वी श्रीमंतांनी स्वतः तळ्यातील पाण्याचा अंदाज घेतला. त्या उन्हाळ्याच्या दिवसात त्या पाण्याला दहा पाच मोटा अखंड अहोरात्र आठ दिवसापर्यंत चालवून पहिल्या परंतु तसूभर पाणी कमी झाले नाही. तेव्हा त्यांनी तिथूनच पाणी घेऊन जाण्याचा बेत केला. हे पाणी नळ बांधून पुण्यास न्यावे .असे ठरविल्यानंतर गवंडी पाथरवट बोलावून नळाच्या कामासाठी जुंपण्यात आले. कात्रज पासून पुण्यात काळे वावरात नळ येईपर्यंत संगीन चिरेबंदी निळ बांधून आणला. तो असा बांधला होता की त्या बळातून कात्रजपासून काळेवावर पर्यंत घोड्यावर बसून स्वार व्हावा. तो नळ पुढे लहान करण्यात आला. तेथून गणेश बुरुजातील खजिन्यात ते पाणी सोडून वाड्यात पाणी खेळविण्यात आले.

20)शनिवार वाड्याची निर्मिती मजबूत झालेली असली तरी आता चांगले पिण्यायोग्य पाणी नव्हते. त्यासाठी श्रीमंतांनी पुण्याभोवती कारकूनाना पाणी पाहण्यासाठी पाठविले कात्रजच्या तळ्यापासून पाणीपुरवठा होईल. असे सांगितल्यावर श्रीमंत स्वतः कात्रजला गेले वाड्याला कायमस्वरूपी पाणी मिळावे. त्यात उन्हाळ्यात खंड पडू नये यासाठी त्यांनी उन्हाळ्याच्या दिवसातच कात्रजच्या तळ्यातील पाण्याचा अंदाज घेतला. त्या दिवसात त्या पाण्याला दहा पाच मोटा अखंड अहोरात्र आठ दिवसापर्यंत चालू पहिल्या परंतु तळ्यातील पाणी तसुभर कमी झाले नाही. तेव्हा येथून पाणी घेऊन गेल्यास उन्हाळ्यात ही पाण्याची कमतरता जाणवणार नाही. असे जाणवल्यामुळे श्रीमंतांनी कातरजाच्या तळ्याची निवड केली

प्रश्न-6-संदर्भासह स्पष्टीकरण (उत्तरे)

21) **संदर्भ:-** वरील वाक्य कृष्णाजी विनायक सोहोनी लिखित शनिवार वाड्यात कात्रज चे पाणी या पाठातील असून प्रस्तुत उतारा पेशव्यांची बखर मधून घेतला आहे.

स्पष्टीकरण-:-शनिवार वाड्या त पाण्याची सोय करण्यासाठी पाण्याचा शोध घेऊन आलेल्या माणसांनी कात्रजचे तळे सुचवून वरील वाक्य श्रीमंतांना उद्देशून म्हटले आहे.

22)**संदर्भ-:-**वरील वाक्य कृष्णाजी विनायक सोहनी लिखित शनिवार वाड्यात कात्रजचे पाणी या पाठातील असून प्रस्तुत उतारा पेशव्यांची बखर मधून घेतला आहे.

स्पष्टीकरण:- एवढा वाडा बांधतात मग वाड्यात पाणी हे आणावेचलागेल असा विचार करून गवंड्यांनी वाड्यात पाणी आणण्यासाठी गणेश दरवाजा जवळ बुरुजामध्ये खजिना करून ठेवला आहे हे सांगताना गवंड्याने वरील वाक्य नानासाहेबांना उद्देशून म्हटले आहे.

कविता-22

पद्य –संतवाणी

उत्तरे

प्रश्न 1-बहुपर्यायीउत्तरे

1.ब) भक्ती

2.क) पंधराव्या शतकात

3.ड) श्यामा कलावंतीण

4./ब)23 अभंग

5.अ)सकळ संत गाथा

प्रश्न 2 रिकाम्या जागा भरा.

6) मंगळवेढा

7)विठ्ठल दर्शनाचा

8) वैकुंठ

9)कलावंतीण

10)राखी

प्रश्न 3 रा जोड्या जुळवा.

11.केवडा

12.काटे

13.कलावंतीण

14.पुत्र

15.सखा

प्रश्न 4 एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

16) विठ्ठल

17) पांडुरंग

18)श्रीकृष्ण

19) विठ्ठलाची

20) विठ्ठल

21)पवित्र अपवित्र असा भेदभाव केला नाही.

22) केवडा

23) अविंद

24)गोविंद

25) संत एकनाथ

प्रश्न 5 खालील प्रश्नांचे उत्तर तीन चार वाक्यात लिहा.

26.महाराष्ट्रातील विठ्ठल भक्तापैकी कान्होपात्रा या एक होत. त्यांचा कालावधी पंधराव्या शतकाचा आहे. त्या शामा नावाच्या कलावंतीनीच्या पोटी जन्मल्या. तिने विठ्ठलाचा ध्यास घेतला व एकूण 23 अभंग लिहिले.

27.रखुमाईचा कांत विठ्ठल आहे. त्यांना विष्णूनारायण ,वासुदेवनंदना ,गोविंदा अशा नावाने संबोधले आहे.

28.उवारकरी पंथातील हे एक कवी होत. जन्माने इस्लामधर्मिया असून सुद्धा वारकरी संप्रदायाच्या तत्त्वज्ञानाने ते प्रभावित झाले . आणि त्यांनी काव्य रचना केली. ते अविंध असून सुद्धा विठ्ठल भक्तीत रमले.

29.मी जन्माने जरी इस्लाम धर्मिय असलो तरी वरवर दिसणाऱ्या भेदापेक्षा अंत करणात असणारी ज्ञान निष्ठा , निर्मळ भक्ती, भावना हीच खरी होय . हे त्यांनी अभंगातून दाखवून दिले आहे.

प्रश्न 6 संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

30.वरील काव्य पंक्ती संतवाणी मधील आगावैकुंठीच्याराया या कवितेतील असून या कवितेचे कवी संत कान्होपात्रा ह्या आहेत.

स्पष्टीकरण. वरील उद्गगार कान्होपात्रा ने विठ्ठला उद्देशून म्हटले आहे. मी कलावंतीनीच्या पोटी जन्माला आले तरी मी विठ्ठल भक्त आहे तू आता माझी लाज राख अशी विंनवणी करत असताना वरील उद्गार काढले आहेत.

31.वरील काव्यपंक्ती संतवाणी मधील आगावैकुंठीच्याराया या कवितेतील असून संत कान्होपात्रा या कवयित्री असून त्याचे मूल्य भक्ती हे आहे.

स्पष्टीकरण. वरील उद् गार संत कान्होपात्रा यांचे असून तूच माझा पाठीराखा आहेस हे सांगत असताना वरील उद् गार काढले आहेत.

32.वरील कविता संतवाणी मधील ऐसे केले या गोपाळे या कवितेतील असून याचे कवी शेख महमद हे आहेत याचे मूल्य भक्ती आहे.

स्पष्टीकरण. वरील उद्गार शेख महमदयांचे असून मी अविंध असलो तरी मी कुठल्याही प्रकारचा शुद्ध-शुद्धपणा भेदभाव केला नाही हे सांगताना वरील उद् गार काढले आहेत.

प्रश्न 7 खालील प्रश्नांचे उत्तर सात आठ वाक्यात लिहा.

33.वरील कविता संतवाणी मधील अगावैकुंठीच्याराया ही कविता संत कान्होपात्रा यांनी लिहिली आहे. या कवितेचे मूल्य भक्ती आहे. महाराष्ट्रातील विठ्ठलभक्ता पैकी कानोपात्रा या एक प्रसिद्ध कवयित्री असून पंधराव्या शतकात त्या होऊन गेल्या आहेत त्यांचा जन्म पंढरपूर जवळील मंगळवेढा या गावी श्यामा नावाच्या कलावंतीनीच्या पोटी जन्मल्या. शामाला वाटते आपल्या मुलीने ही आपल्या प्रमाणेच व्यवसाय करावा पण कान्होपात्रेस ते आवडत नव्हते त्यांनी विठ्ठल भक्ताचा ध्यास घेतला होता एकूण तिने 23 अभंग लिहिले असून त्या मध्ये विठ्ठल भक्तीची ओढ दिसून येते. हा अभंग सकळ संत गाथा या पुस्तकातून निवडला आहे. विठ्ठलाच्या भक्तीतलीन झालेल्या कान्हो पात्राने आपली लाज राखण्यासाठी विठ्ठलाकडे ती याचना करते की तूच माझा सखा ,आहेस, तूच नारायण आहेस ,तू श्रीकृष्ण ,गोविंदा सर्व काही तूच आहेस या संकटातून तू मला वाचव हे सांगत असता ना वरील काव्य रचना केली आहे. यातून तिची भक्ती दिसून येते.

34.संत कान्होपात्राने लिहिलेल्या आगा वैकुंठीच्याराया या भक्ती पर रचनेत ती विठ्ठलाची भक्त आहे. तिच्या जीवनात तिच्यावर ओढवलेल्या संकटातून वाचण्यासाठी ती विठ्ठलाची भक्ती करते आणि

आपल्या आईचा व्यवसाय करण्यापासून ती दूर जाते या संकटातून वाचण्यासाठी ती विठ्ठलाला ,विष्णूनारायण ,वासुदेवनंदना ,पुंडलिकवरदा तूच विष्णू आहेस ,तू गोविंद आहेस, तू रखुमाईचा कांत आहेस ,तू मला या संकटातून वाचव ही विनवणी करताना तिने या अभंगाद्वारे आपली भक्ती दाखवून दिली आहे तिला विठ्ठलाचा ध्यास लागलेला आहे विठ्ठल भक्ती मध्ये ती लीन झाली आहे.

****

पाठ-23

गद्य-म्हाइंभटी सिक्षापणी

उत्तरे

प्रश्न 1-बहुपर्यायीउत्तरे

1) ब) श्रीचक्रधरस्वामी

2 अ) स्मृतिस्थळ

3) क) म्हाइंभट

4) अ) महदाइसा

5) क) चक्रधरस्वामी

प्रश्न 2 रिकाम्या जागा भरा.

6) 1312

7) अस्पृश्यता निर्मूलन

8) आबाइसा

9) वा. ना .देशपांडे

10) तेराव्या शतकात

प्रश्न 3 जोड्या जुळवा.

11) वस्त्राचे उदकपात्र

12) रागावली

13) सामान्य शिष्य

14) लीळाचरित्रकर्ता

15) सारंगपंडित

प्रश्न 4 एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

16) श्रीचक्रधरस्वामींच्या परिवारातील एक सामान्य शिष्य होता.

17) माझ्या उदक पात्रातील पाणी न विचारता पिल्यामुळे ती कोपली.

18) कोथळोबाची माफी मागायला सांगितली.

19) आबाइसा व भटोबास यांना माता व बंधू मानत होती.

20)सिक्षापणी म्हणजे शिकवणूक किंवा शिकवण.

21) अबाइसा नागदेवाचार्य यांची माता होती.

22) करवती म्हणजे व स्त्राचे केलेले उदक पात्र होय.

प्रश्न 5 दोन तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

23 म्हाइंभटानी उमायसेस उपदेश केला की कोणताही भेदभाव न करता तू कोथळोबाची माफी मागणे.

24) उमाइसेस पश्चाताप झाला की मी चक्रधरस्वामींची शिकवण विसरून स्पृश्य अस्पृश्य भेदभाव केला. याचा पश्चाताप झाला.

25) महानुभवपंथातील श्रीचक्रधरस्वामी, नागदेवाचार्य ,चांगदेवराऊळ ,म्हाइंभट ,केसोबास ,महदाइसा ,नरेंद्र इत्यादी महंत होत.

26) तेराव्या शतकात महाराष्ट्रात उदयास आलेल्या महानुभव पंथाची शिकवण समाजातील भेदभाव नष्ट करणे,

अस्पृश्यता निर्मूलन करणे ही शिकवण होती.

प्रश्न 6 संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

27)वरील वाक्य म्हाइंभटी सिक्षापणी या पाठातील असून या पाठाचे लेखक ना. वा. देशपांडे हे आहेत. त्याचे मूल्य अस्पृश्यता निर्मूलन आहे.

स्पष्टीकरण: वरील उद्गार उमायसीचे असून तिने कोथळोबाला उद्देशून उद्गारले आहे. कोथळोबा हा अस्पृश्य समाजातील होता. त्याने न विचारता तिच्या उदकपात्रातील पाणी पिले म्हणून वरील वाक्य उद्गारले आहे.

28 वरील उद्गार म्हाइंभटी सिक्षापणी या पाठातील असून या पाठाचे लेखक संपादक ना . वा . देशपांडे हे आहेत याचे मूल्य अस्पृश्यता निर्मूलन आहे.

स्पष्टीकरण:. ज्या वेळी उमायसा आश्रमामध्ये भेदभाव करत होती आणि त्याचा पश्चाताप आश्रमातील महंताना होत

होता. त्यावेळेला महंतानी उमायसेला सांगितले की तू कोथबावची माफीमाग. हे सांगताना वरील उद्गारकाढले

आहेत.

29) वरील वाक्य म्हाइंभटी सिक्षापणी यापाठातील असून याचे लेखक संपादक ना.वा . देशपांडे हे आहेत. याचे मूल्य अस्पृश्यता निर्मूलन हे आहे.

स्पष्टीकरण.: उमाइसेला आपल्या कृत्याचा पश्चाताप झाला. तेव्हा कोथळोबाची माफी मागताना वरील वाक्य उदगारले.

प्रश्न 7 पाच सहा ओळीत उत्तरे लिहा.

30)महानुभव पंथातील शिकवणुकीमुळे आश्रमात कोणताही भेद भाव न करता सर्वांनी एकीने वागले पाहिजे हे नियमाने ठरले असून सुद्धा उमाइसा आश्रमामध्ये भेदभाव करत होती . हे जेव्हा माहीमभटांच्या लक्षात आले तेव्हा त्यांनी उमाइसेला सांगितले की तू चुकती आहेस या करितातू कोथलोंबाला दंडवत घाल. व त्याची माफी माग.

31) महाराष्ट्रात तेराव्या शतकात उदयाला आलेल्या महानुभव पंथामध्ये अनेक दृष्टांतांच्या माध्यमातून समाजातील विषमतेची दरी नष्ट केली होती. त्यांच्या शिकवणुकी मध्ये कोणता ही भेदभाव नव्हता. सर्वांनी समानतेने वागले पाहिजे. ही शिकवण होती. तरीसुद्धा आश्रमातील एक शिष्या उमाइसा पंथाची शिकवण विसरून माणसा माणसांमध्ये भेदभाव करत होती. तिच्या उदक पात्रातील पाणी पिल्यामुळे ती कोथळबाला तू अस्पृश्य आहेस. असे संबोधत त्याचा अपमान केला . हे सर्व माहीमभटांना कळले तेव्हा त्यांनी कोथळबाची माफी मागायला लावली. तिच्या या वागण्याची त्यांना आश्चर्य वाटले.

प्रश्न 8 खालील प्रश्नाचे उत्तर सात आठ ओळीत लिहा.

32) तेराव्या शतकात महाराष्ट्रामध्ये उदयाला आलेला महानुभाव पंथ होय . या पंथाचे संस्थापक श्री चक्रधरस्वामी हे होत. या पंथामध्ये अनेक चरित्र ग्रंथ झाले आहेत. मराठी भाषेतील गद्य या पंथातून सुरू झाले आहे. या पंथा मध्ये अनेक महंत होऊन गेले आहेत. म्हाइंभटी सिक्षापणी या पाठात अस्पृश्यता निर्मूलन कशी झाली आहे. याचा दृष्टांत या कथेच्या माध्यमातून दिला आहे. एकेदिवशी आश्रमा मध्ये कोथळोबानावाचा शिष्य तहानलेला होता. त्याला पाणी पिण्यासाठी

आवश्यक होती. तेथे असलेल्या आश्रमातील एक शिष्या उमाइसा हिच्या उद्क पात्रात जे पानी होते . ते पाणी नविचारता कोथलोबाने पिले त्यावेळेला ती त्यांच्यावरती भडकली .त्याला ती म्हणाली 'तू अस्पृश्य आहेस . मला न विचारता तू माझ्या पात्रातील पाणी का पिलास असे म्हणून त्याचा तीने अपमान केला. हे जेव्हा माहीमभटांना समजले त्यावेळेला त्यांनी आश्रमामध्ये असा भेदभाव करायचा नसतो. त्यांनी उमाइसेला कोथळबाची माफी मागायला लावली. सर्व शिष्यामध्ये असलेली भेदभावाची भावना नाहीशी केली.

****

व्याकरण

प्रश्न-1- बहुपर्यायी प्रश्न.

1)वर्णांचे मुख्य प्रकार _____आहेत. (सोपा)

अ) तीन ब) दोन क) चार ड) सहा

2)मराठी वर्णमालेतील वर्ण संख्या _____आहे. (सोपा)

अ) 34 ब) 14 क) 48 ड) 49

3)अं,अः या वर्णांना____ म्हणतात. (मध्यम)

अ) स्वरादी ब) ऱ्हस्व स्वर क) दीर्घ स्वर ड) सजातीय स्वर

4)अक्षरांच्या अर्थपूर्ण समूहाला ____
म्हणतात. (मध्यम)

अ) वाक्य ब) शब्द क) अक्षर ड) वर्ण

5)रामा सावकास चालतो.(अधोरेखित शब्दाची जात ही आहे) (सोपा)

अ) क्रियापद ब) विशेषण क) शब्दयोगी अव्यय ड) क्रियाविशेषण

6)नामाचे प्रकार _____आहेत. (सोपा)

अ) पाच ब) दोन क) आठ ड) तीन

7)रमेश कबड्डी खेळतो अधोरेखित शब्दाची जात ___ही आहे. (सोपा)

अ) क्रियाविशेषण ब) क्रियापद क) उभयान्वयी अव्यय ड)सर्वनाम

8)विधान किंवा वाक्य पूर्ण झाले हे दाखवण्यासाठी हे ____चिन्ह वापरतात.(मध्यम)

अ) स्वल्पविराम ब) अर्धविराम क) पूर्णविराम ड) अपूर्णविराम

9)शंकरास पूजिले सुमनाने या ओळीत ____हा अलंकार होतो. (कठीण)

अ) अनुप्रास ब) यमक क) उपमा ड) श्लेष

10)दोन वस्तूतील साम्य जेथे वर्णन करून सांगितले जाते तेथे ____हा अलंकार होतो.(कठीण)

अ) उपमा ब) उत्प्रेक्षा क) यमक ड) रूपक

11)अक्षरांच्या पुनरावृत्ती मुळे भाषेला सौंदर्य प्राप्त करणारा____ हा अलंकार आहे. (सोपा)

अ) श्लेष ब) रूपक क) उपमा ड) अनुप्रास

12)प्रश्नार्थक वाक्याच्या शेवटी येणारी विरामचिन्ह _____हे आहे. (सोपा)

अ) ! ब) ? क) . ड) ;

13)दोन छोटी वाक्ये उभयान्वयी अव्ययांनी जोडली असताना मध्ये____ हे चिन्ह वापरतात.(कठीण)

अ) स्वल्पविराम ब) पूर्णविराम क) अर्धविराम ड) प्रश्नचिन्ह

14)नामाबद्दल विशेष माहिती सांगणाऱ्या शब्दाला ____असे म्हणतात. (सोपा)

अ) विशेषण ब) नाम क) सर्वनाम ड) क्रियाविशेषण

15)दोन वाक्ये किंवा शब्द जोडणाऱ्या शब्दांना ____असे म्हणतात. (कठीण)

अ) केवलप्रयोगी अव्यय ब) शब्दयोगी क) उभयान्वयी अव्यय ड) क्रियापद

प्रश्न-2-खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

1) मुखावाटे निघणाऱ्या मूळ ध्वनींना काय म्हणतात ? (मध्यम)

2) मराठी वर्णमालेतील एकूण स्वर संख्या किती आहे? (सोपा)

3) मराठी वर्णमालेतील एकूण व्यंजन संख्या किती आहे? (सोपा)

4) ऱ्हस्व स्वर कोणते? (कठीण)

5) व्यंजनांचे प्रकार कोणते? (कठीण)

6) मृदू व्यंजन म्हणजे काय? (मध्यम)

7) 'ह' या वर्णाला महाप्राण का म्हणतात? (कठीण)

8) शब्दाच्या जाती किती आहेत? (सोपा)

9) सर्वनाम म्हणजे काय? (सोपा)

10) नाम म्हणजे काय? (सोपा)

11) शब्दाच्या जाती कोणत्या? (मध्यम)

12) नामांना व सर्वनामांना जोडून येणाऱ्या शब्दाला काय म्हणतात? (कठीण)

13) नामाचे प्रकार कोणते?(मध्यम)

14) सर्वनामाचे प्रकार किती आहेत? (मध्यम)

15) एकाच जातीचे शब्द लागोपाठ आल्यास कोणते विरामचिन्ह वापरतात? (सोपा)

16) प्रश्नचिन्ह केव्हा वापरतात? (सोपा)

17) अलंकार या शब्दाचा अर्थ काय? (कठीण)

18) अलंकाराचे मुख्य प्रकार किती?(मध्यम)

19) शब्दालंकार म्हणजे काय? (कठीण)

20) अर्थालंकार म्हणजे काय? (कठीण)

उत्तर पत्रिका

व्याकरण

खालील पर्यायातून योग्य तो पर्याय निवडून लिहा.

1. ब) दोन

2. क) 48

3. अ) स्वरादी

4. ब) शब्द

5. ड) क्रियाविशेषण

6. ड) तीन

7. ब) क्रियापद

8. क) पूर्णविराम

9. ड) श्लेष

10. अ) उपमा

11. ड) अनुप्रास

12. ब) ?

13. क) अर्धविराम

14. अ) विशेषण

15. क) उभयान्वयी अव्यय

एका वाक्यात उत्तरे .

1. मुखावाटे निघणाऱ्या मूळ ध्वनीला वर्ण म्हणतात.
2. मराठी वर्णमालेतील एकूण स्वर संख्या 14 आहेत.

3. मराठी वर्णमालेत एकूण व्यंजने 34 आहेत.

4. अ,इ,उ,ऌ,ऋ हे ऱ्हस्व स्वर आहेत.

5. 1.कठोर व्यंजने 2.मृदू व्यंजने 3.अनुनासिके व्यंजनाचे प्रकार.

6. जी व्यंजने उच्चारायाला कोमल असतात त्यांना मृदू व्यंजने म्हणतात.

7. ‘ह’ या वरणाचा उच्चार करताना जोर लागतो. हवा जोराने बाहेर फेकली जाते म्हणून याला महाप्राण म्हणतात.

8. शब्दाच्या जाती आठ आहेत.

9. नामाच्या ऐवजी वापरल्या जाणाऱ्या शब्दाला सर्वनाम म्हणतात.

10. वस्तूच्या, व्यक्तीच्या, किंवा पदार्थाच्या नामाला नाम म्हणतात.

11. नाम, सर्वनाम, विशेषण, क्रियापद, क्रियाविशेषण, शब्दयोगी अव्यय, उभयान्वयी अव्यय, केवलप्रयोगी अव्यय.

12. नामांना व सर्वनामाना जोडून येणाऱ्या शब्दाला शब्दयोगी अव्यय म्हणतात.

13. सामान्य नाम, विशेष नाम, भाववाचक नाम.

14. सर्वनामाचे प्रकार सहा आहेत.

15. एकाच जातीचे शब्द लागोपाठ आल्यास स्वल्पविराम वापरतात.

16. विधान किंवा वाक्य पूर्ण झाले हे दाखवण्यासाठी पूर्णविराम वापरतात.

17. अलंकार या शब्दाचा अर्थ ‘दागिना’.

18. अलंकाराचे मुख्य प्रकार दोन आहेत.

19. शब्दातील अक्षर रचनेमुळे म्हणजेच शब्दांच्या चमत्कृतीमुळे भाषेला शोभा आणणाऱ्या अलंकाराला शब्दालंकार असे म्हणतात.

20. वाक्यात, काव्यपंक्तीत योजलेल्या अर्थामुळे प्राप्त होणाऱ्या सौंदर्यास अर्थालंकार असे म्हणतात

वचन विचार

वचन-नामाच्या ठिकाणी संख्या सुचवण्याचा एक गुणधर्म असतो त्यास वचन असे म्हणतात.

एक वचन – नामाच्या स्वरूपावरून जेव्हा एकाच वस्तूचा बोध होतो. तेव्हा त्यास एकवचन म्हणतात.

अनेक वचन- जेव्हा नामाच्या किंवा तशा प्रकारच्या शब्दांच्या रूपावरून एकापेक्षा अधिक संख्येचा बोध होतो तेव्हा त्यास अनेक वचन म्हणतात.

एक वचन	अनेक वचन
उदा. कुत्रा.	कुत्री
ससा.	ससे
आंबा.	आंबे
रस्ता.	रस्ते
घोडा	घोडे
लांडगा	लांडगे

*स्त्रीलिंगी नामाची अनेक वचनी रूपे.

वेळ	वेळा
तारीख	तारखा
चूक	चुका
भिंत	भिंती
आज्ञा	आज्ञा
सभा	सभा
विद्या	विद्या
पिसू	पिसवा

*नपुसकलिंगी नामाची अनेक वचनी रूपे

घर	घरे
दार	दारे
पाखरू	पाखरे
झाड	झाडे
शेत	शेते
घड्याळ	घड्याळे

*अपवाद

पाणी, लोणी, दही, अस्थी, गुळवणी

संधी

1) स्वर संधी

संधी होताना जवळ येणारी वर्ण स्वर असतील तर स्वरसंधी होते.

2) व्यंजन संधी

संधी होताना जवळ येणारा पहिला वर्ण व्यंजन व दुसरा स्वर असतो किंवा व्यंजन असतो.तेव्हा त्याला व्यंजन संधी म्हणतात.

3) विसर्गसंधी

संधी होताना जवळ येणारा पहिला वर्ण विसर्ग व दुसरा वर्ण स्वर किंवा व्यंजन असेल तर त्यास विसर्गसंधी म्हणतात.

संधी- उदा.

जोडशब्द.	संधीविग्रह.	संधी प्रकार ततततथथ
1)सूर्यास्त.	---	-------
2)विद्यार्थी.	------	-------
3)मुनीच्छा.	------	-------
4)महीश.	------	-------
5)गुरुपदेश.	------	--------
6)ईश्वरेच्छा.	------	--------
7)उमेश.	-------	-------
8)चंद्रोदय.	-------	--------
9)महोत्सव.	------	---------
10)देवर्षी.	------	-------

उत्तर:1) सूर्य +अस्त 2) विद्या+अर्थी 3) मुनि+इच्छा 4) मही+ईश 5) गुरु+उपदेश 6) ईश्वर+इच्छा 7) उमा+ईश 8)

चंद्र+उदय 9) महा+उत्सव 10) देव+ऋषी

2) व्यंजन संधी.

उदा.

जोडशब्द.	संधीविग्रह.	संधी प्रकार
1) विपत्काल.	,--------	---------
2) षट्शास्त्र.	----------	---------
3) वाग्विहार.	--------	--------

4सदाचार. -------- ---------

5) षड्पू. -------- . -------

6) आजादी. -------- ----------

7) अब्ज. ------ -------

8)षण्मास. ------- -------

9) सन्मती. -------- --------

10) सच्चरित्र. ------ -------

उत्तर: 1) विपद्+काल 2)षड्+शास्त्र 3) वाक्+विहार 4) सत्+आचार 5) षट्+रिपू 6) अच्+आदी 7)अप्+ज 8) षट्+मास 9)सत्+मती 10)सत्+चरित्र

3) विसर्ग संधी

उदा.

जोडशब्द. संधीविग्रह. संधी प्रकार

1) यशोधन. . . -------- --------

2) मनोरथ. ------- --------

3) अधोवादन. ------ ---------

4) तेजोनिधी. ------ --------

5) निरंतर. . -------- --------

6) दुर्जन. -------- --------

7) बहिरंग. ---------- -------

8)चतु:सुत्री. --------- ------

9)मन: पटल. . ------- . ------

10)तेज:कण. ------- --------

उत्तर: 1)यश:+धन 2) मन:+रथ 3) अध:+वदन 4) तेज:+निधी. 5)नि:+अंतर 6)दु:+जन 7) बहि:+रंग 8) चतुर+सूत्री 9) मनस+पटल 10) तेजस+कण

निबंध लेखन

पर्यावरण प्रदूषण

माणूस पक्ष्यासारखा हवेत उडायला शिकला, माशाप्रमाणे पाण्यात पोहायला शिकला, वाऱ्याच्या वेगाने प्रवास करू लागला.विज्ञानाच्या प्रगतीचे पंख वापरून सर्व जग जिंकण्याचा भास होऊ लागला. या सर्वांबरोबर एक राक्षसी समस्या निर्माण झाली. तिचे नाव प्रदूषण आहे.

वाढत्या लोकसंख्येला अन्न, वस्त्र ,निवारा या मूलभूत गरजा पूर्ण करण्यासाठी पर्यावरणाचे मोठे नुकसान करावे लागले. निवारा बनवण्यासाठी अनेक झाडे तोडावी लागली. माणसाचा निवारा बनला परंतु पशु,पक्षी, प्राणी यांचा मात्र सहारा नष्ट झाला. झाडांचे प्रमाण कमी झाल्याने वातावरणातील ऑक्सिजनचे प्रमाण कमी होऊन अनेक रोग निर्माण होऊ लागले.

उद्योगधंदे ,कारखाने ,वाहने यातून रोजगार मिळाला; पण यातून बाहेर पडणारे घटकCo2,Co, So1 यासारख्या घातक घटकांनी हवा प्रदूषण केले आहे. ज्यामुळे कॅन्सरसारखे आजार बळावत आहेत कारखान्यांच्या सांडपाण्यामुळे नद्या प्रदूषित झाल्या आहेत. नदीमधील परिसंस्था नष्ट होत आहे. पाणी पिण्यासाठी सुद्धा विषारी ठरत आहे. त्यातून जल प्रदूषणाची समस्या निर्माण झाली आहे.

जगाचे भविष्य उज्वल करावयाचे असेल तर पर्यावरणाचा समतोल राखून विकासाची दिशा ठरवावी लागेल.प्रगतीच्या प्रत्येक टप्प्यावर पर्यावरणाचे रक्षण, संवर्धन करावे लागेल. प्रदूषणमुक्त तंत्रज्ञानाचा स्वीकार करून मानवी जग प्रदूषण मुक्त करण्यासाठी सर्वांनी प्रयत्न करावे लागतील.

तथ

पत्रलेखन

*नियमित अभ्यासाचे महत्त्व पटवून देण्यासाठी धाकट्या भावाला किंवा बहिणीला पत्र लिहा.

!! श्री!!

प्रेषक -

रोहन आर पाटील

जी एस एस महाविद्यालय

टिळकवाडी, बेळगाव जिल्हा -बेळगाव

तारीख-

चि. साईनाथ यास,

अनेक आशीर्वाद

साईनाथ ,कालच बाबांचे पत्र मिळाले. त्यात तुझ्या परीक्षेचा निकाल वाचून अतिशय वाईट वाटले .साईनाथ, तुला एकंदरीत परीक्षेमध्ये कमी गुण मिळाले आहेत बघ, गणित, विज्ञान आणि कन्नड विषयात तू नापास झाला आहेस.

साईनाथ, जीवनात शिक्षणाशिवाय या जगात काहीच तरणोपाय नाही. तू चांगला अभ्यास करून उत्तम गुण मिळवले तरच तुला पुढे फायदा होईल. तू आत्ताच कष्ट घे आणि चांगले गुण मिळव. गेलेली वेळ पुन्हा येत नाही याची जाणीव ठेव. आत्ताच कष्ट घेतलास तर पुढे सुख मिळेल.

तसेच तू नेहमी अभ्यास करतच तब्येतीकडे सुद्धा लक्ष देत रहा.दररोज थोडा व्यायाम करत रहा. घरातील लहान थोर मंडळी कशी आहेत? बाबा, आई, काका, काकू यांना माझा शि.सा.नमस्कार सांग.

तुझा दादा,

रोहन.

प्रति,

पत्ता-

साईनाथ आर पाटील,

श्रीनिवास -घर नं.32

मु हालशी ता. खानापूर -591120

पिन कोड -591120